

Infokom

GLASNIK VANJSKOTRGOVINSKE/SPOLJNOTRGOVINSKE KOMORE BOSNE I HERCEGOVINE

WWW.KOMORABIH.BA

BROJ 86 • GODINA XVI • FEBRUAR/VELJAČA 2023.

BESPLATAN PRIMJERAK

Vanjskotrgovinska razmjena Bosne i Hercegovine sa svijetom

**MEĐUNARODNA SARADNJA • AKTIVNOSTI KOMORE • INTERVJU • EDUKACIJA
ANALIZA • TRANSPORT • SAJMOVI U INOSTRANSTVU • EEN MREŽA**

ISSN 1840-3417

917718401341004

Izdavač:

VANJSKOTRGOVINSKA /
SPOLJNOTRGOVINSKA
KOMORA BOSNE I
HERCEGOVINE

Adresa:

Branislava Đurđeva 10
71000 Sarajevo

Uređivački kolegij:

Zdravko Marinković, predsjednik
Nihad Bajramović
Mirko Bošković
Momčilo Komljenović
Enes Ališković
Ognjenka Lalović
Boris Marković
Aida Kapičija

Kontakt:

Aida Kapičija

Tel: +387 33 566-272

Fax: +387 33 214-292

E- mail:

aida.kapicija@komorabih.ba

<http://www.komorabih.ba>

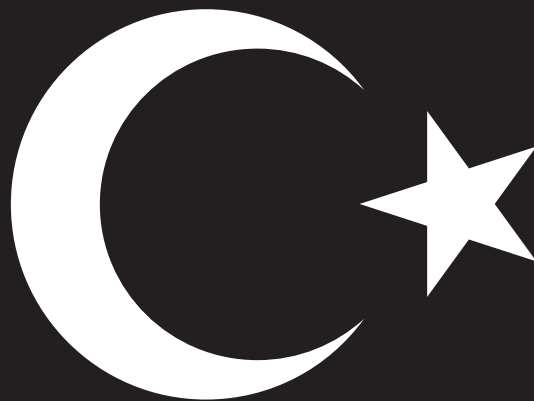
Dizajn i priprema:

Engin Mešanović

BESPLATAN PRIMJERAK

Sadržaj

- 4** INTERVJU
Zdravko Marinković,
predsjednik STKBiH
- 8** MEĐUNARODNI SAJMOVI
2023.
Kompanije iz BiH će uz
podršku Komore izlagati na
prestižnim međunarodnim
sajmovima
- 10** ANALIZA:
VANJSKOTRGOVINSKA
RAZMJENA BIH SA
SVIJETOM
Izvoz u EU je 72%, a
po obimu razmjene
najznačajniji partner je
Hrvatska
- 16** Kilogram izvezene robe 1,82
a uvezene 2,80 KM
- 18** POLJOPRIVREDNO-
PREHRAMBENA INDUSTRIJA
Rast izvoza 15,1%
- 23** Značaj i izazovi organske
proizvodnje i osvrt na stanje
u Evropskoj uniji i Bosni i
Hercegovini
- 26** DRVNA INDUSTRIJA I
ŠUMARSTVO
Pokrivenost uvoza izvozom
309,3%
- 32** INDUSTRIJA TEKSTILA,
ODJEĆE, KOŽE I OBUĆE
Učešće u ukupnom izvozu
Bosne i Hercegovine 9,98%
- 40** METALSKA I
ELEKTROINDUSTRIJA
Rekordan izvoz
- 46** GRAFIČKA I PAPIRNA
INDUSTRIJA
Digitalizacija proizvodnje za
rast izvoza
- 50** TURIZAM
Trendovi u turizmu 2022.
- 52** TRANSPORT
Prioritetna pitanja
funkcioniranja
međunarodnog cestovnog
prijevoza tereta

Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine izražava najdublje saučešće vlastima i turskom narodu zbog tragedije koja je zadesila Tursku i Siriju.

U razornom zemljotresu, koji je odnio desetine hiljada ljudskih života, mnogi preživjeli građani su ostali bez svojih domova i svega što su imali.

Komora i ovom prilikom poziva privredne subjekte iz Bosne i Hercegovine, ukoliko su u mogućnosti, da svojim donacijama pomognu ugroženom stanovništvu Sirije i Turske.

Mnogi građani u Turskoj i Siriji i dalje trebaju veliku pomoć!

VTK/STKBiH

U nastavku teksta nalaze se podaci o računima otvorenim kod ZiraatBank BH za građane koji žele uplatiti pomoć prema Upravi za katastrofe i vanredne situacije (AFAD) Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Turske.

Građani koji žele uplatiti pomoć u dijelu opisa pored svog imena i prezimena, matičnog broja/broja pasoša i kontakt podataka trebaju unijeti i opis uplate „Turkiye AFAD pomoć za zemljotres“.

Naziv računa: TURKIYE AFAD DEPREM YARDIM HESABI

KM račun: BA391860430310894363

Napomena: Kod uplata u KM valuti koje će se vršiti putem aplikacije mobilnog bankarstva ZiraatBank BH, za realizaciju transakcije potrebno je u dijelu „broj računa“ unijeti broj računa 1860430310894363

EUR i USD račun: BA391860431700006822

INTERVJU

Zdravko Marinković, predsjednik STKBiH

Spoljnotrgovinska komora BiH je tradicionalno, na događaju organizovanom za predstavnike medija, diplomatskog kora i institucija BiH, u februaru 2023. godine u Sarajevu predstavila pokazatelje spoljnotrgovinske razmjene Bosne i Hercegovine sa svijetom u 2022. godini. Tim smo povodom razgovarali sa predsjednikom Spoljnotrgovinske komore BiH Zdravkom Marinkovićem o trendovima u robnoj razmjeni, izazovima u poslovanju bh. preduzeća te planiranim aktivnostima Komore koje za cilj imaju unapređenje poslovanja bh. kompanija, posebno s aspekta jačanja konkurentne prednosti i postizanja boljih izvoznih rezultata

Podaci o spoljnotrgovinskoj razmjeni kriju iza sebe cjelogodišnju priču, još jedne u nizu nestabilne i nepredvidive poslovne godine. Šta je to što je obilježilo poslovnu 2022. godinu?

„Privreda BiH počela je da se popravlja tokom 2021. godine, nakon krize izazvane COVID pandemijom. I upravo kad je cijeli svijet, pa i naša privreda, računao sa nastavkom trenda oporavka i u 2022. godini, na globalnoj sceni nastupio je još jedan ekonomski šok izazvan ukrajinskom krizom. Globalna kretanja su se na bh. kompanije reflektovala kroz tri aspekta. Prvi je kriza kupaca u kojoj su kompanije ostale bez izvoznog tržišta i određenog broja narudžbi, drugi je prekinut lanac snabdijevanja, a treći je porast cijena i inflacija. Ipak, možemo konstatovati da je naša privreda izdržala pod ne-

gativnim uticajima, da nije zabilježen pad izvoza u količinskom smislu već je, naprotiv, zabilježeno blago povećanje izvoza.”

Kakvi su statistički pokazatelji za 2022. godinu?

„Spoljnotrgovinska komora obrađuje i prati podatke o robnoj razmjeni prema mjestu trgovine. Ti podaci pokazuju da vrijednost izvoza u 2022. iznosi 18,4 milijarde KM, što je više za 3,8 milijardi KM ili 26% u odnosu na 2021. godinu. Robe je uvezeno u ukupnoj vrijednosti od 29,1 milijardi KM, što je povećanje od 7,2 milijardi KM ili 33%. Spoljnotrgovinski deficit iznosio je 10,7 milijardi KM. U uslovima inflacije, uvozne cijene su rasle bržom stopom od izvoznih cijena, što je za posljedicu imalo pad pokrivenosti uvoza izvozom

za preko 3% u odnosu na 2021. pa pokrivenost uvoza izvozom iznosi 63%. Najznačajniji bh. spoljnotrgovinski partner bila je Hrvatska, a ukupni obim razmjene iznosio je 8 milijardi KM. Nakon Hrvatske slijede Srbija (13,75%), Njemačka (11,29%), Italija (8,88%) i Slovenija (7,9%). Po pokrivenosti uvoza izvozom prednjače Austrija (123%) i Njemačka (101%) sa kojima imamo suficit u pokrivenosti uvoza izvozom. Vodeći izvozni bh. proizvodi bili su električna energija (1,1 milijarda KM), aluminijum (878,5 miliona KM) i željezne ili čelične konstrukcije (630,8 miliona KM), dok smo najviše uvozili naftna ulja (3 milijarde KM), aluminijum (1,1 milijarda KM) i kameni ugajl (919 miliona KM).”

Kakvi su trendovi u najznačajnijim izvoznim sektorima bh. privrede?

„Metalski sektor je, uz baznu proizvodnju metala, i dalje najuspješniji industrijski i izvozni sektor u BiH. U 2022. godini u ovom sektoru ostvaren je izvoz u rekordnoj vrijednosti od skoro 7,5 milijardi KM, što je više za 1,5 milijardi KM, odnosno 25% u odnosu na 2021. godinu. Najveći porast je zabilježen u kategoriji proizvoda od aluminijuma u kojoj je ostvaren rast od 638 miliona KM. Rast izvoza od 10,7% zabilježen je i u drvnom sektoru, uprkos brojnim izazovima s kojima su se suočavale kompanije.”

Izvozno orijentisana mala i srednja preduzeća predstavljaju motor razvoja bh. ekonomije, a sa ovim ekonomskim šokovima njihovo poslovanje i konkurentnost ugroženi su i kratkoročno i dugoročno. Da li možemo biti zadovoljni obimom robne razmjene u prošloj godini?

„Iako je rast izvoza iz BiH u prvoj polovini 2022. godine prevazišao očekivanja, u drugoj polovini godine je došlo do osjetnog usporavanja. Obim spoljnotrgovinske razmjene povećan je za 30% u odnosu na 2021. godinu, ali se ovaj rast treba posmatrati samo nominalno, jer je posljedica inflacije, dok je realno količinski izražen obim ostao na približno istom nivou kao i 2021. godine. Količina uvezenih roba ostala je na istom nivou, a u izvozu je blago povećana.”

Da li poslovna zajednica u BiH strahuje od dodatnog nedostatka radne snage?

„Nedostatak radne snage, bilo kvalifikovane sa specijalnim znanjima i vještinama, bilo nekvalifikovane, sve je izraženiji problem koji opterećuje privredu. Činjenica je da zemlje EU, posebno Njemačka, imaju problem sa nedostatkom radne snage te da građani BiH vide priliku za odlazak zbog većih plata, iako je taj njihov odlazak u okolnostima globalne krize neizvjestan. Istovremeno, poslodavci u BiH se susreću sa nedostatkom radne snage, posebno u građevinskom sektoru, pa u BiH dolaze radnici iz Turske, Nepala i drugih zemalja. Takođe, BiH nedostaju i radnici u proizvodnji i sektoru turizma i većom liberalizacijom tržišta rada u zemljama zapadne Evrope, kao i svakodnevnim odlaskom radno sposobnog stanovništava iz BiH, u narednom periodu ovaj problem bi mogao postati još izraženiji, tako da su i strahovi opravdani.“

Kakva su predviđanja za ovu godinu? Može li se očekivati više investicija i poslovnih prilika?

„U složenim i neizvjesnim geopolitičkim prilikama koje pogodaju i nas teško je i nezahvalno davati ozbiljne prognoze o budućim privrednim tokovima u 2023. godini. Sukob u Ukrajini je doveo Evropu u situaciju energetske krize i inflacije. Takođe, ne nazire se kraj sukoba što je uslov da se postepeno kompletna situacija počne vraćati na prvobitno stanje. Ne možemo, nažalost, davati previše optimistične prognoze budućih privrednih kretanja, jer je očito da ćemo i dalje biti na nestabilnom svjetskom tržištu od kojeg zavisimo pa su i narudžbe za ovu godinu, kao i poslovni planovi mnogih kompanija neizvjesni. Uostalom, isto ili slično je sa većinom evropskih ekonomija pa i onim najrazvijenijim, gdje se najavljuje recesija. Međutim, cijenimo da šansa za domaću privredu zaista postoji, ako shvatimo da nam ekonomija treba biti ispred svega, da se povećanjem proizvodnje i proizvodnog asortimana može odgovoriti na krizu te da u tom smislu stvaramo povoljniji poslovni i investicioni ambijent za strane, ali i domaće investitore.”

Projekcije relevantnih institucija upozoravaju nas da može doći do usporavanja rasta spoljnotrgovinske razmjene. Šta možemo očekivati u 2023. godini?

„Na to će dominantno uticati eventualno usporavanje rasta ekonomija i spoljna potražnja naših najznačajnijih trgovinskih partnera. BiH ima snažne

ekonomske veze najprije sa Evropskom unijom, sa kojom obim razmjene predstavlja 68% ukupne razmjene sa svijetom, a zatim i sa regijom, gdje se u okviru CEFTA-e ostvarilo 17% od ukupne razmjene. Budući da na prostor Evropske unije BiH ostvari preko 72% svoga ukupnog izvoza, ekonomska kretanja u EU će u najvećoj mjeri uslovljavati i naša ekonomska kretanja. Jedan od ekonomskih pokazatelja koji ukazuje na nivo konkurentnosti realnog sektora, kao i nivo ostvarene dodane vrijednosti u proizvodnji, jeste spoljnotrgovinski bilans. Ovaj indikator konstantno pokazuje deficit te je u 2022. godini zbog inflacije nominalno značajno povećan i iznosio je 10,7 milijardi KM.”

Kako unaprijediti konkurentnost bh. privrede a samim time ublažavati spoljnotrgovinski deficit?

„Ublažavanje trgovinskog deficita nije moguće riješiti nikakvim palijativnim mjerama. Smatramo da rješavanje, odnosno njegovo ublažavanje, zahtijeva sistemski i sveobuhvatan pristup u nekoliko pravaca djelovanja.

Potrebno je odrediti strateške proizvodne lance u privredi, u cilju povećanja izvoza sa većim stepenom dorade i smanjenje uvoza onih proizvoda za koje postoji interes za proizvodnju u BiH, sinhronizovano na svim nivoima vlasti pružati im podršku te vršiti promociju.

Preduzeća treba da izgrađuju gipku otpornost kao strateški kapacitet za suočavanje sa udarima, a institucije i programi podrške treba da im u tome pomognu.”

Privrednici često od institucija traže veću podršku. Šta očekuju?

„Potrebno je nastaviti sa dobrim praksama intervencija i podrške, pri čemu želim posebno da naglasim značaj Odluke o privremenoj suspenziji i privremenom smanjenju carinskih stopa kod uvoza određenih roba u BiH, kao jednog od instrumenata koji najdirektnije utiče na podizanje konkurentnosti privrede.

Skraćivanje administrativnih procedura i digitalna transformacija javnog sektora treba da teku paralelno i ubrzano. Potrebno je sprovođenje principa internacionalizacije u višem stepenu. Tri su ključna stuba neophodna za uspješnu internacionalizaciju i promociju izvoza: sinhronizovane opšte i sektorske izvozne smjernice, pristup informacijama o zahtjevima i mogućnostima stranih tržišta te programi promocije i finansiranja izvoza.“

Kako biste ocijenili trenutnu podršku institucija?

„Očigledno je da u BiH djelimično postoje politike podrške MSP-ovima, ali, pošto se sprovode na više nivoa

vlasti, nisu međusobno konsultovane niti sinhronizovane i ne daju maksimalne rezultate. Vidljivo je da je vlast na svim referentnim nivoima svjesna neophodnosti postojanja instrumenata podrške, ali da su u isto vrijeme i ograničeni raspoloživim finansijskim resursima koji ujedno i *diktiraju* realizaciju instrumenata podrške. U ovom dijelu, značajna je podrška Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH sajamskim manifestacijama i drugim aktivnostima u cilju promocije domaće privrede u inostranstvu, koju realizujemo u partnerskom odnosu.“

Koliko je važna promocija?

„U cilju diverzifikacije izvoznih tržišta i većeg plasmana bh. proizvoda u inostranstvo, neophodno je obezbijediti tačne, provjerene i blagovremene informacije o uslovima i mogućnostima prodaje u određenoj zemlji. Stoga je, više nego neophodno, paralelno sa radom na razvoju postojećih i novih izvoznih proizvoda u Bosni i Hercegovini, razvijati i mrežu promocije potencijala uz neizostavnu podršku svih relevantnih institucija. U tom kontekstu posebno apostrofiramo potrebu jačanja eko-

nomske diplomatije u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH. Spoljnotrgovinska komora BiH, kao agencija za promociju izvoza, sprovodi određene aktivnosti na povećanoj internacionalizaciji te je kroz svoje Smjernice srednjoročnog rada kao prioritete uvrstila upravo ove aktivnosti i stoji na raspolaganju kako poslovnoj zajednici tako i institucijama.“

Skupština Komore je, pored Programa rada, usvojila i Smjernice za dugoročni plan aktivnosti STKBiH za naredne četiri godine. Šta predstavlja dokument?

„To je strateški dokument o aktivnostima kojima će se Komora intenzivno baviti u okviru svojih redovnih poslova. S namjerom da bh. poslovnoj zajednici obezbijedi blagovremene informacije i pruži kvalitetnu uslugu, a s ciljem povećanja izvoza i smanjenja izvozno-uvoznog deficita, prema ovom dokumentu, Komora će sprovođiti aktivnosti u vezi sa unapređenjem zakonske regulative u oblasti spoljnotrgovinskog poslovanja, digitalizacije, cirkularne ekonomije i zelenih lanaca vrijednosti, unapređenja internacionalizacije i projektne aktivnosti. Takođe, u Programu rada definisane

Digitalizacija poslovanja i digitalna transformacija bh. društva je neminovna. Zašto je ona važna?

„Mi se nalazimo u eri Industrije 4.0. Međutim, sve procjene govore da se Bosna i Hercegovina još uvijek nalazi u Industriji 2.0. Ukoliko ne budemo radili na digitalizaciji, digitalizaciji i digitalnoj transformaciji, gubićemo sve više korak uslijed čega će konkurentnost naših kompanija padati. U takvim bismo okolnostima u dogledno vrijeme bili u prilici da ne izvozimo proizvode sa većom dodanom vrijednosti, nego eventualno samo sirovine ili poluproizvode niže faze prerade. Zato se digitalizacija poslovanja nameće kao imperativ i prijeka potreba. Komora je u svojim Smjernicama dugoročnog rada utvrdila digitalizaciju kao poseban fokus rada u okviru čega treba da našim kompanijama približimo značaj i benefite digitalizacije i da ih podstaknemo na angažman u tom pravcu.“

su aktivnosti u vezi sa partnerstvom s nadležnim organima vlasti na unapređenju legislativne u oblastima industrije, međunarodnog transporta i usluga. Definisane su i aktivnosti Komore za promociju privrede na međunarodnim sajmovima i manifestacijama, kao i edukativni programi. Sprovedenjem planiranih aktivnosti, Komora će nastojati da obezbijedi povoljniji ambijent za privređivanje i doprinese povećanju konkurentnosti bh. privrede i njenom značajnijem predstavljanju u svijetu.“

Komora je inicirala izmjene i dala prijedloge za izmjenu zakonskih i podzakonskih akata s ciljem boljeg pozicioniranja i povećanja konkurentnosti privrede. O kojim zakonima je riječ?

„Najviše inicijativa se odnosi na izmjene Zakona o PDV-u, Zakona o akcizama, Zakona o carinskoj politici i Zakona o carinskoj tarifi. Osim izmjena zakona, tu su i inicijative za izmjenu podzakonskih akata, za preuzimanje i

usvajanje neophodnih direktiva, inicijative iz oblasti transporta itd. Jednom riječju, sve ove inicijative su usmjerene ka unapređenju poslovnog ambijenta te jačanju sposobnosti za povećanje izvoza. Neke od njih su započete tokom posljednjih nekoliko godina i biće aktualizovane u narednoj godini.“

Komora je prema svojim članicama već pokrenula određene projektne aktivnosti u pravcu uvođenja principa zelenog poslovanja i principa energetske efikasnosti u kompanije. Šta nam predstoji?

„Usvajanjem Zelene agende za zapadni Balkan 2020, zemlje zapadnog Balkana su prihvatile Evropski zeleni dogovor i time se obavezale na sprovođenje i poštovanje mjera u pet oblasti od kojih je jedna i zelena/cirkularna ekonomija. U BiH je evidentan nedostatak strateškog, regulatornog okvira za podršku tranziciji ka cirkularnoj ekonomiji. U cilju približavanja pomenute oblasti domaćim kompanijama,

Komora je 2022. godine pokrenula i učestvovala u nizu aktivnosti u vezi sa zelenom tranzicijom i cirkularnom ekonomijom, a na istim aktivnostima ćemo intenzivnije raditi i ove godine. U domenu cirkularne ekonomije Komora će dati doprinos u pripremi strateških dokumenata u oblastima zelene i cirkularne ekonomije, posebno za prilagođavanje legislativnog okvira potrebama privatnog sektora, a radimo i na poboljšanju komunikacije nadležnih institucija sa privatnim sektorom. Razumijevanja radi, u procesu zelene tranzicije bh. kompanija, ključnu ulogu imaju nacionalni standardi i propisi koji se tiču zaštite životne sredine i kontrole proizvodnje a koji moraju biti usaglašeni sa principima Evropskog zelenog dogovora i kao takvi moraju biti pokretač industrijskih promjena. Bosna i Hercegovina mora uložiti značajne napore i dugoročno razvijati procese čiji je krajnji cilj postizanje tranzicije ka cirkularnoj ekonomiji.“

Koji su planovi za unapređenje internacionalizacije?

„U segmentu razvoja međunarodnih ekonomskih odnosa i internacionalizacije, Komora će u ovoj godini raditi na organizaciji nastupa bh. privrednika na 13 međunarodnih sajmova, nizu poslovnih misija i posjeta trgovinskim sajmovima na ciljnim tržištima, organizaciji poslovnih foruma i B2B sastanka u zemlji i inostranstvu. Takođe, pružanje informacija i savjetodavnih usluga o pristupu stranim tržištima će biti jedan od fokusa rada. Poznato vam je da, u okviru međunarodnih aktivnosti, Komora zastupa interese bh. privrede i kroz učesće u raznim međunarodnim asocijacijama i organizacijama poput Komorskog investicijskog foruma, Eurokomore, Asocijacije balkanskih komora i dr. Ove godine smo inicirali a u idućoj godini ćemo nastaviti saradnju sa Unioncamere & Ara Pacis inicijativom. Imajući u vidu veliki značaj Italije za privredu BiH, naročito u izvoznom smislu, nastaviće se razgovori i aktivnosti sa Unijom italijanskih komora, u cilju što čvršće saradnje i regionalnog povezivanja privreda zemalja zapadnog Balkana, Italije i jadranske regije. U cilju snažnijeg regionalnog umrežavanja, Komora je pokrenula postupak za učlanjenje u Jadransko-jonsku inicijativu koja okuplja komore zemalja koje gravitiraju Jadranskom i Jonskom moru.“

Kompanije iz BiH će uz podršku Komore izlagati na prestižnim međunarodnim sajmovima

Međunarodni sajmovi u razvijenim zemljama su specijalizovane sektorske izložbe na kojima se predstavljaju kompanije iz cijelog svijeta. Kompanije na ovim sajmovima imaju mogućnost da se na licu mjesta upoznaju sa najnovijim trendovima u proizvodnji, tehnologijama, konkurenciji, kao i distribuciji. Takođe, ovi sajmovi su odlična prilika da se na jednom mjestu, u kratkom periodu i uz minimalne investicije u istraživanje, dobije pristup globalnom tržištu iz određene branše.

Imajući u vidu sve benefite koje pružaju nastupi na međunarodnim sajmovima, kao i činjenicu da su bh. kompanije

koje su učestvovala na ovakvim izložbama veoma zadovoljne i da uglavnom realizuju konkretne poslovne ugovore, Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine već dugi niz godina nastoji usmjeriti bh. kompanije da učestvuju na raznim sajamskim manifestacijama. U tom cilju, Komora organizuje kolektivne nastupe bh. kompanija uz značajno sufinansiranje troškova.

U 2023. godini planirani su nastupi/posjete na sljedećim sajmovima, a kompanije koje su zainteresovane za izlaganje ili posjetu dodatne informacije mogu dobiti putem navedenih kontakata:

PROWEIN 2023

Međunarodni sajam vina i žestokih pića

Dizeldorf – Njemačka, 19-21. 3. 2023.

Organizator: Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine

Kontakt: nejira.mocevic@komorabih.ba

Info: <https://www.prowein.com/vis/v1/en/search#content=wwem&maptypes=wwem>

Hannover Messe 2023

Međunarodni sajam metalske industrije

Hannover - Njemačka, 17-21. 4. 2023.

Organizator: Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora BiH/Komorski investicioni forum Zapadnog Balkana – kataloško izlaganje 3 kompanije iz auto/metalske industrije BiH

Kontakt: andela.rajic@komorabih.ba

jadranka.stany@komorabih.ba

Info: <https://www.hannovermesse.de/en/>

SEEBBE 2023 **Međunarodni sajam građevinarstva (UFI)**

Beograd - Srbija, april 2023.
Organizator: Privredna komora Republike Srpske
Kontakt: enes.aliskovic@komorabih.ba
Info: <https://www.showsbee.com/fairs/74645-seebbe-2022.html>

IDEF 2023 **Međunarodni sajam namjenske industrije**

Istanbul - Turska, 9-12. 5. 2023.
Organizator: Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine
Kontakt: aida.vidimlic@komorabih.ba
Info: <https://idef.com.tr/en/>

Međunarodni sajam poljoprivrede Novi Sad

Novi Sad - Srbija, maj 2023.
Organizator: Privredna komora Republike Srpske
Kontakt: enes.aliskovic@komorabih.ba
Info: <https://www.sajam.net/sr/kalendar-2023/90-medjunarodni-poljoprivredni-sajam>

Međunarodni sajam tehnike i tehničkih dostignuća

Beograd - Srbija, maj 2023.
Organizator: Privredna komora Republike Srpske
Kontakt: enes.aliskovic@komorabih.ba
Info: <https://sajamtehnike.rs/>

Međunarodni sajam KINA –centralna i istočna Evropa „China-CEEC EXPO“

Ningbo - Kina, 16-20. 5. 2023.
Organizator: Ningbo Center for CEEC Expo and Cooperation Promotion
Kontakt: stanislava.perisic@komorabih.ba
Info: <https://www.cceecexpo.org/site/index.html?lang=en>

IMM 2023 **Međunarodni sajam namještaja i interijera**

Keln - Njemačka, 4-7. 6. 2023.
Organizator: Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine
Kontakt: lejla.mededovic@komorabih.ba
Info: <https://www.imm-cologne.com/>

Jesenski poljoprivredni sajam Bjelovar 2023. **Međunarodni sajam poljoprivrede**

Bjelovar - Hrvatska, septembar 2023.
Organizator: Privredna/Gospodarska komora Federacije Bosne i Hercegovine
Kontakt: enes.aliskovic@komorabih.ba
Info: <https://bj-sajam.hr/>

ANUGA FINE FOOD 2023 **Internacionalni sajam prehrambene industrije**

Keln - Njemačka, 7-11. 10. 2023.
Organizator: Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine
Kontakt: nejira.mocevic@komorabih.ba
Info: <https://www.anuga.com/trade-fair/10-trade-shows/anuga-fine-food/>

AGROKOS 2023 **Međunarodni sajam hrane, pića i gastronomije**

Priština - Kosovo, oktobar 2023.
Organizator: Privredna/Gospodarska komora Federacije Bosne i Hercegovine
Kontakt: enes.aliskovic@komorabih.ba
<http://www.ceokos.com/agrokos/en/>

A+A **Međunarodni sajam zaštite i sigurnosti na radu**

Dizeldorf - Njemačka, 24-27. 10. 2023.
Organizator: Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine
Kontakt: aida.vidimlic@komorabih.ba
Info: <https://www.aplusa-online.com/>

Wine Expo Poland **Međunarodni sajam vina**

Varšava - Poljska, novembar 2023.
Organizator: Privredna/Gospodarska komora Federacije Bosne i Hercegovine
Kontakt: enes.aliskovic@komorabih.ba
Info: <https://wineexpopoland.pl/en/wine-expo-poland-en/>

ELMIA SUBCONTRACTOR 2023 - Međunarodni sajam za podugovarače i dobavljače iz metalske industrije

Jonkoping - Švedska, novembar 2023.
Organizator: Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine
Kontakt: aida.vidimlic@komorabih.ba
Info: <https://www.elmia.se/en/program/elmia-subcontractor-2023/>

Izvoz u EU je 72%, a po obimu razmjene najznačajniji partner je Hrvatska

U 2022. godini je iz BiH izvezeno robe u ukupnoj vrijednosti od 18,4 milijarde KM, što je više za 3,8 milijardi KM ili 26% u odnosu na 2021. godinu. Istovremeno je uvezeno robe u ukupnoj vrijednosti od 29,1 milijarde KM, što je povećanje od 7,2 milijardi KM ili 33% u odnosu na prethodnu godinu. Vanjskotrgovinski deficit je iznosio 10,7 milijardi KM, a pokrivenost uvoza izvozom 63%

U 2018. i 2019. godini ostvareni obim razmjene je bio na približno istom nivou od oko 31,8 milijardi KM, s tim da je u 2019. godini deficit povećan za oko 0,7 milijardi KM u odnosu na 2018. godinu, što znači da se više uvozilo u 2019. godini. Time je i smanjena pokrivenost uvoza izvozom za nepunih 3% i iznosila je 60%.

U pandemijskoj 2020. godini dolazi do pada ekonomske aktivnosti. Ostvareni obim razmjene je bio niži za oko 3,8 milijardi KM u odnosu na prethodne dvije godine. Također je smanjen i deficit čija je vrijednost bila 6,4 milijarde KM.

U 2021. godini koja je bila postpandemijska dolazi do oporavka privredne aktivnosti u odnosu na 2020. godinu. Ostvareni obim razmjene je iznosio oko 36,6 milijardi KM, što je više za oko 4,7 milijardi KM u odnosu na 2018. i 2019. godinu kao i više za oko 8,6 milijardi u odnosu na 2020. godinu.

Početak 2022. godine dolazi do ukrajinske krize koja je izazvala pojačani inflatorni pritisak (energenti, životne namirnice). Obim razmjene 2022. godine je iznosio oko 47,5 milijardi KM, što je više za 10,9 milijardi KM ili 30% u odnosu na 2021. godinu.

Značajno povećanje obima vanjskotrgovinske razmjene može se posmatrati samo nominalno, izraženo u vrijednosti – novčanim jedinicama dok je realno obim koji je količinski izražen u tonama ili kilogramima ostao na približno istom nivou kao i 2021. godine.

Po obimu razmjene, naš najznačajniji vanjskotrgovinski partner je Hrvatska (sa ukupnim obimom razmjene od 8 milijardi KM), nakon koje slijede: Srbija, Njemačka, Italija i Slovenija.

Po pokrivenosti uvoza izvozom najznačajniji partneri su: Austrija (123%) i Njemačka (101%).

Tabela 1: Pregled vanjskotrgovinske razmjene u posljednjih pet godina (u 000 KM)

Godina	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Izvoz	12.258.275	11.869.563	10.825.649	14.620.569	18.377.957
Uvoz	19.593.468	19.876.764	17.214.729	21.946.866	29.119.449
Obim	31.851.743	31.746.327	28.040.378	36.567.435	47.497.406
Saldo	-7.335.193	-8.007.200	-6.389.080	-7.326.297	-10.741.492
Pokrivenost	62,56%	59,72%	62,89%	66,62%	63,11%

Top izvozna tržišta

Tržište	IZVOZ 2021. (u 000 KM)	IZVOZ 2022. (u 000 KM)	Promjene (u 000 KM)	Promjene %
Njemačka	2.154.534	2.692.614	538.079	25
Hrvatska	1.919.185	2.611.055	691.870	36
Srbija	1.810.526	2.440.243	629.716	35
Italija	1.617.421	1.999.027	381.605	24
Austrija	1.289.751	1.718.465	428.714	33

Top uvozna tržišta

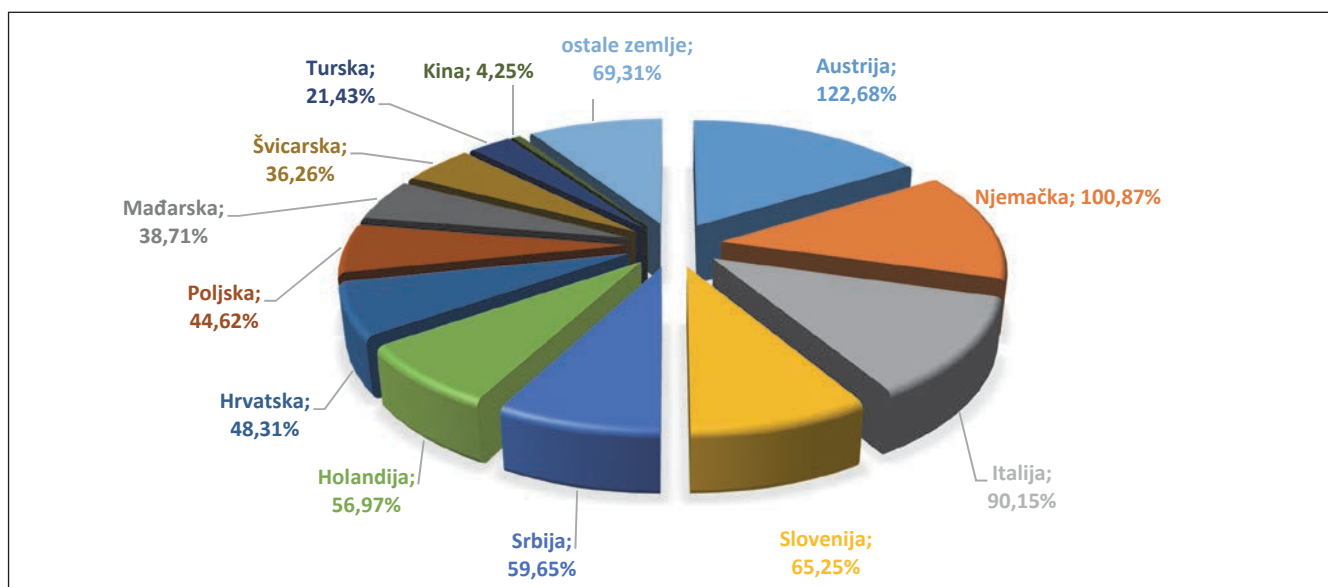
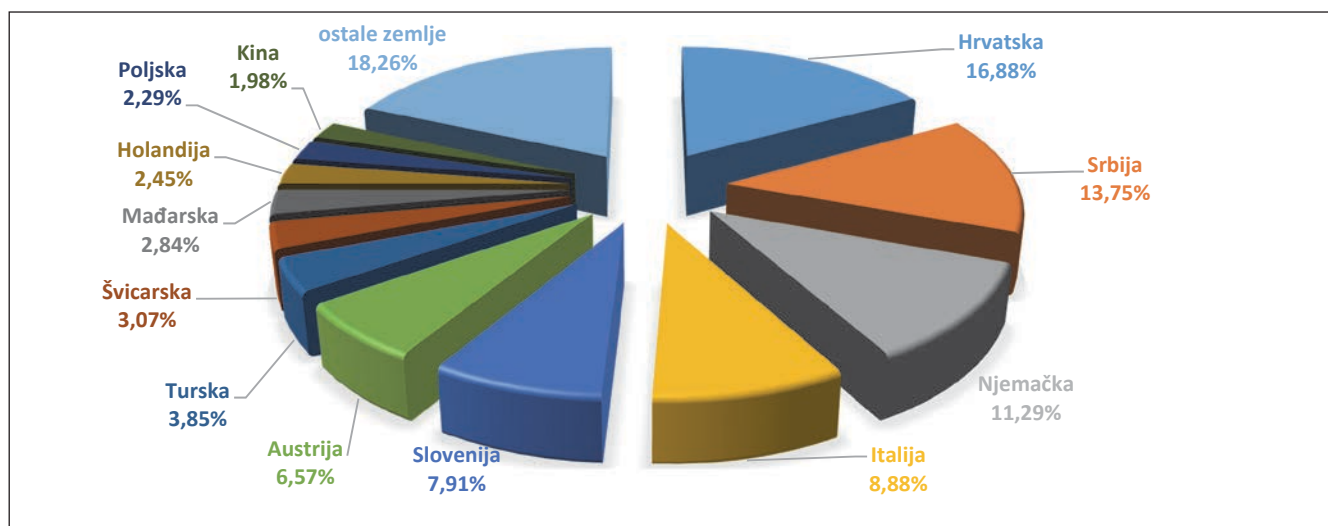
Tržište	UVOZ 2021. KM	UVOZ 2022. KM	Promjene KM	Promjene %
Hrvatska	3.463.509	5.405.143	1.941.634	56
Srbija	3.227.962	4.091.024	863.063	27
Njemačka	2.110.223	2.669.456	559.233	27
Slovenija	1.895.027	2.274.566	379.540	20
Italija	1.929.734	2.217.324	287.590	15

Top izvozne tarife

Tarifa		Izvoz 2021.	Izvoz 2022.	Promjene KM	Promjene %
2716	Električna energija	827.686.307	1.074.654.471	246.968.164	30
7601	Aluminij u sirovim oblicima	443.122.334	878.449.355	435.327.021	98
7308	Konstrukcije	471.908.434	630.777.914	158.869.480	34
9401	Sjedala za automobile	580.879.221	625.245.566	44.366.346	8
8544	Izolovana žica	474.417.123	607.005.836	132.588.713	28

Top uvozne tarife

Tarifa		Uvoz 2021.	Uvoz 2022.	Promjene KM	Promjene %
2710	Naftna ulja i ulja dobivena od bitumenskih minerala	1.609.887.423	3.002.678.128	1.392.790.704	87
7601	Aluminij u sirovim oblicima	549.830.074	1.123.631.485	573.801.411	104
2701	Kameni ugalj; briketi	467.732.031	918.823.820	451.091.789	96
8703	Osobni automobili i druga motorna vozila	785.104.304	847.640.344	62.536.040	8
3004	Lijekovi	556.789.222	606.969.263	50.180.040	9
2716	Električna energija	218.768.179	393.530.028	174.761.849	80

RAZMJENA BIH SA EU

Analizirajući top izvozna i uvozna tržišta, zaključujemo da je EU najznačajniji vanjskotrgovinski partner.

Obim razmjene za 2022. godinu sa EU je iznosio oko 32,3 milijarde KM, što je više za 7,3 milijarde KM u odnosu na 2021. godinu. Ukupan obim EU razmjene predstavlja 68% ukupnog obima razmjene BiH sa svijetom. U 2022. je na tržište EU izvezeno robe u ukupnoj vrijednosti od 13,3 milijarde KM, što je više za 2,8 milijardi KM ili 26% u odnosu na prethodnu godinu. Istovremeno je iz EU uvezeno robe u vrijednosti od 19 milijardi KM, što je povećanje od 4,5 milijardi KM ili 31% u usporedbi sa prethodnom godinom.

U ukupnom izvozu EU učestvuje sa 72%, a u uvozu sa 65%. Deficit sa EU iznosi 5,7 milijardi KM, a pokrivenost uvoza izvozom je iznosila 70%.

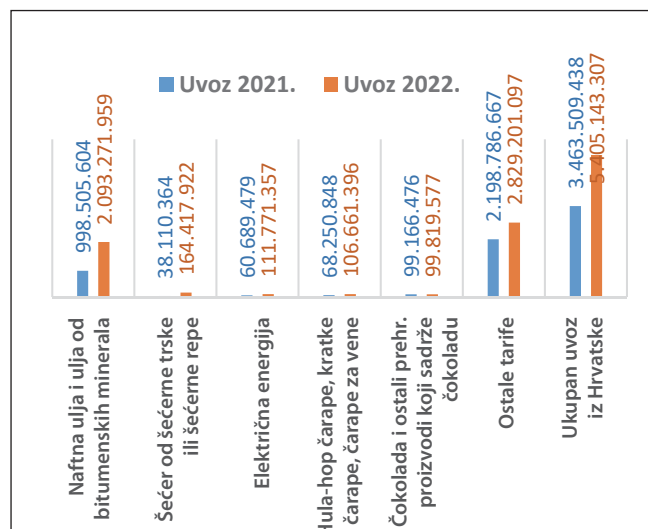
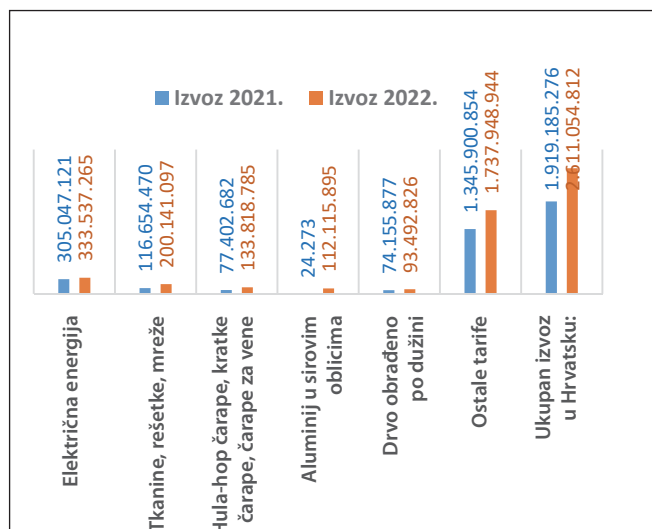
Po obimu razmjene je najznačajniji partner Hrvatska. Obim razmjene sa Hrvatskom je iznosio 8 milijardi KM, što je više za 2,6 milijardi KM ili 48% u odnosu na 2021. godinu. Izvoz je iznosio 2,6 milijardi KM, što je više za 700 miliona KM ili 36%, a uvoz 5,4 milijarde KM, što je povećanje od 1,9 milijardi ili 56% te je ostvaren deficit razmjene u iznosu od 2,8 milijardi KM. Pokrivenost uvoza izvozom je iznosila 48%.

U Hrvatsku smo najviše izvezli:

Tarifa	Naziv tarife	Izvoz 2021.	Izvoz 2022.	Promjene KM	Promjene %
2716	Električna energija	305.047.121	333.537.265	28.490.144	9
7314	Tkanine, rešetke, mreže	116.654.470	200.141.097	83.486.627	72
6115	Hula-hop čarape, kratke čarape, čarape za vene	77.402.682	133.818.785	56.416.103	73
7601	Aluminij u sirovim oblicima	24.273	112.115.895	112.091.622	461.804
4407	Drvo obrađeno po dužini	74.155.877	93.492.826	19.336.949	26
	Ostale tarife	1.345.900.854	1.737.948.944	392.048.091	29
	Ukupan izvoz u Hrvatsku:	1.919.185.276	2.611.054.812	691.869.536	36

Iz Hrvatske smo najviše uvezli:

Tarifa	Naziv tarife	Uvoz 2021.	Uvoz 2022.	Promjene KM	Promjene %
2710	Naftna ulja i ulja dobivena od bitumenskih minerala	998.505.604	2.093.271.959	1.094.766.355	110
1701	Šećer od šećerne trske ili šećerne repe	38.110.364	164.417.922	126.307.558	331
2716	Električna energija	60.689.479	111.771.357	51.081.878	84
6115	Hula-hop čarape, kratke čarape, čarape za vene	68.250.848	106.661.396	38.410.548	56
1806	Čokolada i ostali prehrambeni proizvodi koji sadrže čokoladu	99.166.476	99.819.577	653.100	1
	Ostale tarife:	2.198.786.667	2.829.201.097	630.414.430	29
	Ukupan uvoz iz Hrvatske:	3.463.509.438	5.405.143.307	1.941.633.869	56

RAZMJENA SA ZEMLJAMA CEFTA-e

Ukupan obim razmjene sa CEFTA-om je iznosila 8 milijardi KM, što je skoro 17% ukupne razmjene BiH sa svijetom. Na tržište CEFTA-e je u analiziranom periodu izvezeno robe u ukupnoj vrijednosti od 3,4 milijarde KM, što je više za 863 miliona KM ili 34% u odnosu na prethodnu godinu. Istovremeno je uvezeno robe u vrijednosti od 4,6 milijardi KM, što je više za 972 miliona KM ili 27% u odnosu na isti period prethodne godine. Deficit sa CEFTA-om iznosi 1,2 milijarde KM, a pokrivenost uvoza izvozom 75%.

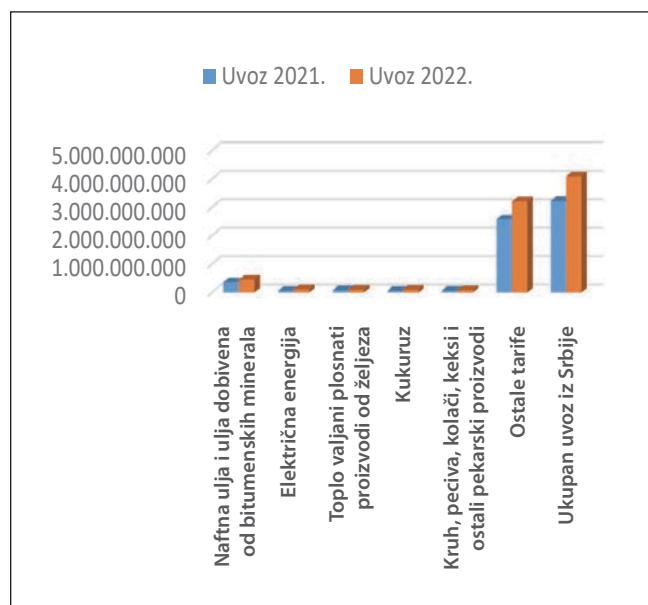
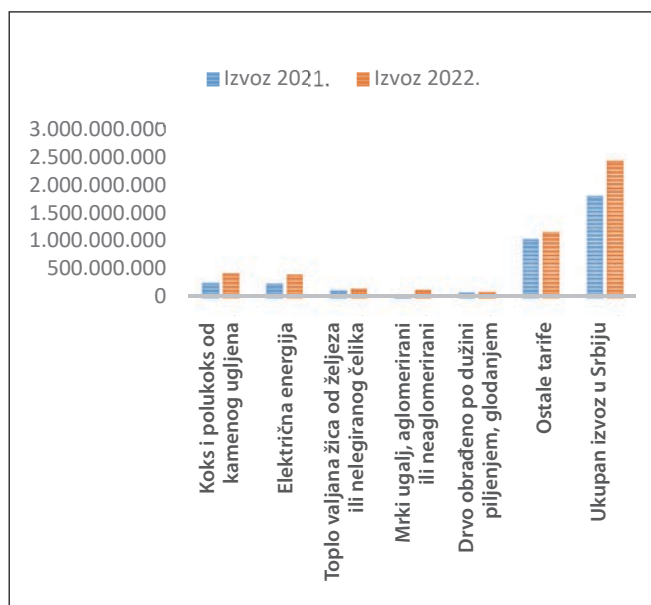
Najznačajniji vanjskotrgovinski partner je Srbija. Sa Srbijom ostvarujemo ukupan obim razmjene od 6,5 milijardi KM, što je povećanje od 1,5 milijarde KM ili 30%. U Srbiju smo izvezli robe u ukupnoj vrijednosti od 2,4 milijarde KM, što je povećanje od 630 miliona KM ili 35%. Iz Srbije je uvezeno robe u ukupnoj vrijednosti od 4,1 milijarde KM, što je više za 863 miliona KM ili 27%. Ovakve promjene u razmjeni su rezultirale deficitom od 1,7 milijardi KM ili 60%.

Top izvozni proizvodi u Srbiju su:

Tarife	Naziv tarife	Izvoz 2021.	Izvoz 2022.	Promjene KM	Promjene %
2704	Koks i polukoks od kamenog ugljena	265.455.461	432.076.028	166.620.567	63
2716	Električna energija	257.086.233	418.541.736	161.455.503	63
7213	Toplo valjana žica od željeza ili nelegiranog čelika	135.643.799	164.431.582	28.787.782	21
2702	Mrki ugalj, aglomerirani ili neaglomerirani	18.677.716	138.758.328	120.080.611	643
4407	Drvo obrađeno po dužini piljenjem, glodanjem	94.659.143	113.093.866	18.434.723	19
	Ostale tarife:	1.039.003.988	1.173.341.217	134.337.229	13
	Ukupan izvoz u Srbiju:	1.810.526.340	2.440.242.756	629.716.416	35

Top uvozni proizvodi iz Srbije su:

Tarifa	Naziv tarife	Uvoz 2021.	Uvoz 2022.	Promjene KM	Promjene %
2710	Naftna ulja i ulja dobivena od bitumenskih minerala	363.881.873	459.644.142	95.762.270	26
2716	Električna energija	62.983.090	119.087.152	56.104.062	89
7208	Toplo valjani plosnati proizvodi od željeza	89.423.058	108.210.200	18.787.143	21
1005	Kukuruz	61.092.558	107.014.549	45.921.990	75
1905	Kruh, peciva, kolači, keksi i ostali pekarski proizvodi	69.381.063	85.750.352	16.369.290	24
	Ostale tarife:	2.581.199.975	3.211.317.772	630.117.797	24
	Ukupan uvoz iz Srbije:	3.227.961.617	4.091.024.168	863.062.552	27

RAZMJENA SA ZEMLJAMA EFTA-e

I sa zemljama EFTA sporazuma je povećan ukupan obim vanjskotrgovinske razmjene uslijed povećanja i izvoza i uvoza i iznosi 1,5 milijardi KM, što je više za 480 miliona ili 45% u odnosu na 2021. godinu.

Izvezeno je robe na tržište EFTA-e u vrijednosti od 444,9 miliona KM, što je više za 62,5 miliona KM ili 16% u odnosu na 2021. godinu. Istovremeno je uvezeno robe u ukupnoj vrijednosti od 1,1 milijarde KM, što predstavlja povećanje od 418,5 miliona KM ili 61%. Deficit u robnoj razmjeni iznosi 656,1 miliona KM, a pokrivenost uvoza izvozom 40%.

Skoro sva razmjena se uglavnom odvija sa Švicarskom (95%) i na ovo tržište smo izvezli robe u ukupnoj vrijednosti od 388 miliona KM, što je povećanje od 47,3 miliona KM ili 14%.

Iz Švicarske smo uvezli robe u ukupnoj vrijednosti od 1,1 milijarde KM, što je povećanje od 408,3 miliona KM ili 62%.

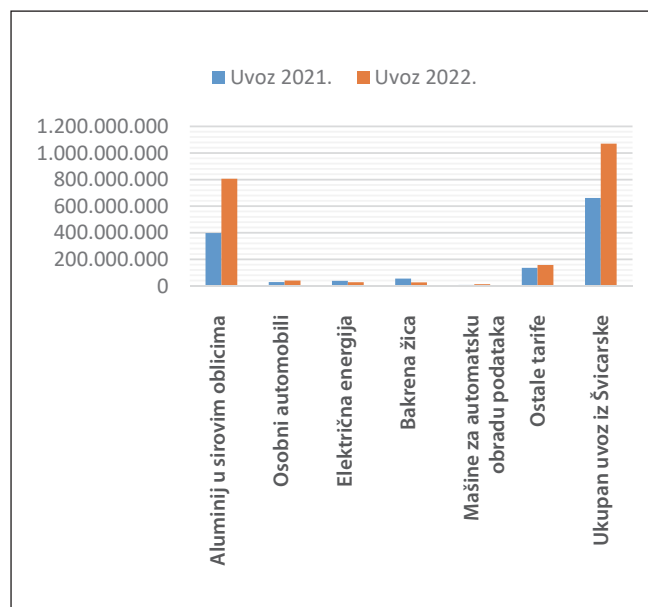
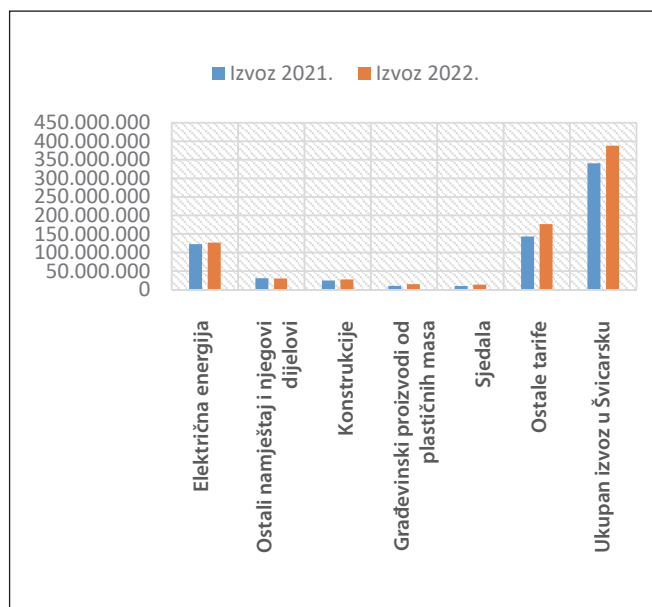
Primjećujemo da je značajan porast uvoza aluminija za 103%.

U Švicarsku smo najviše izvezili:

Tarifa	Naziv tarife	Izvoz 2021.	Izvoz 2022.	Promjene KM	Promjene %
2716	Električna energija	122.742.778	126.553.586	3.810.808	3
9403	Ostali namještaj i njegovi dijelovi	30.449.627	29.794.428	-655.199	-2
7308	Konstrukcije	24.294.016	27.231.934	2.937.918	12
3925	Građevinski proizvodi od plastičnih masa	10.114.294	14.533.466	4.419.172	44
9401	Sjedala	9.794.734	13.347.044	3.552.310	36
	Ostale tarife:	143.344.605	176.574.712	33.230.106	23
	Ukupan izvoz u Švicarsku:	340.740.053	388.035.169	47.295.116	14

Iz Švicarske smo najviše uvezili:

Tarifa	Naziv tarife	Uvoz 2021.	Uvoz 2022.	Promjene KM	Promjene %
7601	Aluminij u sirovim oblicima	397.375.823	805.921.395	408.545.572	103
8703	Osobni automobili	28.566.492	40.445.690	11.879.198	42
2716	Električna energija	38.196.468	27.458.898	-10.737.569	-28
7408	Bakrena žica	54.795.948	26.243.745	-28.552.204	-52
8471	Mašine za automatsku obradu podataka	7.216.618	12.936.098	5.719.481	79
	Ostale tarife:	135.768.604	157.206.174	21.437.569	16
	Ukupan uvoz iz Švicarske:	661.919.952	1.070.212.000	408.292.048	62

RAZMJENA BIH SA OSTALIM TRŽIŠTIMA

Ukupan obim razmjene u 2022. godini je bio 5,7 milijardi KM, što je povećanje za 1,4 milijarde KM ili 33% u odnosu na 2021. godinu. Izvoz je porastao za 70,9 miliona KM ili 6%, tako da je ukupna izvezena vrijednost na ista tržišta iznosila 1,2 milijarde KM. Istovremeno je sa ovih tržišta uvezena roba u vrijednosti od 4,5 milijardi KM, što predstavlja povećanje od 1,3 milijarde KM ili 40% u odnosu na prethodnu godinu. Deficit je iznosio 3,3 milijarde KM a pokrivenost uvoza izvozom 27%.

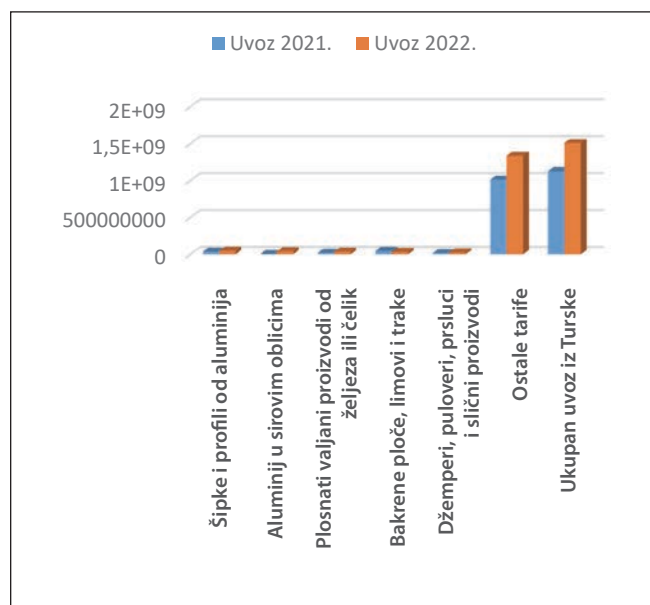
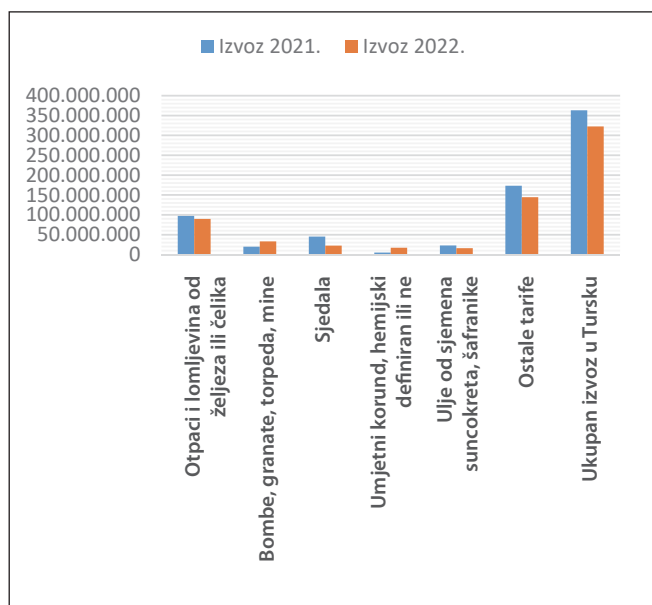
Najznačajniji partner nam je Turska. Prema Turskoj je smanjen izvoz za 40,6 miliona KM ili 11%, tako da je ukupno izvezena vrijednost 322,7 miliona KM. Iz Turske je uvezeno robe u vrijednosti od 1,5 milijardi KM, što je povećanje od 380,6 miliona KM ili 34%. Deficit sa Turskom iznosi 1,2 milijarde KM, a pokrivenost uvoza izvozom iznosi 21%.

U Tursku smo najviše izvozili:

Tarifa	Naziv tarife	Izvoz 2021.	Izvoz 2022.	Promjene KM	Promjene %
7204	Otpaci i lomljevina od željeza ili čelika	97.137.482	89.547.068	-7.590.414	-8
9306	Bombe, granate, torpeda, mine	19.751.538	33.178.596	13.427.059	68
9401	Sjedala	45.261.481	22.467.940	-22.793.541	-50
2818	Umjetni korund, hemijski definiran ili ne	5.171.339	17.145.737	11.974.398	232
1512	Ulje od sjemena suncokreta, šafranike	22.816.410	16.094.246	-6.722.164	-29
	Ostale tarife:	173.153.869	144.270.764	-28.883.105	-17
	Ukupan izvoz u Tursku:	363.292.118	322.704.351	-40.587.768	-11

Iz Turske smo najviše uvozili:

Tarifa	Naziv tarife	Uvoz 2021.	Uvoz 2022.	Promjene KM	Promjene %
7604	Šipke i profili od aluminija	34.469.325	45.791.583	11.322.258	33
7601	Aluminij u sirovim oblicima	845.727	39.610.248	38.764.522	4.584
7210	Plosnati valjani proizvodi od željeza ili čelik	19.317.374	34.380.962	15.063.588	78
7409	Bakrene ploče, limovi i trake	43.741.195	29.131.364	-14.609.831	-33
6110	Džemper, puloveri, prsluci i slični proizvodi	16.984.627	24.719.312	7.734.685	46
	Ostale tarife:	1.009.730.680	1.332.041.448	322.310.767	32
	Ukupan uvoz iz Turske:	1.125.088.928	1.505.674.917	380.585.989	34

Kilogram izvezene robe 1,82 a uvezene 2,80 KM

U predpandemijskoj 2019. godini izvoz je iznosio oko 8,8 miliona tona robe te je na osnovu izvoza ostvaren prihod od oko 11,9 milijardi KM, a prosječna vrijednost je bila 1,35 KM po kilogramu izvezene robe. Naredna godina je bila pandemijska i došlo je do usporavanja ekonomske aktivnosti te je ostvaren izvoz od oko 8,4 miliona tona robe (što je smanjenje od oko 0,4 miliona tona robe u odnosu na 2019. godinu) i prihod od oko 10,8 milijardi KM (što je smanjenje od oko 1,1 milijarde KM u odnosu na 2019. godinu).

Postpandemijsku 2021. godinu karakteriše oporavak ekonomske aktivnosti kada je izvoz povećan i iznosio je preko 9,3 miliona tona, što je više za skoro 1 milion tona u odnosu na 2020. godinu. Ostvareni prihod je oko 14,6 milijardi KM (značajno povećanje, i to za oko 3,8 milijardi KM u odnosu na 2020. godinu).

Ovu postpandemijsku godinu karakteriše i početak inflacije koja je pojačana krajem godine. Vrijednost po kilogramu je iznosila u prosjeku 1,56 KM, što je povećanje za 0,27 KM po kilogramu.

Godinu 2021. prati povećanje izvoza izraženo u kilogramima (tonama) u odnosu na 2019. i 2020. godinu koji je posebno vidljiv ako se posmatra 2020. godina, ali je potrebno istaći inflaciju koja je dovela do značajno većeg izvoza izraženog u KM.

Narednu 2022. godinu je u ekonomskom smislu obilježila ukrajinska kriza koja još traje a njene su posljedice pogodile Evropu pa tako i nas. Osnovna karakteristika je opšti rast cijena, odnosno inflacija koja se manifestuje kroz poskupljenje svih energenata koje uvozimo, poskupljenja hrane i ostalih životnih namirnica ali i drugih roba. Povećana je cijena svih energenata koji se uvoze (kao što su plin, nafta i naftni

derivati), ali i energenti koje proizvodi-mo sami (poput električne energije).

U odnosu na 2021. godinu, vrijednost robe je u 2022. godini povećana za 0,26 KM po kilogramu a, ukoliko poredimo sa 2020. godinom, veća je za prosječnih 0,53 KM po kilogramu izvezene robe.

Godina 2019. je referentna godina za poređenje jer je predpandemijska i dobra je osnova za poređenje sa ostalim godinama. Uvoz je iznosio 10,5 milijardi tona, što je bio ekvivalent 19,9 milijardi KM. Prosječna vrijednost po kilogramu uvezene robe je iznosila 1,90 KM.

Pandemija je obilježila 2020. godinu i odrazila se na smanjen uvoz koji je iznosio oko 9,2 milijarde tona i niži je za oko 1,25 milijardi tona u odnosu na 2019. godinu. Prosječna vrijednost je bila 1,87 KM, što je manje za 0,03 KM po kilogramu u odnosu na 2019. godinu kada je bila 1,90 KM.

IZVOZ BIH za 2019, 2020, 2021. i 2022. godinu

Godina	Tona	KM	Prosječna vrijednost KM/kg
2019.	8.795.407	11.869.563.316	1,35
2020.	8.379.210	10.825.648.784	1,29
2021.	9.358.567	14.620.568.723	1,56
2022.	10.116.138	18.377.956.785	1,82

UVOZ BIH za 2019, 2020, 2021. i 2022. godinu

Godina	Tona	KM	Prosječna vrijednost KM/kg
2019.	10.459.363.477	19.876.763.663	1,90
2020.	9.205.658.733	17.214.728.951	1,87
2021.	10.041.682.248	21.946.865.799	2,18
2022.	10.367.425.286	29.119.449.124	2,80

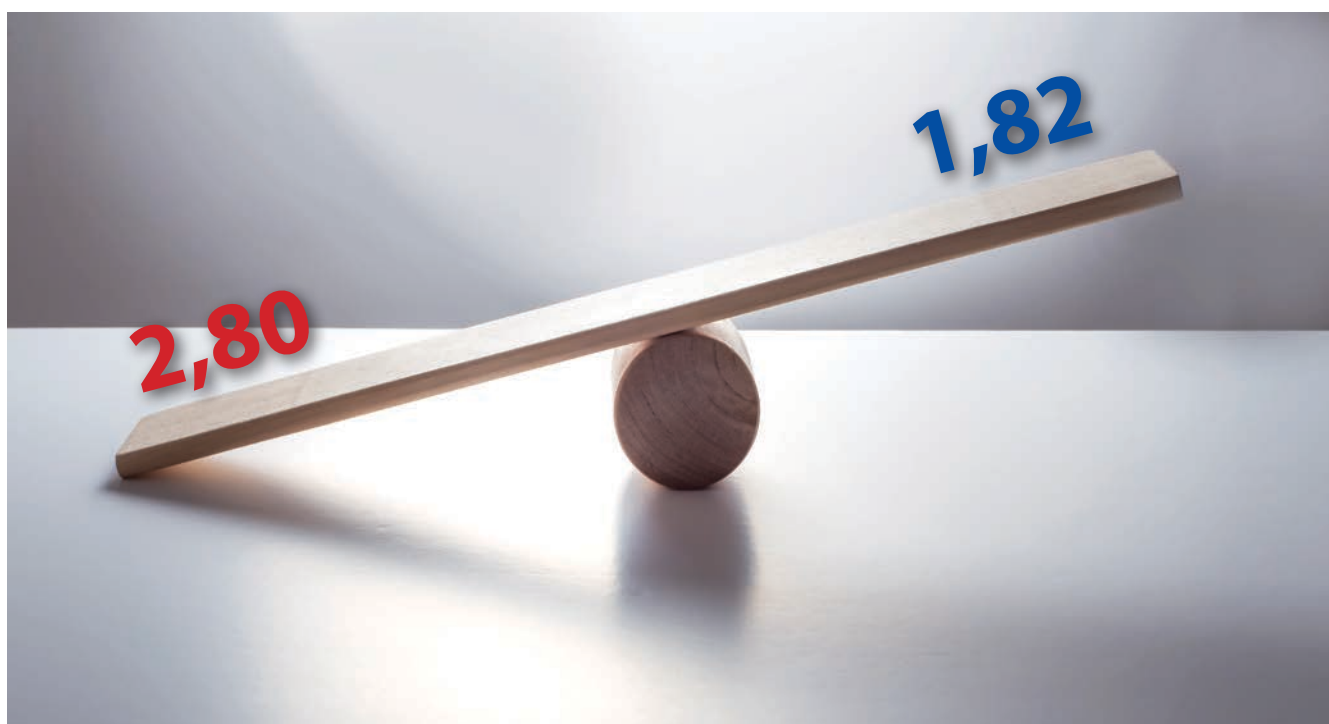
Godinu 2021. je obilježio oporavak ekonomske aktivnosti pa je uvoz povećan i iznosio je 10 milijardi tona robe, što je povećanje u odnosu na 2020. za oko 0,8 milijardi tona. Ipak, on nije bio na nivou 2019. godine i niži je za oko 418 tona u odnosu na 2019. godinu. Može se konstatovati da je u posljednjem kvartalu 2021. godine bila izražena inflacija koja je konstantno rasla. Vrijednosti po kilogramu uvezene robe

su iznosile u prosjeku 2,18 KM, što je povećanje za 0,31 KM.

Kada uporedimo 2021. i 2019. godinu, vidimo da je uvoz izražen u količini bio na približno istom nivou (za oko 418 tona više u 2019.), s tim da je razlika u novčanoj vrijednosti više nego očigledna i viša je u 2021. godini, što je preko 2 milijarde KM u odnosu na 2019. godinu.

U 2022. godini uvoz je iznosio oko

10,4 milijarde tona, što je više u odnosu na 2021. godinu za oko 325 miliona tona robe. Povećanje vrijednosti u novcu je uticalo na značajan rast vrijednosti uvezene robe, a prosjek po kilogramu uvezene robe je 2,80 KM, što je povećanje za 0,62 KM u odnosu na 2021. godinu.

POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENA INDUSTRIJA

Vrijednost spoljnotrgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenog sektora u 2022. godini iznosila je preko 5,5 milijardi KM

Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda je u 2022. godini iznosio oko milijardu i sto miliona KM, što u ukupnom izvozu Bosne i Hercegovine čini 6%, a što je za 15,1% više nego prethodne 2021. godine.

Vrijednost uvoza poljoprivredno-prehrambenog sektora u 2022. godini iznosila je više od 4,4 milijarde KM, sa učešćem od 15,2% u ukupnom uvozu BiH, što je za 28,7% više nego u prethodnoj 2021. godini

Globalna kriza koja je zahvatila svjetsku ekonomiju pokazala je kako je sektor proizvodnje hrane najvažniji ali i najosjetljiviji. Kako u ovoj godini tako i u prethodne dvije godine sa početkom pandemije, ovaj sektor je bio prvi na udaru zbog nestašice inputa za

primarnu proizvodnju, nestašice sirovina, ali i poskupljenja svih drugih inputa (energenata, repromaterijal, ambalaže), što je u konačnici dovelo i do poskupljenja krajnjeg proizvoda. Globalna kriza, inflacija i poteškoće u lancu isporuke ambalaže, sirovina i repromaterijala u proizvodnji imala je negativne učinke na gotovo sve proizvođače ovog sektora.

Poučeni ovakvim iskustvom, možemo zaključiti da bez proizvodnje strateških proizvoda nijedna zemlja nije ekonomski potpuna te da je za njihovu proizvodnju potrebno unaprijed i planski obezbijediti sve potrebne inpute za učesnike u lancu proizvodnje.

Kako se globalna kriza odrazila na robnu razmjenu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2022. godini predstavljamo vam u nastavku.

Ukupna vrijednost spoljnotrgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenog sektora u 2022. godini iznosila je oko 5,5 milijardi KM (11,7% ukupne spoljnotrgovinske razmjene Bosne i Hercegovine), što je za 25,8% više u odnosu na 2021. godinu. Bilježi se deficit u ovom indu-

strijskom sektoru i to u iznosu od 3,3 milijarde KM i povećan je za 34% u odnosu na deficit iz 2021. godini, uz pokrivenost uvoza izvozom od 25% u 2022.

Kada posmatramo prema strukturi grupa proizvoda (Tabela 1.), vrijednosno najveći udio u izvozu poljoprivredno-prehrambenog sektora u 2022. godini čine: jestiva biljna ulja (porast 14%), mlijeko, razni mliječni proizvodi i jaja (porast 11%), voće i orašasti plodovi (porast 11%), preradevine od mesa i riba (porast 10%), proizvodi na bazi žitarica i brašna, slatki keksi i vafli te drugi pekarski proizvodi (porast 9,6%) te bezalkoholna, alkoholna pića i vode (porast 7,9%).

Sa druge strane, takođe prema strukturi grupa proizvoda (Tabela 3), uvozom vrijednosno najviše učestvuju: bezalkoholna, alkoholna pića i vode (porast 10,5%), meso svježe i smrznuto (porast 9,7%), razni prehrambeni proizvodi i dodaci prehrani (porast 8,8%), žitarice (7,8%) te proizvodi na bazi žitarica i brašna, slatki keksi i vafli (6,9%).

Tabela 1: Izvozni rezultati poljoprivredno-prehrambenog sektora 2021/2022. godine (u KM)

Tarifne glave	Izvoz 2021. KM	Izvoz 2022. KM	Izvoz %
Žive životinje	3.933.435	4.455.771	13,28
Meso i jestivi klaonični proizvodi	28.518.823	47.076.227	65,07
Ribe, rakovi, mekušci i beskičmenjaci	31.117.557	35.692.753	14,70
Mlijeko i mliječni proizvodi, jaja peradi i prirodni med	101.012.782	122.589.141	21,36
Proizvodi životinjskog porijekla (nusproizvodi i otpaci)	620.931	362.624	-41,60
Sadnice povrća i voća, lukovice, rezano cvijeće	6.157.622	7.255.556	17,83
Jestivo povrće	50.595.949	50.017.465	-1,14
Jestivo voće i orašasti plodovi	151.649.012	119.383.395	-21,28
Kafa i začini	23.163.271	19.791.084	-14,56
Žitarice	24.269.428	17.015.895	-29,89
Proizvodi mlinske industrije te slad i skrob	12.508.770	17.322.510	38,48
Industrijsko i ljekovito bilje, uljano sjemenje i plodovi	23.975.866	22.013.211	-8,19
Biljni sokovi i ekstrakti	110.335	26.077	-76,37
Biljni materijali za pletarstvo i slično (npr. rogozi, bambus, lufa)	46.734	30.749	-34,20
Ulja biljnog porijekla	89.483.042	154.827.320	73,02
Kobasice, konzervirane prerađevine od mesa i riba te mekušci	109.338.352	110.683.389	1,23
Šećer i proizvodi od šećera	3.358.157	42.712.326	1171,90
Proizvodi koji sadrže kakao (namazi i čokolade) i kakao	26.596.482	25.459.566	-4,27
Proizvodi na bazi žitarica i brašna, keksi i vafli te drugi pekarski proizvodi	91.988.370	105.775.870	14,99
Prerađevine od povrća i voća te orašastih plodova	20.627.087	22.529.461	9,22
Razni prehrambeni proizvodi i dodaci prehrani	45.766.727	39.379.639	-13,96
Bezalkoholna i alkoholna pića, voda	73.452.003	87.407.762	19,00
Hrana za životinje (uljane pogače i preparati)	33.403.091	40.342.293	20,77
Duvan i cigarete	9.887.584	14.595.254	47,61
TOTAL:	961.581.408	1.106.745.335	15,10

* po tarifnim glavama na 2 znaka Carinske tarife BiH

Tabela 2: Izvozni rezultati poljoprivredno-prehrambenog sektora 2021/2022. godine (u kg)

Tarifne glave	Izvoz 2021. kg	Izvoz 2022. kg	Izvoz %
Žive životinje	899.382	864.893	-3,83
Meso i jestivi klaonični proizvodi	6.889.802	9.319.397	35,26
Ribe, rakovi, mekušci i beskičmenjaci	3.797.801	3.533.296	-6,96
Mlijeko i mliječni proizvodi, jaja peradi i prirodni med	81.298.121	68.732.679	-15,46
Proizvodi životinjskog porijekla (nusproizvodi i otpaci)	11.536.687	12.252.461	6,20
Sadnice povrća i voća, lukovice, rezano cvijeće	2.101.179	1.880.651	-10,50
Jestivo povrće	17.502.035	13.616.295	-22,20
Jestivo voće i orašasti plodovi	37.829.849	30.860.721	-18,42
Kafa i začini	3.050.968	2.047.866	-32,88
Žitarice	48.924.058	20.734.254	-57,62
Proizvodi mlinske industrije te slad i skrob	17.616.794	16.067.069	-8,80
Industrijsko i ljekovito bilje, uljano sjemenje i plodovi	13.148.153	9.599.463	-26,99
Biljni sokovi i ekstrakti	3.992	1.960	-50,90
Biljni materijali za pletarstvo i slično (npr. rogozi, bambus, lufa)	28.772	6.352	-77,92
Ulja biljnog porijekla	39.598.418	45.693.767	15,39
Kobasice, konzervirane prerađevine od mesa i riba te mekušci	12.385.161	11.250.613	-9,16
Šećer i proizvodi od šećera	2.631.153	29.305.761	1013,80
Proizvodi koji sadrže kakao (namazi i čokolade) i kakao	4.735.823	3.541.543	-25,22
Proizvodi na bazi žitarica i brašna, keksi i vafli te drugi pekarski proizvodi	28.276.140	27.081.179	-4,23
Prerađevine od povrća i voća te orašastih plodova	5.903.995	6.514.156	10,33
Razni prehrambeni proizvodi i dodaci prehrani	14.990.786	14.202.455	-5,26
Bezalkoholna i alkoholna pića, voda	111.995.137	130.026.119	16,10
Hrana za životinje (uljane pogače i preparati)	45.614.507	54.208.265	18,84
Duvan i cigarete	1.304.847	1.509.255	15,67
TOTAL:	512.063.557	512.850.467	0,15

* po tarifnim glavama na 2 znaka Carinske tarife BiH

Tabela 3: Uzvozni rezultati poljoprivredno-prehrambenog sektora 2021/2022. godine (u KM)

Tarifne glave	Uvoz 2021. KM	Uvoz 2022. KM	Uvoz %
Žive životinje	72.579.604	75.928.086	4,61
Meso i jestivi klaonični proizvodi	326.536.105	431.791.658	32,23
Ribe, rakovi, mekušci i beskičmenjaci	43.754.860	62.370.463	42,55
Mlijeko i mliječni proizvodi, jaja peradi i prirodni med	184.275.146	236.665.778	28,43
Proizvodi životinjskog porijekla (nusproizvodi i otpaci)	5.605.304	5.170.489	-7,76
Sadnice povrća i voća, lukovice, rezano cvijeće	23.416.129	27.919.295	19,23
Jestivo povrće	109.376.349	122.946.604	12,41
Jestivo voće i orašasti plodovi	212.185.705	230.341.703	8,56
Kafa i začini	111.385.636	156.907.335	40,87
Žitarice	222.286.457	348.113.561	56,61
Proizvodi mlinske industrije te slad i skrob	44.521.462	62.137.414	39,57
Industrijsko i ljekovito bilje, uljano sjemenje i plodovi	116.583.028	170.504.535	46,25
Biljni sokovi i ekstrakti	2.539.409	2.908.464	14,53
Biljni materijali za pletarstvo i slično (npr. rogozi, bambus, lufa)	299.265	339.509	13,45
Ulja biljnog porijekla	165.492.813	238.217.396	43,94
Kobasice, konzervirane prerađevine od mesa i riba	117.615.797	146.044.675	24,17
Šećer i proizvodi od šećera	115.278.678	241.801.893	109,75
Proizvodi koji sadrže kakao (namazi i čokolade) i kakao	198.590.967	202.753.426	2,10
Proizvodi na bazi žitarica i brašna, keksi i vafli te drugi pekarski proizvodi	253.947.260	306.447.832	20,67
Prerađevine od povrća i voća te orašastih plodova	95.544.419	124.732.463	30,55
Razni prehrambeni proizvodi i dodaci prehrani	338.173.059	390.610.167	15,51
Bezalkoholna i alkoholna pića, voda	380.442.912	467.614.034	22,91
Hrana za životinje (uljane pogače i preparati)	218.624.353	259.111.415	18,52
Duvan i cigarete	86.613.242	124.237.461	43,44
TOTAL:	3.445.667.956	4.435.615.657	28,73

* po tarifnim glavama na 2 znaka Carinske tarife BiH

Tabela 4: Uzvozni rezultati poljoprivredno-prehrambenog sektora 2021/2022. godine (u kg)

Tarifne glave	Uvoz 2021. kg	Uvoz 2022. kg	Uvoz %
Žive životinje	17.511.314	15.527.250	-11,33
Meso i jestivi klaonični proizvodi	66.573.883	67.853.532	1,92
Ribe, rakovi, mekušci i beskičmenjaci	9.311.769	11.204.403	20,33
Mlijeko i mliječni proizvodi, jaja peradi i prirodni med	55.609.618	57.630.260	3,63
Proizvodi životinjskog porijekla (nusproizvodi i otpaci)	489.211	432.878	-11,52
Sadnice povrća i voća, lukovice, rezano cvijeće	17.565.462	20.047.649	14,13
Jestivo povrće	97.240.921	93.719.892	-3,62
Jestivo voće i orašasti plodovi	196.154.723	179.458.113	-8,51
Kafa i začini	24.040.087	21.288.694	-11,45
Žitarice	442.517.377	495.207.050	11,91
Proizvodi mlinske industrije te slad i skrob	67.580.532	66.241.117	-1,98
Industrijsko i ljekovito bilje, uljano sjemenje i plodovi	94.493.297	109.892.934	16,30
Biljni sokovi i ekstrakti	86.253	92.340	7,06
Biljni materijali za pletarstvo i slično (npr. rogozi, bambus, lufa)	212.142	238.193	12,28
Ulja biljnog porijekla	63.901.981	63.955.466	0,08
Kobasice, konzervirane prerađevine od mesa i riba	19.464.345	21.278.073	9,32
Šećer i proizvodi od šećera	98.019.280	166.623.842	69,99
Proizvodi koji sadrže kakao (namazi i čokolade) i kakao	23.632.900	21.781.747	-7,83
Proizvodi na bazi žitarica i brašna, keksi, vafli i drugi pekarski proizvodi	55.779.543	57.859.704	3,73
Prerađevine od povrća i voća te orašastih plodova	34.559.697	38.113.241	10,28
Razni prehrambeni proizvodi i dodaci prehrani	50.257.437	51.387.655	2,25
Bezalkoholna i alkoholna pića, voda	370.614.925	396.037.762	6,86
Hrana za životinje (uljane pogače i preparati)	263.047.260	251.003.304	-4,58
Duvan i cigarete	4.373.986	4.772.492	9,11
TOTAL:	2.073.037.942	2.211.647.590	6,69

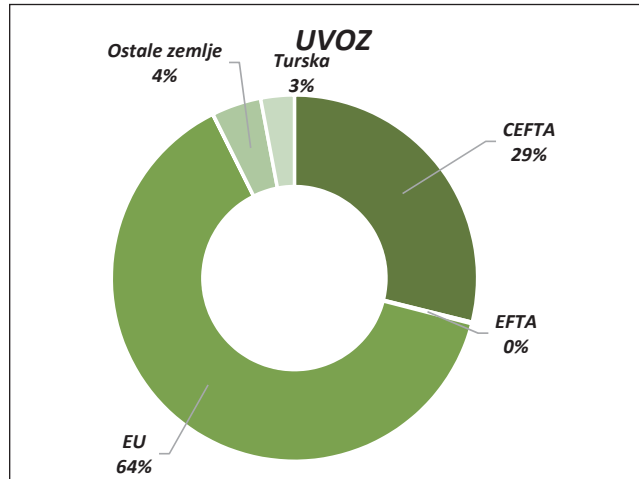
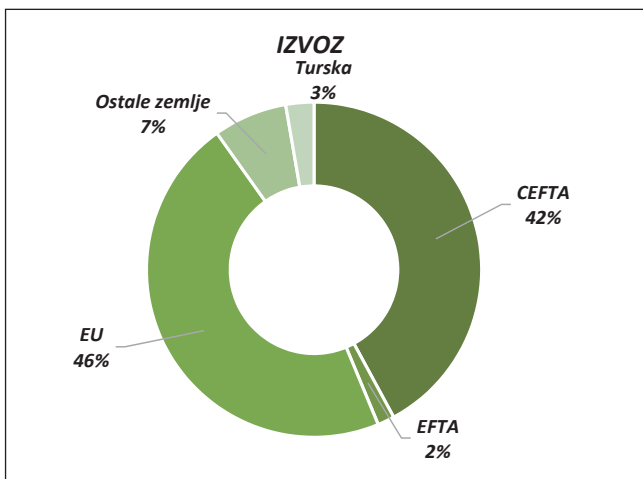
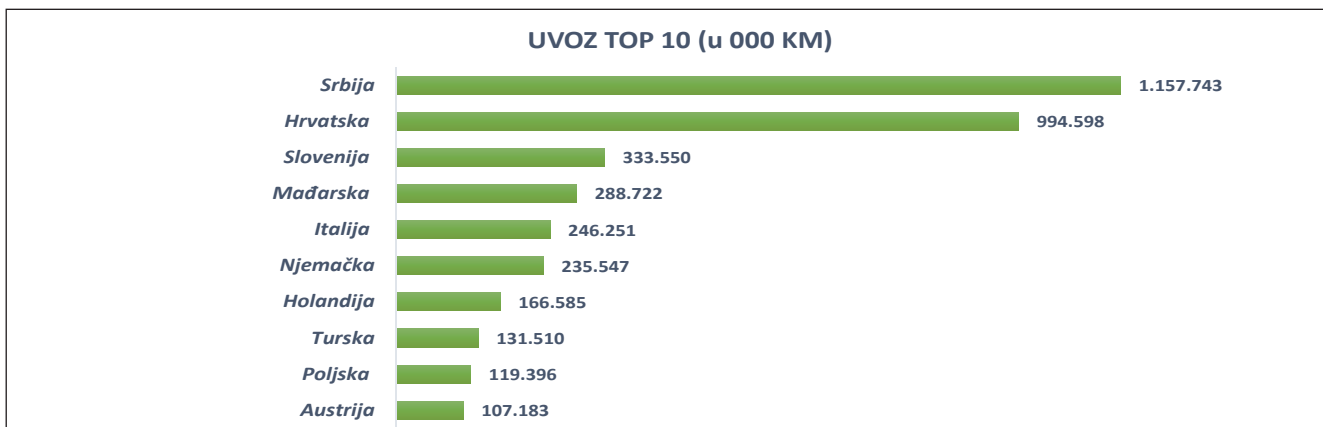
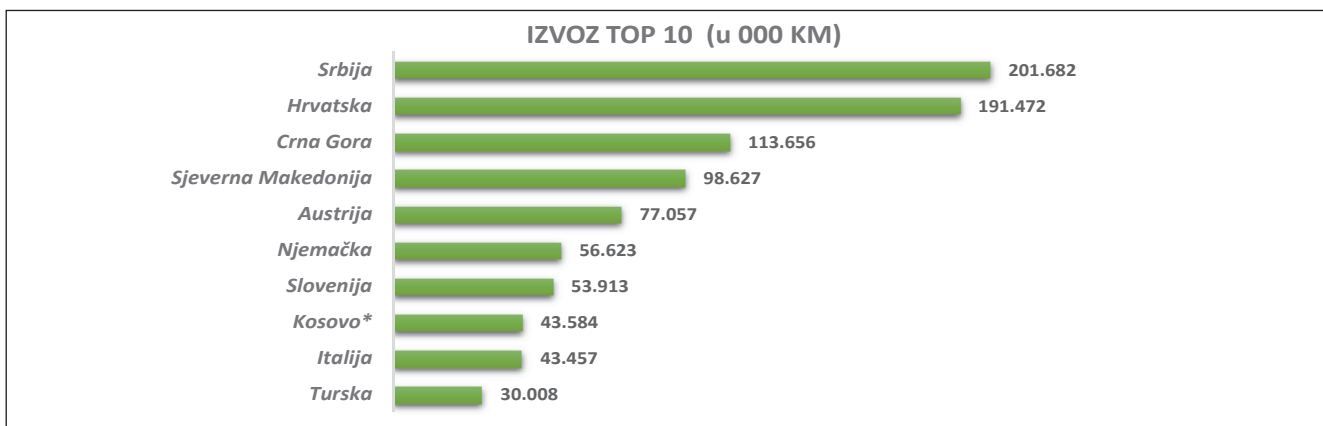
* po tarifnim glavama na 2 znaka Carinske tarife BiH

Najvažniji izvozni proizvodi poljoprivredno-prehrambenog sektora u 2022. godini (TOP 5)

Naziv proizvoda	u tonama	u milionima KM
Ulja biljnog porijekla (suncokretovo, uljane repice)	39.468	138,6
Mlijeko i mliječni proizvodi	67.164	114,6
Slatki keksi; vafli i oblatne i drugi pekarski proizvodi	22.202	86,7
Konzervisani proizvodi od mesa i drugih klaoničkih proizvoda	7.726	72,6
Smrznuto voće (maline, višnje, kupine, borovnice i drugo)	9.876	70,4

Najvažniji uvozni proizvodi poljoprivredno-prehrambenog sektora u 2022. godini (TOP 5)

Naziv proizvoda	u tonama	u milionima KM
Goveđe meso (svježe i smrznuto)	32.216	272,2
Prehrambeni proizvodi koji nisu spomenuti niti uključeni na drugom mjestu	23.306	234,6
Bezalkoholna pića i vode	156.531	202,3
Slatki keksi; vafli i oblatne i drugi pekarski proizvodi	33.589	197,5
Pšenica, ostala	261.371	180,1

Trendovi

Analizirajući ukupan izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, najveći rast izvoza u 2022. godini, u odnosu na 2021. godinu, bilježi se kod grupe proizvoda šećeri i proizvodi od šećera, konkretno kod proizvoda bijeli šećer, gdje je izvezeno 26.908 t u vrijednosti od 39,6 miliona KM, te se bilježi rast izvoza od 2.599% u odnosu na godinu ranije kada je izvezeno 1.737 t šećera u vrijednosti od 1,5 miliona KM. Međutim, ono što je značajno spomenuti jeste da je u 2022. godini zabilježen značajan rast uvoza sirovog šećera od šećerne trske za rafinisanje (133.616 t) u vrijednosti od 158,6 miliona KM te se bilježi rast od 359% u odnosu na godinu ranije kada je uvoz iznosio 49.988 t u vrijednosti od 34,6 miliona KM. Možemo zaključiti da je rafinerija šećera u BiH svojim kapacitetima osigurala značajne proizvođačke i izvozne rezultate.

Osim navedenog, značajan rast izvoza kako vrijednosno tako i količinski bilježi rafinirano jestivo suncokretovo ulje (80,5%) kojeg je izvezeno 31.978 t u vrijednosti od 116,1 miliona KM, za razliku od 2021. godine kada je izvezeno 27.703 t u vrijednosti od 64,3 miliona KM. Takođe, moramo pomenuti da je u 2022. godini došlo do porasta preko 50% izvozne jedinične vrijednosti ovog proizvoda, kada je prosječna jedinična vrijednost po litri iznosila 3,63KM, dok je u 2021. godini ona iznosila 2,32 KM.

Porast izvoza vrijednosno i količinski se bilježi kod grupe proizvoda meso i jestivi klaonički proizvodi (konkretno kod: mesa peradi 178%), međutim ako analiziramo dublje ovu grupu proizvoda, bilježi se pad izvoza i količinski i vrijednosno kod sljedećih proizvoda: goveđe meso, svježe ili rashlađeno (-65,35%), goveđe meso smrznuto (-98,13%), kobasice i slični proizvodi (-5,34%), konzervirani proizvodi (-12,98%) i jaja za preradu (-19%). Takođe, treba da napomenemo da su jaja jedan od rijetkih proizvoda kod kojeg se u 2022. godini bilježi pokrivenost uvoza izvozom gotovo 100%.

Porast izvoza bilježimo kod grupe proizvoda alkoholnih i bezalkoholnih pića (prvenstveno piva sa 46,4%) te grupe proizvoda hrane za životinje (konkretno kod uljanih pogača za ishranu stoke u iznosu od 22,6%).

Kada govorimo o padu izvoza, ne možemo a ne spomenuti smrznutu malinu kao jedan od vodećih izvoznih proizvoda čiji je izvoz u 2022. godini iznosio 5.464 t u vrijednosti od 52,9 miliona KM (-41,3%). Iako ima leadersku poziciju u izvozu, kada je riječ o proizvodnji maline, odnosno malinarstvu, treba istaći da se radi o grani voćarstva kojim diktiraju globalna tržišna pravila. Tako smo vidjeli da nakon razdoblja niskih cijena od prije nekoliko godina imamo nagli skok cijene maline u 2021. godini kada su se poljoprivrednici u mnogim zemljama, čak i onim gdje se do tada malina nije komercijalno uzgajala, masovno zainteresovali za njen uzgoj, što je 2022. godine dovelo do njene hiperprodukcije.

Međutim, tako visoka cijena (malina je postala najskuplje bobičasto voće) dovela je do smanjenja potrošnje pa su prerađivači i konzumenti iz EU tražili alternativu za smrznutu malinu i proizvode koje su u svom sastavu imali malinu (poput: voćnih jogurta, smoot-hieja, slastičarskih i pekarskih proizvodi i sokova). Još jedan od faktora koji je uticao na ovako stanje bila je i situacija sa rusko-ukrajinskom krizom, jer su ukrajinski proizvođači malina, zbog straha od propadanja zamrznutih proizvoda uslijed krize, požurili sa prodajom visokokvalitetne zamrznute maline u zemlje EU po nižim cijenama, čime su u nezavidan položaj, između ostalog, stavili domaće proizvođače kao i proizvođače malina iz Srbije. Nezahvalno je davati bilo kakve prognoze i preporuke u smislu oporavka ovog tržišta, jer malina ne spada u esencijalni prehrambeni proizvod, a i mnogi domaći hladnjačari su u novu sezonu ušli sa lagerovanom smrznutom malinom iz prethodne sezone.

Takođe, ne možemo a da ne spomenemo da, osim smrznutog bobičastog voća, izvozom još dominira kruška i

jabuka (9.098 t u vrijednosti od 19,2 miliona KM (+74,2/)) te šljiva (6.222 t u vrijednosti od 11 miliona KM (+6,2/)). Treba istaći da je i dalje prisutan enorman uvoz ovog voća pa je u 2022. godini uvezeno 18.599 t svježe jabuke (930 šlepera od po 20 tona) i to iz Poljske, Italije, Sjeverne Makedonije i Srbije. Naime, i pored činjenice da je tržište u BiH slobodno, moramo spomenuti da su uvozne jedinične vrijednosti ovog voća skoro 3 puta niže od izvoznih, što posljedično dovodi do toga da su domaći proizvođači koji imaju vrlo kvalitetan proizvod često nekonkurentni na tržištu.

Kod izvoza za određene kategorije proizvoda u 2022. godini moramo spomenuti tzv. prividno povećanje gdje je vrijednosno došlo do povećanja izvoza, zbog rasta jedinične vrijednosti izvoza, dok je količinski taj izvoz u padu. U tu kategoriju spada mlijeko i mliječni proizvodi (izvezeno je 13.000 t manje mlijeka i mliječnih proizvoda u odnosu na 2021. godinu. U strukturi proizvoda koji bilježe pad na prvom mjestu nalazi se UHT sterilizirano mlijeko -22,5%, maslac i mliječni namazi -18,66 te sir -13,97%).

Takođe, isto se primjećuje i kod proizvoda mlinske industrije te proizvoda na bazi žitarica i brašna. Osjetan pad izvoza kako vrijednosno tako i količinski bilježi se kod sljedećih kategorija proizvoda: žitarice (prvenstveno pšenice -54,9%), voće i orašasti plodovi (koje smo pomenuli ranije u tekstu, prvenstveno smrznute maline -41,3 ili 6.926 tona manje u odnosu na prethodnu godinu, a u odnosu na 2019. godinu 14.340 tona manje, s tim što je te godine jedinična izvozna cijena iznosila 3 KM po kilogramu, dok je 2022. godine ona iznosila 9,7 KM po kg).

Porast uvoza vrijednosno i količinski u 2022. godini, u odnosu na prethodnu godinu, bilježi se kod kategorije nerafinisani šećeri od šećerne trske, uljarica, žitarica, prerađevina od povrća, ribe te sadnica voća i povrća.

*Radoš Šehovac i
Tijana Muhamedagić*

Značaj i izazovi organske proizvodnje i osvrt na stanje u Evropskoj uniji i Bosni i Hercegovini

Reforme Zajedničke poljoprivredne politike EU u posljednjih dvadeset godina značajno su uticale na usmjeravanje poljoprivrednih proizvođača ka tržištu i prihvatanju ekološki bezbjednog načina proizvodnje. Fokus je stavljen na brigu o zemljištu, okolini i prihvatanju evropskih standarda koji se odnose na ekologiju, bezbjednost hrane, zdravlja i dobrobiti životinja. Takva politika dala je značajan podsticaj za razvoj organske proizvodnje koja će i u budućnosti zauzimati sve značajnije mjesto i igrati ključnu ulogu u razvoju održivog prehrambenog sistema.

U evropskom Zelenom planu (Green Deal) koji ima za cilj Evropu učiniti prvim klimatski neutralnim kontinentom do 2050. godine, predstavljene su nove strategije održivog i uključivog rasta za podsticaj privrede, poboljšanje zdravlja i kvalitete života ljudi, kao i brigu o prirodi.

Strategija „od polja do stola” u središtu je Zelenog plana, a novim bi se pristupom poljoprivredi, prehrambenoj industriji, ribarstvu i akvakulturi trebalo doprinijeti tom procesu. U

planu je da se na sveobuhvatan način odgovara na izazove održivih prehrambenih sistema, gdje se nastoji izgraditi održiv prehrambeni sistem EU, kojim se osigurava kvalitetna hrana, zaštita ljudi i prirode. Uz mjere u okviru Nove zajedničke poljoprivredne politike 2023-2027. godine, kao što su programi za ekologiju, ulaganja i savjetodavne usluge, Komisija će predložiti akcijski plan za organski uzgoj, što će državama pomoći da podstaknu još veću ponudu i potražnju za organskim proizvodima. Takođe, Evropska komisija je postavila cilj da „najmanje 25% poljoprivrednog zemljišta u zemljama EU bude pod organskim uzgojem, kao i značajan porast organske akvakulture do 2030. godine“. Da bi se sve navedeno postiglo, potrebno je na određene načine stimulisati kako proizvođače tako i potrošače, a u svrhu toga planira se djelovati kroz određene poreske podsticaje, „zelene“ javne nabavke, kao i kroz instrumente promovisanja proizvodnje i potrošnje organskih proizvoda.

Organska proizvodnja je proizvodnja poljoprivrednih i drugih proizvoda primjenom metoda organske proizvodnje,

odnosno proizvodnja koja isključuje upotrebu mineralnih đubriva i hemijskih sredstava za zaštitu zdravlja bilja te brani korištenja GMO-a. Organska proizvodnja je sistem održive poljoprivrede koji se bazira na visokom poštovanju ekoloških principa putem racionalnog korištenja prirodnih resursa, upotrebe obnovljivih izvora energije, očuvanja prirodne raznolikosti i zaštite okoline.

Ne postoji okvirni propis o organskoj proizvodnji na nivou BiH i ova oblast je regulisana entitetskim propisima. U Republici Srpskoj je 2013. godine usvojen Zakon o organskoj proizvodnji Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 12/13), a u Federaciji BiH je 2016. godine usvojen Zakon o poljoprivrednoj organskoj proizvodnji („Službene novine Federacije BiH“, br. 72/16). Usvajanje navedenih zakona na nivou entiteta, kao i podzakonskih akata, prvenstveno u Republici Srpskoj (trenutno 7), u određenoj mjeri je doprinijelo da se ova oblast uredi u skladu sa EU zakonodavstvom, čime su na određen način obezbijeđeni uslovi za proizvodnju i izvoz organskih proizvoda iz BiH.

Pregled zakonske i podzakonske regulative iz ove oblasti

1. Zakon o organskoj proizvodnji Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 12/13)

- Pravilnik o uslovima za rad kontrolnih organizacija i načinu vršenja kontrole u postupku organske proizvodnje („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 77/16)
- Pravilnik o tehnološkim postupcima prerade u organskoj proizvodnji („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 39/16)
- Pravilnik o metodama organske, biljne i stočarske proizvodnje i periodu konverzije („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 57/15)
- Pravilnik o sadržini, obrascu i načinu vođenja evidencije u organskoj proizvodnji („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 77/16)
- Pravilnik o obilježavanju organskih proizvoda („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 93/20)
- Pravilnik o uslovima i načinu skladištenja, prevozu i stavljanju u promet organskih proizvoda („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 67/18)
- Pravilnik o postupku izdavanja potvrde za organske proizvode iz uvoza („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 24/20)

2. Zakon o poljoprivrednoj organskoj proizvodnji Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 72/16)

- Pravilnik za organsku biljnu i stočarsku proizvodnju („Službene novine Federacije BiH“, broj 14/18)

Bosna i Hercegovina je u ranoj fazi pripremljenosti u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja i tek treba da pripremi i usvoji okvirni zakon koji propisuje *acquis* EU i da naknadno osigura da se regulatorni okviri na različitim nivoima vlasti usklade s njim, što je i preporuka Evropske komisije iz Izvještaja o Bosni i Hercegovini za 2021. godinu.

Kako je organska poljoprivreda brzorastući sektor, čemu je doprinijela konstantna potražnja za organskim proizvodima, Evropsko vijeće usvojilo je novu Uredbu o organskoj proizvodnji i obilježavanju organskih proizvoda (*Regulation EU 848/2018 of European Parliament and the Council of 30 May*

Strategija „od polja do stola“ doprinjeće stvaranju kružne poljoprivrede - od proizvodnje do potrošnje

2018 on organic production and labelling of organic products and repealing Council Regulation (EC) No 834/2007) koja se primjenjuje od 1. 1. 2021. godine.

Određbe nove regulative koja je stupila na snagu 2022. godine odnose se na sljedeće: jačanje sistema kontrole, koji će u znatnoj mjeri uticati na izgradnju daljnjeg povjerenja potrošača; set novih pravila koja će olakšati manjim poljoprivrednicima prelaz sa konvencionalne na organsku proizvodnju; nova pravila o uvozu organskih proizvoda koja će osigurati da svi organski proizvodi koji se stavljaju na tržište EU budu istog standarda, te veći spektar proizvoda koji se mogu plasirati kao organski. Uredbom se dodatno reguliše da svi organski proizvodi koji se uvoze u EU moraju imati odgovarajuću elektronsku potvrdu o inspekciji (e-col). Njima se upravlja putem trgovinskog nadzora i izvoznog sistema (TRACES). Zahvaljujući ovim pravilima, kupci u EU koji kupuju proizvod koji nosi EU organski logo mogu biti sigurni da će dobiti istu kvalitet širom EU.

Organski proizvodi iz trećih zemalja koje nisu članice EU, među kojima je i Bosna i Hercegovina, mogu biti plasirani na tržište EU, ako su proizvedeni pod uslovima koji su ekvivalentni onima koji se primjenjuju u organskoj poljoprivredi u EU te ako su nad njima kontrolna tijela koja priznaje Evropska komisija i države članice EU izvršila nadzor.

Za regulisanje ove oblasti potpisivanje bilateralnog sporazuma je uobičajen način priznavanja trećih zemalja od strane Evropske komisije. BiH nije potpisnica takvog sporazuma, ali propisi o uvozu EU osiguravaju da se organski proizvodi mogu uvoziti iz zemalja koje još uvijek nisu na listi zemalja potpisnica pa je tako i domaćim organskim proizvođačima omogućeno da vrše izvoz u zemlje EU. Najveći problem ovakvom stanju može biti početak primjene obaveze priznavanja ekvivalenta trećih zemalja kroz trgovinske ugovore, što je i propisano u novoj legislativi i planirano za 2026. godinu. U konačnici to može dovesti do nemogućnosti izvoza organskih proizvoda u EU iz BiH, što bi zasigurno najviše pogodilo domaće proizvođače organskih proizvoda koji su uglavnom izvozno orijentisani.

Prema podacima i izvještajima FiBL-a i IFOAM-a (Research Institute of Organic Agriculture and International Federation of Organic Agriculture Movements) iz 2020. godine o organskom zemljištu u svijetu, Bosna i Hercegovina ima oko 1.692 ha zemljišta na kojem se proizvode organski proizvodi, što čini oko 0,1% od ukupno obradivog poljoprivrednog zemljišta. Dakle, prema trenutnom stanju, BiH je veoma daleko od cilja koji je kroz svoje strategije postavila Evropska komisija.

Ukoliko pogledamo ostale zemlje u regionu, takođe uzimajući 2020. go-

dinu kao referentnu, najveći iskorak u tom pravcu su napravile Hrvatska sa 108.127 ha, što čini 7,2% od ukupnog obradivog poljoprivrednog zemljišta, i Slovenija sa 49.638 ha, što čini 10,3% od ukupnog obradivog zemljišta, koje su i članice EU. Ostale zemlje regiona koje su u pretpristupnom kandidatskom statusu su još uvijek daleko. Tako Srbija ima 21.266 ha pod organskom proi-

zvodnjom, što čini 0,6% od ukupnog obradivog zemljišta, Crna Gora 4.751 ha, što čini oko 1,8% od ukupno obradivog zemljišta, Sjeverna Makedonija 3.711 ha, što čini oko 0,3% od ukupno obradivog zemljišta, Albanija 653 ha, što čini oko 0,1% od ukupno obradivog poljoprivrednog zemljišta. Takođe, prema trenutno dostupnim podacima FiBL-AMI istraživanja koje je zasnovano na nacionalnim podacima i podacima Eurostata, smatra se da je u EU u 2020. godini organskog zemljišta bilo 9,16% u odnosu na ukupnu površinu poljoprivrednog zemljišta. Možemo zaključiti da je zasigurno potrebno riješiti još mnogo izazova u narednom periodu kako bi se dostigli ciljevi Evropske komisije.

U periodu od 2011. do 2020. u Bosni i Hercegovini, organsko poljoprivredno zemljište se povećalo za 393,3%. Sa 343 ha u 2011. na 1.692 ha u 2020. godini.

Na osnovu podataka koji su prikazani u tabeli, evidentno je da su se u periodu od posljednjih 10-ak godina površine za uzgoj organskih proizvoda i usjeva znatno povećale i da Bosna i Hercegovina ima prirodne resurse koji su pogodni za razvoj organske proizvodnje. Međutim, broj proizvođača koji se bave ovakvom proizvodnjom je mali, a količine proizvedene organske

hrane u odnosu na konvencionalnu proizvodnju još uvijek su skromne. Prema dostupnim podacima sa platformi TRACES Evropske komisije i Američkog ministarstva poljoprivrede za 2020. godinu, izvoz organskih proizvoda iz BiH za EU i SAD iznosio je 1.582 tone. Kada je u pitanju daljnji razvoj organske poljoprivrede i proizvodnje velika prednost se ogleda u netretiranim obradivim površinama planinskih i brdskoplaninskih područja te u bogatstvu prirodnog biodiverziteta šuma i livada na područjima na kojima nije bilo industrijskih postrojenja i eksploatacije. Takođe, treba napomenuti da BiH ima površinu od nekih 11,5 hiljada hektara na kojoj se mogu brati divlje biljke i dijelovi biljaka koje rastu prirodno.

Uočavajući neophodnost dodatne promocije i dizanja svijesti o mogućnostima koje pruža proizvodnja i prodaja, kao i izvoz organskih proizvoda, neophodan je dodatni angažman svih nadležnih institucija na pružanju podrške i promovisanju organske proizvodnje kod domaćih proizvođača i potrošača, ali i promovisanju bh. organskih proizvoda na izvoznim tržištima.

Radoš Šehovac

Površine pod organskom proizvodnjom u BiH (ha)

Godina	Hektara površine
2011.	343
2012.	343
2013.	292
2014.	353
2015.	576
2016.	659
2017.	975
2018.	896
2019.	1.692
2020.	1.692

Source: FiBL & IFOAM Yearbook - The World of Organic Agriculture 2022.

DRVNA INDUSTRIJA I ŠUMARSTVO

Pokrivenost uvoza izvozom 309,3%

Vrijednost izvoza drvne industrije u 2022. godini iznosila je 1.815.846.499 KM, što je za 10,7% više od izvoza u 2021. godini, dok je vrijednost uvoza drvne industrije u 2022. godini iznosila 587.150.752 KM, što je za 27,4% više od uvoza u 2021. godini. Prema podacima, evidentan je trend rasta izvoza svih grupa proizvoda u 2022. godini, izuzev ploča, iverica i namještaja od drveta, a povećan je i uvoz svih grupa proizvoda u odnosu na 2021. godinu

Bosna i Hercegovina se ubraja u šumovita područja, jer je oko 60 % površine pod šumom (ili preko 3 miliona ha) i to pretežno visokih šuma. Na postojećoj sirovinskoj osnovi razvila se snažna drvna industrija koja proizvodi širok asortiman proizvoda, izvezno orijentiran, i jedina je grana privrede Bosne i Hercegovine koja ostvaruje suficit u međunarodnoj razmjeni.

U uslovima velike energetske i ekonomske krize u svijetu koja je početkom 2022. godine zadesila globalnu tržišnu scenu, mnoge zemlje započele su sa mjerama zaštite domaće proizvodnje. Situacija sa svim energentima, kako kod nas tako i u svijetu, skoro na svakodnevnom nivou se mijenjala te na direktan i/ili indirektan način uticala i na kretanja u Bosni i Hercegovini. Uslijed poremećaja u globalnim lancima snabdijevanja i mjera koje su druge zemlje, pogotovo u okruženju, donosile u ovom periodu, na tržištu Bosne i Hercegovine u prvih pet mjeseci 2022. godine zabilježena je povećana inostrana potražnja za određenim drvnim sortimentima i proi-

zvodima od drveta koja je posljedično dovela i do nedostatka određenih proizvoda na tržištu te do povećanja cijena.

Izvojni rezultati drvne industrije i šumarstva u 2022/2021. godini

U 2022. godini izvoz drvnog sektora je iznosio 1.815.846.499 KM ili 10,7% više nego u 2021. godini, što je dobro kada se imaju u vidu sve poteškoće sa kojima su se privrednici suočavali. Najveći porast izvoza ostvarili su: proizvodi šumarstva, ploče i furnir, građevinska stolarija.

Došlo je do pada izvoza namještaja koji je u 2022. godini iznosio 683.849.232 KM ili 13,5% manje nego u 2021. godini.

Struktura ostvarenog izvoza po grupama proizvoda prikazana je u Tabeli 1.

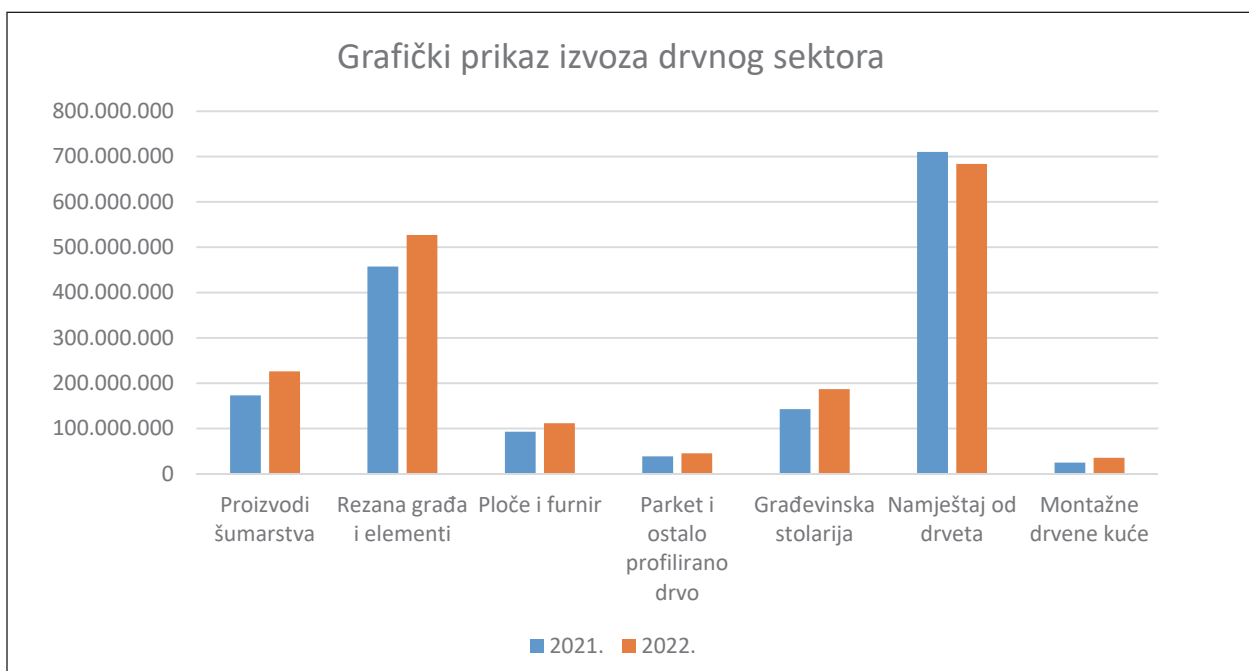
Tabela 1: Struktura ostvarenog izvoza u 2022. godini po grupama proizvoda

TB	Grupa proizvoda	2021. (kg)	2021. (KM)	2022. (kg)	2022. (KM)	Indeks 2022/2021.
4401	Ogrjevno drvo u oblicama (cjepanicama)	663.363.696	133.101.744	543.304.169	170.758.468	128,3
4402	Drveni ugajlj	19.591.077	17.737.342	50.823.767	25.328.113	142,8
4403	Neobrađeno drvo, neokresano, grubo obrađeno	54.738.364	21.730.073	45.196.037	28.272.781	130,1
4404	Drvo za obruče, cijepani kolci, zašiljeni kolci	884.141	594.692	1.752.500	1.498.579	252,0
44 *	Proizvodi šumarstva	738.577.277	173.163.851	641.076.473	225.857.941	130,4
4407	Rezana građa i elementi	573.892.652	457.538.570	517.982.398	526.948.964	115,2
4408	Listovi furnira i listovi za šperploče	5.435.215	26.560.547	4.819.117	29.963.469	112,8
4410	Ploče iverice, ploče sa usmjerenim vlaknima	1.193.854	2.232.322	851.199	1.931.019	86,5
4411	Ploče vlaknatice od drva	761.745	1.270.193	781.757	1.672.334	131,6
4412	Šperploče, furnirane ploče	12.977.855	33.008.555	13.029.408	42.965.356	130,2
4413	Zgusnuto (sabijeno) drvo u obliku blokova	10.422.226	29.907.256	9.000.664	35.088.749	117,3
44**	Ploče i furnir	30.790.896	92.978.873	28.482.145	111.620.927	120,0
4409	Parket i ostalo profilirano drvo	13.037.252	38.495.032	13.325.631	45.284.157	117,6
4418	Građevinska stolarija	37.461.818	142.561.688	37.753.475	186.888.956	131,1
94***	Namještaj od drveta	125.182.375	710.494.532	102.190.867	683.849.232	96,2
9406001000	Montažne drvene kuće	7.339.390	24.849.142	8.256.618	35.396.322	142,4
UKUPNO	Drvena industrija i šumarstvo	1.526.281.661	1.640.081.688	1.349.067.607	1.815.846.499	110,7

*proizvodi tarifnih oznaka od 4401 do 4404

**proizvodi tarifnih oznaka: 4408,4410,4411,4412,4413

***proizvodi tarifnih oznaka: 9401510000, 9401590000, 9401610000, 9401690000, 9401903000, 9403301100, 9403301900, 9403309100, 9403309900, 9403401000,9403409000, 9403500000, 9403601000, 9403603000, 9403609000, 9403810000, 9403810000,9403903000,9404100000.

Izvozna tržišta

Na postojećoj sirovinskoj osnovi razvila se snažna drvna industrija koja proizvodi širok asortiman proizvoda. Izvožno je orijentirana i jedina grana privrede Bosne i Hercegovine koja ostvaruje suficit u međunarodnoj razmjeni.

Vizija drvne industrije treba da bude dostizanje i održavanje leaderske pozicije izvoznika proizvoda višeg nivoa finalizacije u regiji. Također, drvna industrija Bosne i Hercegovine ima višegodišnje iskustvo u izvozu proizvoda viših faza prerađivanja u zemlje EU i na druga tržišta. To potvrđuju dosadašnji izvozni rezultati, međunarodni certifikati koje kompanije posjeduju, dobivene prestižne nagrade za dizajn i kvalitet

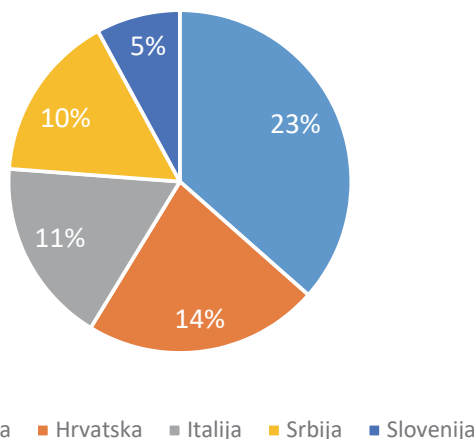
proizvoda na međunarodnim sajmovima. Drvna industrija BiH već je prepoznatljiva po izvozu finalnih proizvoda, pretežno masivnog namještaja na bazi domaće bukve, što je čini konkurentnom i manje zavisnom od uvoza.

Oko 92% ukupnog izvoza drvne industrije u 2022. godini realizirano je na top 20 izvoznih tržišta, među kojima su najznačajniji izvozni partneri: Njemačka, Hrvatska, Italija, Srbija, Slovenija, Austrija, Nizozemska i Francuska. Osim zemalja Evropske unije, izvozilo se u: Kinu, Albaniju, Tursku, Švicarsku, Veliku Britaniju, kao i zemlje zapadnog Balkana.

Tabela 2: Detaljniji prikaz 20. najznačajnijih izvoznih tržišta u 2022. godini (u KM)

R. br.	Izvožno tržište (Top 20)	2021. godina	2022. godina	Indeks 2022/2021.
1.	Njemačka	393.727.116	407.485.416	103,5
2.	Hrvatska	199.954.927	261.262.542	130,7
3.	Italija	168.709.967	194.035.327	115,0
4.	Srbija	150.031.576	185.393.172	123,6
5.	Slovenija	79.169.135	95.705.282	120,9
6.	Austrija	106.901.661	105.315.779	98,5
7.	Nizozemska	78.481.416	80.881.455	103,0
8.	Francuska	69.469.048	77.406.948	111,4
9.	Švicarska	52.208.222	51.458.046	98,5
10.	Češka	30.097.542	28.428.542	94,4
11.	Kina	28.345.351	28.518.183	100,6
12.	Danska	21.437.217	20.256.832	94,5
13.	Švedska	24.891.138	30.474.327	122,4
14.	Belgija	17.494.799	21.604.373	123,5
15.	Albanija	15.215.156	13.028.079	85,6
16.	Sjeverna Makedonija	15.318.290	17.340.824	113,2
17.	Poljska	15.750.008	15.398.783	97,8
18.	Crna Gora	10.919.476	16.742.533	153,3
19.	Velika Britanija	9.897.220	15.365.141	155,2
20.	Mađarska	10.479.811	13.677.318	130,5
UKUPNO IZVOZ NA TOP 20 TRŽIŠTA		1.498.499.076	1.679.778.902	112,1

Grafički prikaz top 5 izvoznih tržišta drvne industrije u ukupnom izvozu u 2022. godini

Uvozni rezultati drvne industrije i šumarstva u 2022/2021. godini

U 2022. godini ukupan uvoz drvnog sektora je iznosio **587.150.752 KM** ili **27,4% više** nego u 2021. godini. Sve grupe proizvoda ostvarile su porast uvoza u 2022. godini. Najveći porast uvoza ostvarili su: proizvodi šumarstva, ploče i furnir, rezana građa i građevinska stolarija. Struktura uvoza najznačajnijih grupa vidi se u Tabeli 2.

Proizvodi drvnog sektora najviše su se uvozili iz: Hrvatske, Srbije, Austrije, Poljske, Češke, Slovenije, Njemačke, Mađarske, Rumunije, Turske, Italije, Crne Gore, Ukrajine, Ruske Federacije, Kine, Belgije, Slovačke, Bugarske, Nizozemske i Sjeverne Makedonije.

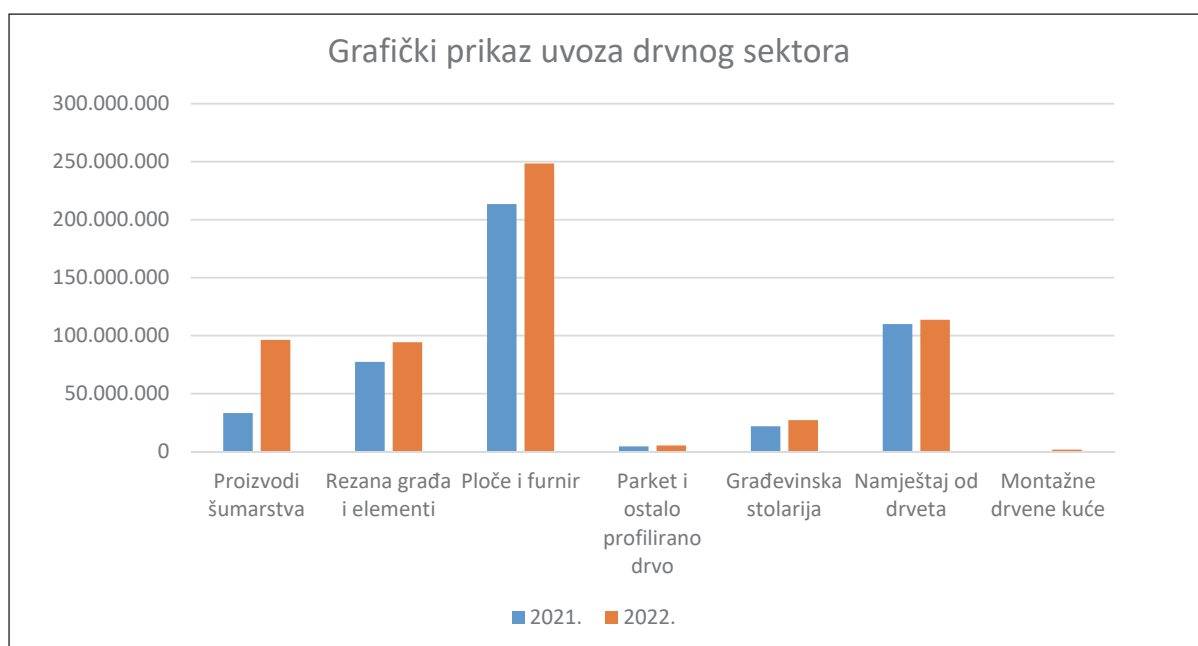
Tabela 2: Uvoz drvne industrije u 2022. godini

TB	Grupa proizvoda	2021. (kg)	2021. (KM)	2022. (kg)	2022. (KM)	Indeks 2022/2021.
4401	Ogrjevno drvo u oblicama (cjepanicama)	21.129.453	2.836.927	26.780.333	4.027.257	141,9
4402	Drveni ugalj	701.601	1.342.701	796.389	1.987.204	148,0
4403	Neobrađeno drvo, neokresano, grubo obrađeno	104.855.031	29.059.895	235.024.579	90.192.268	310,4
4404	Drvo za obruče, cijepani kolci, zašiljeni kolci	57.564	61.532	124.253	111.887	181,8
44 *	Proizvodi šumarstva	126.743.649	33.301.055	262.725.553	96.318.615	289,2
4407	Rezana građa i elementi	104.546.260	77.457.994	101.554.186	94.322.755	121,7
4408	Listovi furnira i listovi za šperploče	8.886.313	18.007.341	6.730.887	18.783.018	104,3
4410	Ploče iverice, ploče sa usmjerenim vlaknima	129.234.160	102.782.868	116.005.610	122.387.207	119,1
4411	Ploče vlaknatice od drva	62.664.411	70.214.083	54.350.934	79.115.959	112,7
4412	Šperploče, furnirane ploče	11.767.996	22.100.950	10.010.787	27.185.917	123,0
4413	Zgusnuto (sabijeno) drvo u obliku blokova	99.106	376.690	248.064	891.598	236,7
44**	Ploče i furnir	212.651.986	213.481.932	187.346.282	248.363.699	116,3
4409	Parquet i ostalo profilirano drvo	1.391.887	4.480.532	1.339.124	5.340.936	119,2
4418	Građevinska stolarija	8.631.175	21.873.669	8.109.844	27.256.333	124,6
94***	Namještaj od drveta	30.274.583	109.929.422	27.970.875	113.720.878	103,4
9406001000	Montažne drvene kuće	135.231	438.617	429.488	1.827.536	416,6
UKUPNO	Drvna industrija i šumarstvo	484.374.771	460.963.221	589.475.352	587.150.752	127,4

*proizvodi tarifnih oznaka od 4401 do 4404

**proizvodi tarifnih oznaka: 4408,4410,4411,4412,4413

***proizvodi tarifnih oznaka: 9401510000, 9401590000, 9401610000, 9401690000, 9401903000, 9403301100, 9403301900, 9403309100, 9403309900, 9403401000,9403409000, 9403500000, 9403601000, 9403603000, 9403609000, 9403810000, 9403810000,9403903000,9404100000.

CILJEVI

- povećanje konkurentnosti drvnog sektora BiH na međunarodnim tržištima;
- dugoročna stabilnost funkcioniranja lanca vrijednosti i razvoja drvne industrije;
- razvoj ljudskih resursa prema potrebama drvnog sektora.

Realizacijom navedenih ciljeva omogućit će se:

- poboljšanje imidža drvne industrije i države Bosne i Hercegovine u svijetu;
- povećanje deviznog priliva većim izvozom proizvoda više dodatne vrijednosti;
- restrukturiranje stanja u preradi drveta i podizanje stepena konkurentnosti kompanija;
- održivo gospodarenje šumama i racionalnije korištenje sirovine;
- veće zapošljavanje stručne radne snage pretežno u kompanijama višeg stepena finalizacije.

Trendovi u drvnj industriji u šumarstvu u 2022. godini

Kompanije drvne industrije (proizvođači polufinalnih i finalnih proizvoda) iz Bosne i Hercegovine se već godinama susreću sa problemom nedostatka sirovine, jer veliki postotak izvoza otpada na šumske sortimente i rezanu građu.

Iako je više od pola teritorije Bosne i Hercegovine prekriveno šumama, drvoprerađivači su zbog značajnog izvoza te neadekvatnih zakonskih rješenja u jednom dijelu zemlje i neadekvatne raspodjele godinama unazad bili prinuđeni da uvoze sirovinu za proizvodnju proizvoda više dodatne vrijednosti.

Uzimajući u obzir ne samo direktne nego i indirektne efekte zadržavanja sirovine za domaće drvoprerađivače, smatramo da je u segmentu opravdanosti uvođenja mjere zabrane za izvoz sirovine (oblovine) nesporna činjenica da su efekti višestruko pozitivni i značajni iz više razloga: zadržavanje sirovine za drvoprerađivače te u ovim izazovnim vremenima zadržavanje konkurentne pozicije izvoza finalnih proizvoda od drveta, a prvenstveno u segmentu namještaja na svjetskoj globalnoj sceni.

U tom smislu, smatramo da i u budućnosti mjera zabrane izvoza sirovine (oblovine) ima ekonomsku opravdanost sa ciljem obezbjeđivanja uslova za zaokruženi proizvodni ciklus u drvoprerađivačkoj industriji te očuvanje konkurentnosti drvne industrije u segment polufinalnih i finalnih proizvoda od drveta.

Kompanije ulažu velike napore kako bi održale proizvodnju, sačuvale zaposlene i ostvarile dobre izvozne rezultate usprkos novonastaloj ekonomskoj krizi.

Zbog značajnog porasta cijena sirovina i repromaterijala, kompanije će i u narednom periodu morati usklađivati prodajne cijene gotovih proizvoda, ali vodeći računa da budu konkurentne.

Usljed poremećaja njemačkog tržišta, kao glavnog izvoznog tržišta za bh. kompanije, i uslijed sve većeg pada narudžbi, treba razmišljati o osvajanju novih tržišta kako u EU tako i u drugim zemljama koje nisu članice Unije.

Nina Dabić

LMS VTKBiH

- Platforma za besplatne online edukacije

Learning Management System (LMS) Vanjskotrgovinske komore BiH je platforma koja na jednom mjestu nudi najmodernije i najaktuelnije alate elektronskog učenja, od webinarima (BigBlueButton platforma) do multimedijalnih, interaktivnih, self-study kurseva.

Ovu uslugu Komora je uspostavila za bh. poslovnu zajednicu s ciljem jačanja kapaciteta, pružanja novih i unapređenja postojećih stručnih kompetencija zaposlenika kompanija iz Bosne i Hercegovine, kroz pristup digitalnim online alatima koji omogućavaju korisnicima da uče i pohađaju online kurseve:

- bilo kad – 24 sata dnevno, 7 dana u sedmici
- bilo gdje – sa radnog mjesta, od kuće ili bilo koje lokacije sa internetskim pristupom

- bilo kako – preko desktop/laptop računara ili mobitela/tableta

Registracija na LMS VTKBiH i pristup kursevima su besplatni za predstavnike bh. poslovne zajednice a pristupiti se može preko linka: <https://elearning.komorabih.ba/>.

Nakon registracije na LMS, odmah možete pristupiti jednom od 4 besplatna kursa:

- Vođenje kampanja na društvenim medijima (Facebook, Instagram, YouTube)
- Google oglasi & Analitika uspjehnosti – Google Analytics
- Vidljivost na pretraživačima – optimizacija pretraživača (Search Engine Optimization – SEO)
- Elektronska trgovina (E-commerce) – praktični aspekti

Kontakt:

Vanjskotrgovinska komora BiH
Spoljnotrgovinska komora BiH

Branislava Đurđeva 10
71000 Sarajevo

T: +387 33 566 200

T: +387 33 566 201

T: +387 33 566 204

E: elearning@komorabih.ba

W: www.komorabih.ba

Learning Management System Vanjskotrgovinske komore BiH je kreiran u okviru Digitalne akademije Komore, koja je uspostavljena u okviru Projekta „EXPO-CERTinno – Podrška bh. kompanijama u internacionalizaciji, certificiranju i inovacijama“, koji je Komora implementirala od jula 2020. do juna 2022. godine. Projekat „EXPO-CERTinno“ su sufinansirali Evropska unija i Savezna Republika Njemačka putem EU4Business projekta koji zajednički provode GIZ, UNDP i ILO u okviru Strategije lokalnog razvoja – Programa za lokalnu samoupravu i ekonomski razvoj u Bosni i Hercegovini Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj Republike Njemačke (BMZ).

Učešće u ukupnom izvozu Bosne i Hercegovine 9,98%

Vrijednost izvoza industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u Bosni i Hercegovini u 2022. godini je iznosila 1.834.075.356 KM, što je za 308.757.375 KM više od izvoza u 2021. godini koji je iznosio 1.525.317.981 KM. Vrijednost uvoza industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u Bosni i Hercegovini u 2022. godini je iznosila 2.454.226.456 KM, što je za 420.692.656 KM više od uvoza u referentnom periodu 2021. godine koji je iznosio 2.033.533.800 KM. Pokrivenost uvoza izvozom u 2022. godini je 74,73% i manja je za -0,28% nego u istom periodu 2021. godini kada je iznosila 75,01%

Pregled izvoznih rezultata

Analiza vanjskotrgovinske razmjene Bosne i Hercegovine za 2022. godinu pokazuje da je, nakon brojnih blokada, zaključavanja država i stagnacije ekonomija širom svijeta uzrokovane pojavom pandemije COVID-19 tokom 2020. i 2021. godine i njenim nastavkom do danas, u prvoj polovini 2022. godine naglo došlo do značajnog rasta aktivnosti u brojnim privrednim oblastima pa tako i u domaćoj industriji tekstila, odjeće, kože i obuće i taj trend rasta je zadržan do kraja godine. Na skoro svim vodećim tržištima u protekloj godini je zabilježen rast izvoza, čak i u dvocifrenim postocima, a najveća stopa je zabilježena ponovo na tržištima Evropske unije i CEFTA zemalja.

Iako su sva predviđanja ekonomskih stručnjaka za 2022. godinu govorila uglavnom o negativnim trendovima i laganom povratku na trgovinske parametre od prije pandemije, uporednim analizama vanjskotrgovinske razmjene BiH su pokazale povećanje izvoza, može se zaključiti da je ekonomski opravak ovog sektora veći nego što se to prvobitno očekivalo. U prilog tome govore podaci da je u prvom polugodištu 2022. godine tekstilna, kožarska i obućarska industrija Bosne i Hercegovine ostvarila ukupan izvoz od 896.380.468 KM, što je čak za 156.813.937 KM više od izvoza u referentnom peri-

odu 2021. godine koji je iznosio 739.566.531 KM.

Kako je trend rasta izvoza nastavljen do kraja kalendarske godine, samo u drugom polugodištu 2022. izvezeno je dodatnih 937.694.888 KM proizvoda (porast za 41.314.420 KM u odnosu na prvo polugodište), tako da je ukupan izvoz ove grane na kraju godine iznosio 1.834.075.356 KM i veći je za 308.757.375 KM, tj. 16,83% u odnosu na isti period 2021. godine.

Naravno, kao i uvijek do sada, najveći izvoz ostvaren je kod tarifne grupe TG 64 (Obuća, kamašne i slični proizvodi, kao i dijelovi tih proizvoda) u iznosu od 864.953.335 KM na koju otpada skoro 47% ukupnog izvoza cjelokupne industrijske grane, te ujedno predstavlja i povećanje za 12% u odnosu na 2021. godinu kada je za istu tarifnu grupu izvoz iznosio 713.563.471 KM. Najveći dio ovih proizvoda je izvezen u zemlje EU gdje su ponovo, nakon ukidanja lockdowna, najznačajnija izvozna tržišta: Francuska, Italija, Njemačka, Belgija, Nizozemska, Slovenija, Njemačka, Albanija, Turska, Crna Gora i Sjeverna Makedonija. U nastavku ćemo prikazati top pet vodećih zemalja gdje je ostvaren najveći izvoz u sklopu tarifne grupe 64, i to za sljedeću tarifu: 6401 (Nepromoćiva obuća sa vanjskim donovima i gornjim dijelovima).

Analiziramo li kretanje vrijednosti po količini izvoza u prvih 6 mjeseci 2022. godine za prethodno analiziranu tarifnu glavu 64, vidjet ćemo da je u 2022. godini evidentirano povećanje u iznosu od 3,41 KM, odnosno da u 2022. vrijednost 1 kg TG 64 iznosi 39,26 KM, dok je u godini 2021. ta vrijednost iznosila 35,85 KM. Analiza vrijednosti 1 kg je tokom čitave izvozne godine za TG 64 također iznosila 1kg=39,26 KM.

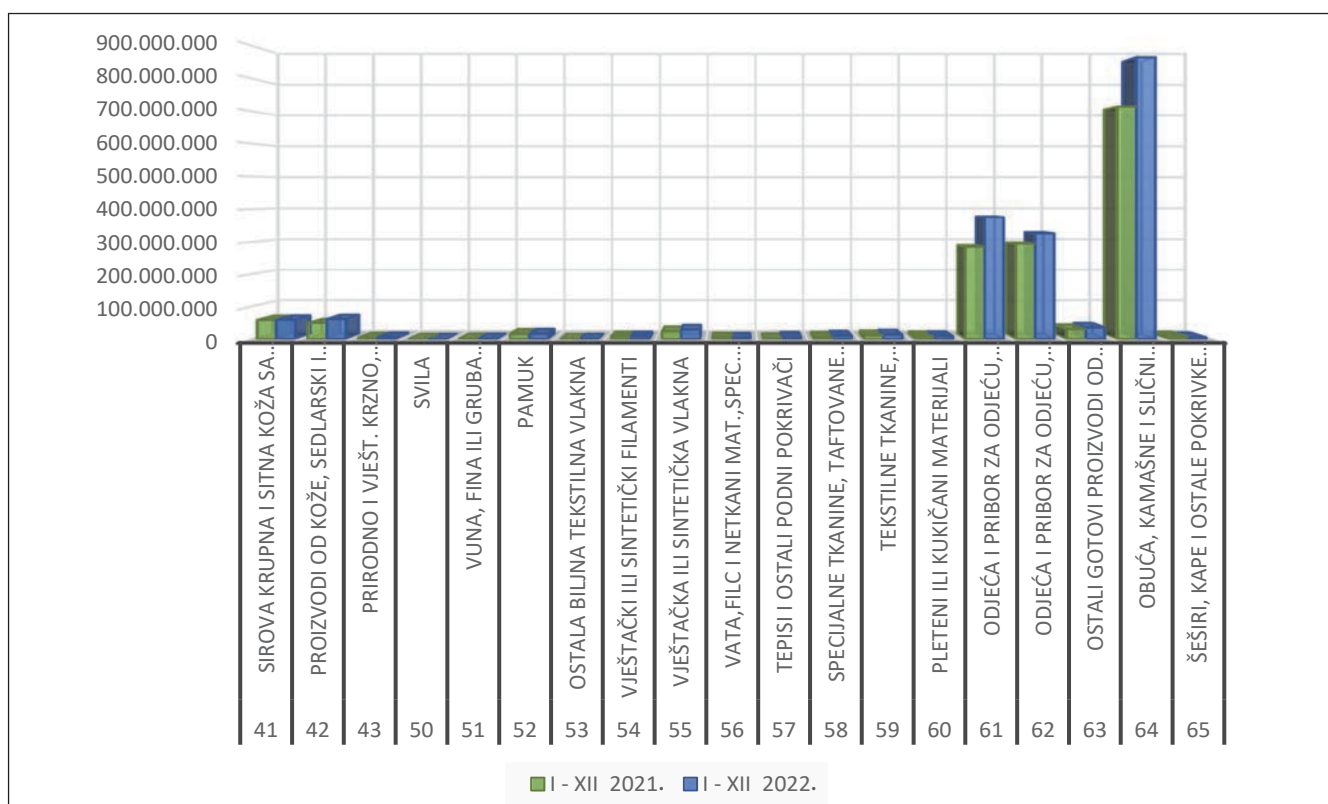
Učešće industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u ukupnoj vanjskotrgovinskoj razmjeni države u 2022. godini je 9,02%, i to 9,98% učešća u izvozu i 8,4% učešća u uvozu ukupne razmjene.

Učešće ove industrije u ukupnoj razmjeni u 2022. godini je smanjeno za 1,26%, s obzirom na to da je u 2021. iznosio 10,28%.

Tabela 1: Izvoz industrije tekstila, odjeće, kože i obuće po tarifnim grupama u periodu I-XII 2021/2022.

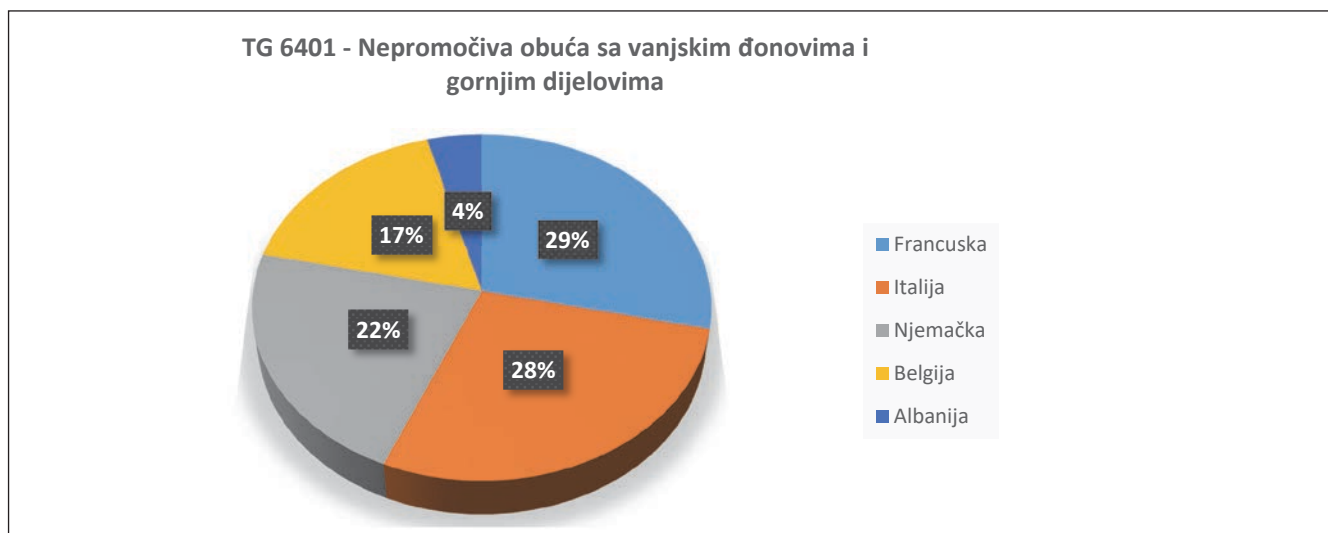
TB	Grupa proizvoda	I-XII 2021.	I-XII 2022.	Indeks promjene %
41	Sirova krupna i sitna koža sa ili bez dlake	59.654.674	60.500.839	1,42
42	Proizvodi od kože, sedlarski i sarački proizvodi	49.581.783	62.530.076	26,12
43	Prirodno i vještačko krzno, proizvodi od krzna	4.589.921	5.465.342	19,07
50	Svila	335.809	176.098	-47,56
51	Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, predivo i tkanine	1.270.319	1.386.154	9,12
52	Pamuk	15.719.117	16.137.926	2,66
53	Ostala biljna tekstilna vlakna	5.971	127.385	2033,39
54	Vještački ili sintetički filamenti	7.850.051	7.889.373	0,50
55	Vještačka ili sintetička vlakna	24.057.873	28.667.739	19,16
56	Vata, filc i netkani materijali, specijalna prediva	4.446.429	4.076.165	-8,33
57	Tepisi i ostali podni pokrivači	1.613.998	6.748.788	318,14
58	Specijalne tkanine, taftovane tkanine, čipke...	6.687.062	10.174.544	52,15
59	Tekstilne tkanine, impregnirane, premazane	11.327.309	13.490.269	19,10
60	Pleteni ili kukičani materijali	8.230.298	9.094.717	10,50
61	Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani...	284.194.779	375.718.820	32,20
62	Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih	294.014.144	326.171.070	10,94
63	Ostali gotovi proizvodi od tekstila, setovi, iznošena odjeća	30.435.219	35.185.887	15,61
64	Obuća, kamašne i slični proizvodi, dijelovi tih proizvoda	713.563.471	864.953.335	21,22
65	Šeširi, kape i ostale pokrivke za glavu	7.739.754	5.580.828	-27,89
	IZVOZ UKUPNO:	1.525.317.981	1.834.075.356	20,24

Grafikon 1: Izvoz industrije tekstila, odjeće, kože i obuće po tarifnim grupama u periodu I-XII 2021/2022.

Analizu izvoza za TG 6401 ćemo prikazati i na sljedeći način:

	kg	KM
Izvoz u prvih 5 zemalja za TG 6401	5.198.621	37.419.680
Ukupan izvoz TG 64	22.030.152	864.953.335

Izvozno stanje za sljedeće tarifne glave:

Slijede TG 61 - Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani proizvodi u iznosu od 375.718.820 KM (povećanje za 81.704.676 KM u odnosu na 2021. godinu, što čini povećanje za cca 21%) koja u ukupnom izvozu grane učestvuje sa 20%, TG 62 - Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih proizvoda u iznosu od 326.171.070 KM (povećanje za 41.976.291 KM u odnosu na 2021. godinu, što čini povećanje za 12,87%) čije učešće u ukupnom izvozu iznosi cca 18%, TG 41 - Sirova krupna i sitna koža sa ili bez dlake u iznosu od 60.500.839 59.654.674 KM (povećanje za 846.165 KM u odnosu na 2021. godinu, što čini povećanje za cca 1,4%) čije učešće u ukupnom izvozu iznosi cca 3%.

Prikaz vodećih izvoznih proizvoda, njihova vrijednost u KM i zemlja izvoza

U nastavku su predstavljeni vodeći proizvodi iz top 5 najviše izvoznih tarifnih glava. Proizvodi su predstavljeni redom prema svom tarifnom broju, iznosu izvoza i zemlji u koju se odabrani proizvod izvezio, i to na sljedeći način:

1. TB: 4101203000 predstavlja proizvode od sirove krupne i sitne kože sa ili bez dlake cijele kože, nerazdijeljene, mase po koži ne veće od 16 kg kada su vlažno soljene koji su se najviše izvezili u Italiju, u iznosu od 11.707.597 KM, odnosno u količini od 1.390.590 kg.
2. TB: 4205009000 predstavlja proizvode od kože, sedlarske i saračke proizvode - ostale proizvode od kože ili od vještačke kože koji su se najviše izvezili u Hrvatsku, u iznosu od 19.335.539 KM, odnosno u količini od 231.658 kg.
3. TB: 6115210000 predstavlja odjeću i pribor za odjeću, pletene ili kukičane od sintetičkih vlakana, finoće jednonitne koja se najviše izvezila u Hrvatsku, u iznosu od 47.317.243 KM, odnosno u količini od 719.041 kg.
4. TB: 6203310000 predstavlja odjeću i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih od vune ili fine životinjske dlake koja se najviše izvezila u Njemačku, u iznosu od 19.838.914 KM, odnosno u količini od 164.647 kg.
5. TB: 6404110000 predstavlja sportsku obuću; obuću za tenis, košarku i sl. koja se najviše izvezila u Italiju, u iznosu od 64.165.349 KM, odnosno u količini od 601.849 kg.

Analiziramo li kretanje prosječne vrijednosti po količini izvoza tokom 2021/2022. godine za sve analizirane tarifne glave, vidjet ćemo da su evidentirana sljedeća kretanja vrijednosti u KM po 1 kg koja su prikazana u narednoj tabeli.

Jedan od najvažnijih razloga za ovakvo pozitivno stanje i generalno povećanje izvoznih rezultata industrije tekstila, odjeće, kože i obuće je svakako snažan rast inostrane potražnje za proizvodima iz Bosne i Hercegovine i regiona uzrokovan činjenicom da mnoge kompanije iz Evropske unije, koja je i dalje naš najvažniji trgovinski partner, sele svoju proizvodnju iz Kine, Azije i trećih zemalja bliže matičnim državama (tzv. „nearshoring“) pošto su im troškovi proizvodnje i cijene transporta značajno poskupili.

Zbog toga, na tržištu Balkana traže nove dobavljače i nove lance ponude, jer su im sada proizvodi sa ovog područja pristupačniji i njihove kompanije mogu relativno brzo doći do neophodnih resursa, čime je dijelom iskorištena prilika da zemlje sa područja Balkana, pa tako i Bosna i Hercegovina, preuzmu značajniji udio u lancima distribucije od Kine i drugih zemalja Azije.

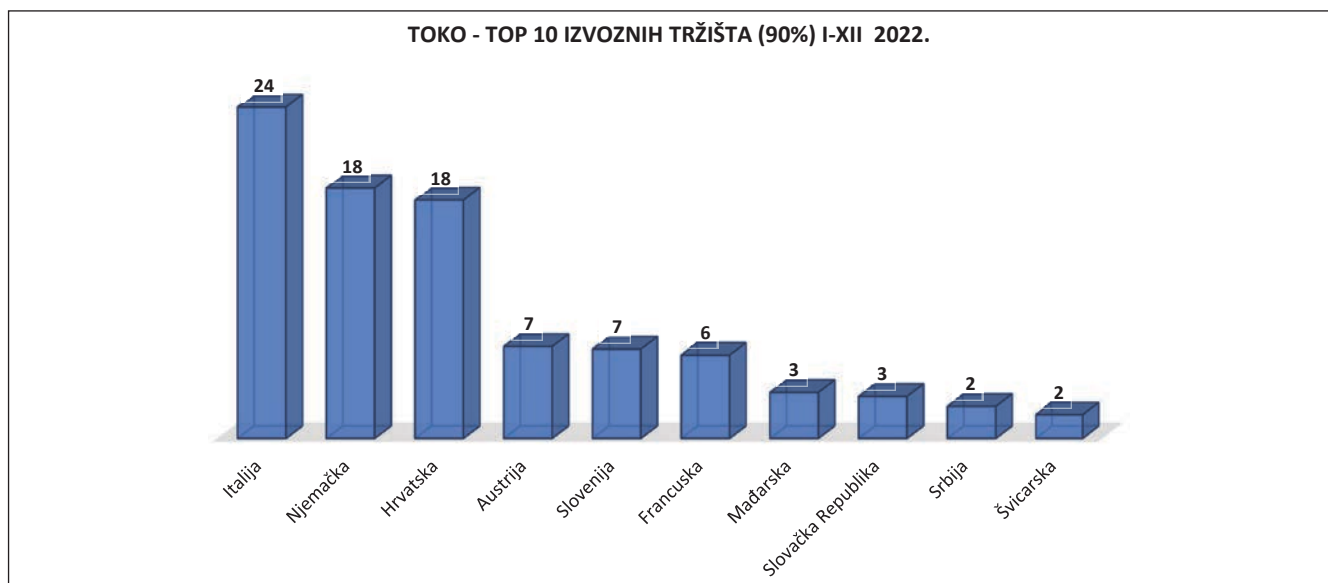
Ono što bi svakako mogla biti dodatna šansa za bh. kompanije u narednom periodu je značajno povećan interes potencijalnih evropskih investitora i kupaca. U prilog tome govori i činjenica da su sve bh. kompanije, koje su se krajem 2021. godine uz pomoć Vanjskotrgovinske komore BiH prvi put predstavile u okviru nacionalnog štanda na jednom od najvećih svjetskih sajmova sigurnosti i lične i zaštitne opreme „A+A“ u Dizeldorfu, imale ogromnu posjetu zainteresovanih inostranih kupaca pa se tokom 2023. godine očekuje i realizacija nekih od ugovorenih poslova iz prethodne godine. Isti uspjeh su imale i bosanskohercegovačke kompanije, tačnije njih 5, koje su se predstavile na Međunarodnom sajmu tekstila i odjeće München Fabric Start u 2022. godini. Svaka od ovih kompanija je tokom trajanja sajma imala brojne uspješne sastanke te dogovorene saradnje koje će se nastaviti i u ovoj godini. Ukoliko navedeno predstavljanje bh. kompanija na međunarodnim sajmovima u inostranstvu posmatramo s druge strane, ovo može biti i „mač sa dvije oštrice“, jer je još uvijek mali broj domaćih kompanija koje mogu pratiti i ispuniti sve tražene zahtjeve inostranih kupaca.

U 2022. godini najveća izvozna tržišta na koja su se plasirali proizvodi industrije tekstila, odjeće, kože i obuće su:

Tabela 2: Vrijednost 1 kg – IZVOZ 2021/2022.

	TOKO - IZVOZ I-XII 2021.	TOKO - IZVOZ I-XII 2022.
Tarifna glava i naziv proizvoda	Vrijednost KM po kg 2021.	Vrijednost KM po kg 2022.
41 Sirova krupna i sitna koža sa ili bez dlake	3,28 KM	3,78 KM
42 Proizvodi od kože, sedlarski i sarački proizvodi	64,09 KM	64,17 KM
43 Prirodno i vještačko krzno, proizvodi od krzna	56,99 KM	61,84 KM (+4,85)
50 Svila	346,00 KM	137,93 KM (-205,07)
51 Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, predivo i tkanine	39,30 KM	7,41 KM (-31,89)
52 Pamuk	11,67 KM	14,37 KM (+2,7)
53 Ostala biljna tekstilna vlakna	34,01 KM	6,03 KM (-27,98)
54 Vještački ili sintetički filamenti	6,77 KM	3,24 KM (-3,53)
55 Vještačka ili sintetička vlakna	13,42 KM	16,27 KM (+2,85)
56 Vata, filc i netkani materijali, specijalna prediva	11,81 KM	12,25 KM
57 Tepisi i ostali podni pokrivači	7,78 KM	27,84 KM (+20,06)
58 Specijalne tkanine, taftovane tkanine, čipke...	6,77 KM	14,52 KM (+7,75)
59 Tekstilne tkanine, impregnirane, premazane	13,53 KM	21,68 KM (+8,15)
60 Pleteni ili kukičani materijali	20,67 KM	26,31 KM (+5,64)
61 Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani...	49,86 KM	55,70 KM (+5,84)
62 Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih	70,84 KM	77,56 KM (+6,72)
63 Ostali gotovi proizvodi od tekstila, setovi, iznošena odjeća	15,49 KM	15,27 KM
65 Šeširi, kape i ostale pokrивke za glavu	34,13 KM	63,29 KM (+29,16)
Ukupno TOKO	25,84 KM/kg	30,45 KM/kg

Grafikon 3. Izvoz industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u periodu I-XII 2021/2022.

Italija (24%, što je za 6% manje nego prethodne godine), Njemačka (18%, što je za 3% više nego prethodne godine), Hrvatska (18%), Austrija (7%) i Slovenija (7%).

Na skoro svim vodećim tržištima u prvom polugodištu ove godine je zabilježen rast u dvocifrenim postocima, a najveća stopa rasta je zabilježena na tržištima Evropske unije i CEFTA zemalja. U protekloj godini, tekstilni, kožarski i obućarski proizvodi iz Bosne i Hercegovine izvezeni su na brojna svjetska tržišta, a od ukupno ostvarenog izvoza ove grane u 2022. godini.

Najznačajnijih 10 izvoznih trgovinskih partnera u oblasti tekstila, kože i obuće su zemlje Evropske unije: Italija, Njemačka, Hrvatska, Austrija, Slovenija, Francuska, Mađarska, Slovačka Republika, Srbija i Švicarska.

U navedenih top 10 zemalja ostvaren je ukupan izvoz od 1.654.658.636 KM, što procentualno iznosi 90%, dok samo top 5 država učestvuje sa čak 1.348.903.169 KM ili 74% cjelokupnog izvoza industrije tekstila, odjeće, kože i obuće Bosne i Hercegovine.

Pregled uvoznih rezultata

Način poslovanja je bio drastično drugačiji u periodu 2022-2021. godine. Poslovna kriza koja je bila izazvana pandemijom koronavirusa nosila je sa sobom niz izazova. Poslovni svijet se nakon pandemije suočio sa novim običajima i pravilima poslovanja te se svaka promjena odrazila na poslovanje. Prema uporednim statističkim analizama koje je Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine radila, primjetan je postepeni oporavak ekonomije pa i ovog sektora. Uz povećanje proizvodnje, povećan je i UVOZ sirovina i repromaterijala u 2022. godini.

Tako je vrijednost uvoza industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u prvom polugodištu 2022. godine iznosila 1.168.266.157 KM, što je za 226.423.881 KM više od uvoza u referentnom periodu 2021. godine koji je iznosio 941.842.276 KM.

S obzirom na to da je izvoz u II polugodištu nastavio rasti, porastao je i uvoz repromaterijala pa je tako samo u drugom polugodištu 2022. ostvareno 1.285.960.299 KM uvoza, što je više za 194.268.775 KM, tj. 16,62% u odnosu na prvo polugodište. Kad se zbroje svi uvozni rezultati, ukupni uvoz je na kraju 2022. godine iznosio 2.454.226.456 KM i veći je za 420.692.656 KM, tj. 17,14% u odnosu na period 2021. godine.

Najviše je uvezeno sirovina, repromaterijala i proizvoda iz TG 61 - Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani proizvodi u iznosu od 454.503.904 (povećanje za 105.244.758 KM, tj. 23,2% u odnosu na 2021.). Zatim slijede TG 64 - Obuća, kamašne i slični proizvodi, dijelovi tih proizvoda u iznosu od 424.936.819 KM (povećanje za 98.886.405 KM, tj. 23,27% u odnosu na 2021.), TG 62 - Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih proizvoda u iznosu od 321.759.244 KM (povećanje za 67.844.535 KM, tj. 21,08% u odnosu na 2021.), TG 41 - Sirova krupna i sitna koža sa ili bez dlake u iznosu od 273.672.989 KM (povećanje za 31.212.242 KM, tj. 11,4% u odnosu na 2021.).

S obzirom na značajno povećane izvozne rezultate, posljedno je moralo doći i do povećanja uvoza repromaterijala koji su uglavnom najviše dolazili iz: Turske (14,15%), Italije (13,88%), Njemačke (13,34%), Hrvatske (11,13%), Srbije (9,7%), Austrije (5,78%), Kine (5,38%), Slovenije (4,99%), Poljske (4,7%) te Španije i Mađarske koje su učestvovala sva ka sa oko 3% uvoza tokom 2022. godine.

Analiziramo li kretanje prosječne vrijednosti po količini uvoza tokom 2021/2022. godine za sve analizirane tarifne glave, vidjet ćemo da su evidentirana sljedeća kretanja vrijednosti koja su prikazana u tabeli 3.

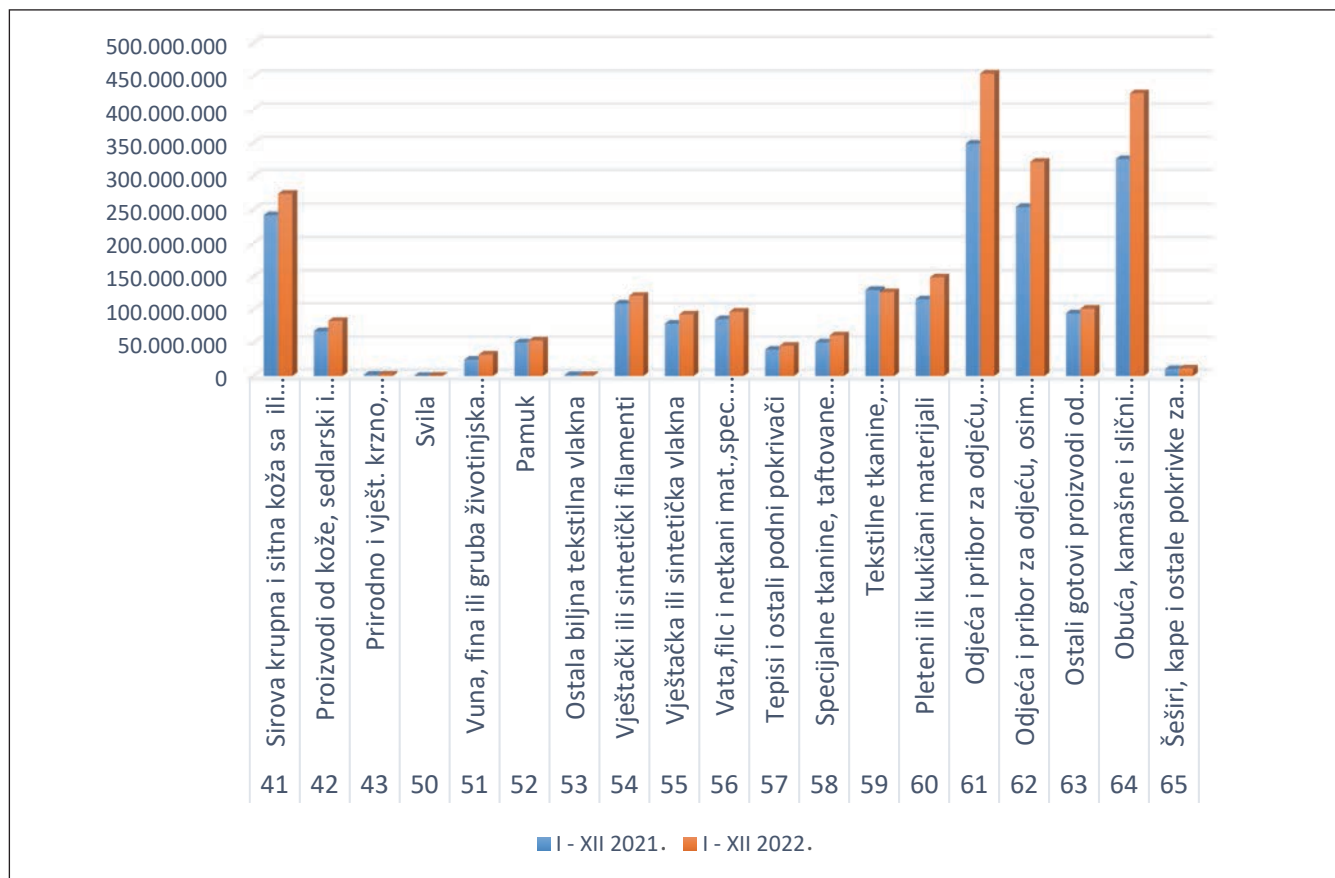
Tabela 3: Vrijednost 1 kg – UVOZ 2021/2022.

	TOKO - UVOZ I-XII 2021.	TOKO - UVOZ I-XII 2022.
Tarifna glava i naziv proizvoda	Vrijednost KM po kg 2021.	Vrijednost KM po kg 2022.
41 Sirova krupna i sitna koža sa ili bez dlake	16,99 KM	17,92 KM
42 Proizvodi od kože, sedlarski i sarački proizvodi	28,89 KM	26,86 KM
43 Prirodno i vještačko krzno, proizvodi od krzna	61,73 KM	51,61 KM (-10,12)
50 Svila	138,41 KM	119,58 KM (-18,83)
51 Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, predivo i tkanine	65,78 KM	74,10 KM
52 Pamuk	12,88 KM	16,74 KM
53 Ostala biljna tekstilna vlakna	19,84 KM	11,37 KM (8,47)
54 Vještački ili sintetički filamenti	13,06 KM	14,45 KM
55 Vještačka ili sintetička vlakna	10,25 KM	12,14 KM
56 Vata, filc i netkani materijali, specijalna prediva	7,75 KM	9,04 KM
57 Tepisi i ostali podni pokrivači	5,98 KM	6,80 KM
58 Specijalne tkanine, taftovane tkanine, čipke...	32,20 KM	35,30 KM
59 Tekstilne tkanine, impregnirane, premazane	22,06 KM	24,34 KM
60 Pleteni ili kukičani materijali	23,01 KM	30,70 KM (+7,69)
61 Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani...	26,92 KM	31,09 KM (+4,17)
62 Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih	29,36 KM	33,66 KM (+4,3)
63 Ostali gotovi proizvodi od tekstila, setovi, iznošena odjeća	7,58 KM	7,62 KM
64 Obuća, kamašne i slični proizvodi, dijelovi tih proizvoda	30,48 KM	34,24 KM
65 Šeširi, kape i ostale pokrивke za glavu	16,99 KM	35,49 KM (+18,5)
Ukupno TOKO	18,19 KM/kg	20,86 KM/kg

Tabela 4: Uvoz industrije tekstila, odjeće, kože i obuće po tarifnim grupama u periodu I-XII 2021/2022. (u KM)

TB	Grupa proizvoda	I-XII 2021.	I-XII 2022.	Indeks promjene %
41	Sirova krupna i sitna koža sa ili bez dlake	242.460.747	273.672.989	12,87
42	Proizvodi od kože, sedlarski i sarački proizvodi	67.606.596	83.026.746	22,81
43	Prirodno i vještačko krzno, proizvodi od krzna	1.918.502	2.198.330	14,59
50	Svila	286.889	520.343	81,37
51	Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, predivo i tkanine	24.547.033	32.215.754	31,24
52	Pamuk	50.702.822	53.622.181	5,76
53	Ostala biljna tekstilna vlakna	1.399.032	1.328.686	-5,03
54	Vještački ili sintetički filamenti	109.556.035	121.061.101	10,50
55	Vještačka ili sintetička vlakna	79.093.696	92.993.605	17,57
56	Vata, filc i netkani materijali, specijalna prediva	85.681.250	97.129.135	13,36
57	Tepisi i ostali podni pokrivači	39.591.497	45.510.171	14,95
58	Specijalne tkanine, taftovane tkanine, čipke...	50.672.172	61.231.235	20,84
59	Tekstilne tkanine, impregnirane, premazane	129.912.250	126.597.620	-2,55
60	Pleteni ili kukičani materijali	115.778.206	149.080.008	28,76
61	Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani...	349.259.119	454.503.904	30,13
62	Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih	253.914.709	321.759.244	26,72
63	Ostali gotovi proizvodi od tekstila, setovi, iznošena odjeća	94.810.565	101.606.188	7,17
64	Obuća, kamašne i slični proizvodi, dijelovi tih proizvoda	326.050.414	424.936.819	30,33
65	Šeširi, kape i ostale pokrivke za glavu	10.292.267	11.232.399	9,13
	UVOZ UKUPNO:	2.033.533.800	2.454.226.456	20,69

Grafikon 4. Uvoz industrije tekstila, odjeće, kože i obuće po tarifnim grupama u periodu I-XII 2021/2022.

Prikaz vodećih uvoznih proizvoda, njihova vrijednost u KM i zemlja uvoza

U nastavku su predstavljeni vodeći proizvodi iz top 5 najviše uvoznih tarifnih glava. Proizvodi su predstavljeni redom prema svom tarifnom broju, iznosu uvoza i zemlji u koju se odabrani proizvod uvezio, i to na sljedeći način:

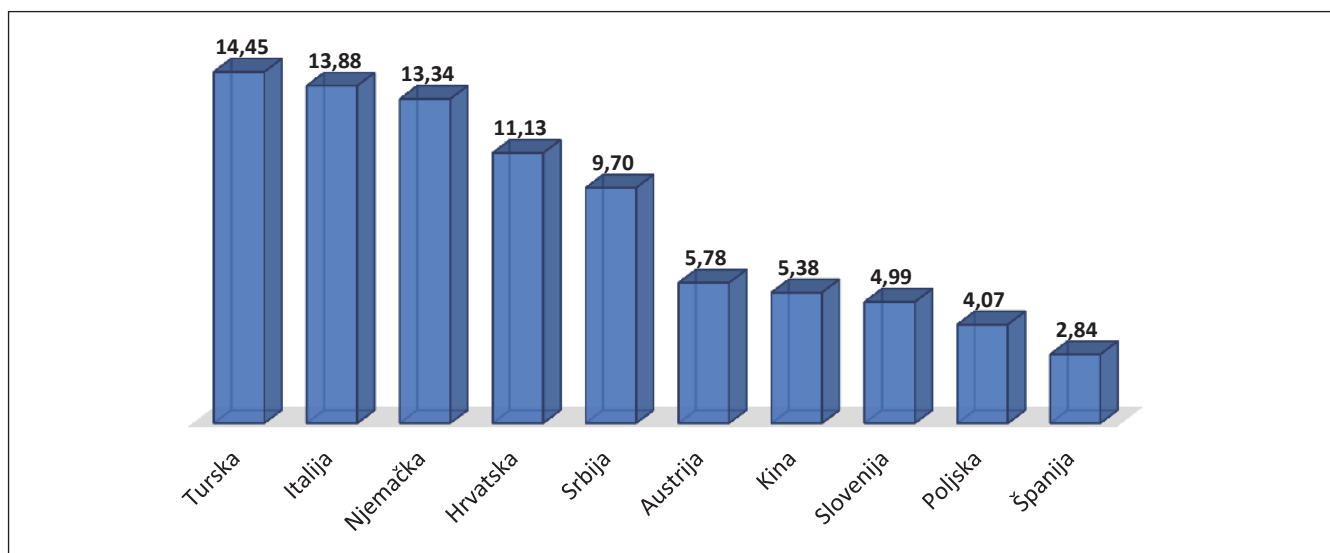
1. TB: 4107129100 predstavlja proizvode od sirove krupne i sitne koža sa ili bez dlake - goveđa koža (uključujući bivolje) koji su se najviše uvozili u Austriju, u iznosu od 49.150.380 KM, odnosno u količini od 1.017.292 kg.
2. TB: 6006100000 predstavlja proizvode od pletenih ili kukičanih materijala od vune ili fine životinjske dlake koji su se najviše uvozili u Hrvatsku, u iznosu od 18.363.241 KM, odnosno u količini od 55.052 kg.
3. TB: 6115210000 predstavlja odjeću i pribor za odjeću, pletenu ili kukičanu od sintetičkih vlakana, finoće jednonitne

koja se najviše uvozila u Hrvatsku, u iznosu od 36.196.905 KM, odnosno u količini od 611.146 kg.

4. TB: 6203423500 predstavlja odjeću i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih - ostali koja se najviše uvozila u Tursku, u iznosu od 6.123.763 KM, odnosno u količini od 232.105 kg.
5. TB: 6406909000 predstavlja obuću, kamašne i slične proizvode, dijelovi tih proizvoda – ostale koji su se najviše uvozili u Italiju, u iznosu od 26.862.051 KM, odnosno u količini od 696.233 kg.

U protekloj godini, sirovine i repromaterijale proizvođači iz naše zemlje su nabavljali u 90 država svijeta, a od ukupno ostvarenog uvoza ove grane u 2022. godini. Najznačajniji uvoznici trgovinski partneri u oblasti tekstila, kože i obuće su: Turska, Italija, Njemačka, Hrvatska, Srbija, Austrija, Kina, Slovenija, Poljska, Španija i Mađarska.

Grafikon 5: Vodeće uvozne zemlje industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u periodu I-XII 2021/2022., TOP 10 uvoznih tržišta)

Ostvareni uvoz za top 10 zemalja iznosi 2.099.769.857 KM, sa procentualnim učešćem od 85,56% cjelokupnog uvoza cijelog sektora tekstila odjeće kože i obuće, dok uvoz iz top 5 država, iz kojih su nabavljane sirovine i repromaterijali, iznosi cijelih 1.533.911.401 KM, što predstavlja čak 62% cje-

lokupnog uvoza sektora. U svakom prethodno analiziranom segmentu je evidentan rast i uvoza, u odnosu na uvoz 2021. godine.

Nejira Močević

Usluge EEN mreže su provjerene, brze i besplatne

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, kao koordinator Evropske preduzetničke mreže (EEN) u Federaciji Bosne i Hercegovine, u saradnji sa partnerima iz konzorcija (Sarajevska regionalna razvojna agencija, Univerzitet u Sarajevu, INTERA Tehnološki Park Mostar, BIT Centar Tuzla, Razvojna agencija Unsko-sanskog kantona Bihać i Zenička razvojna agencija), na web stranici www.een.ba objavljuje ponude iz baza koje evidentiraju EEN profile poslovne saradnje, profile iz oblasti istraživanja i razvoja, kao i ponude iz baze koja evidentira EEN tehnološke profile onih privrednih i istraživačko-tehnoloških subjekata koji su iskazali interes za saradnju sa kompanijama iz Bosne i Hercegovine.

Sve ponude koje su prezentirane iz baze poslovne saradnje EEN mreže su odabrane po kriterijima koji su prihvatljivi za izvozno orijentirane kompanije, što znači da se uzimaju u obzir samo one poslovne ponude (profile) koje povećavaju izvozni kapacitet malih i srednjih preduzeća iz Bosne i Hercegovine.

Ako želite stupiti u kontakt s preduzećima čije ponude su objavljene ili ako želite da se ponuda / profil Vašeg preduzeća nađe u bazi podataka EEN mreže, kontaktirajte nas putem e-maila koji je naveden na svakoj ponudi/profilu. Procedura je vrlo jednostavna:

- Ispunite obrazac / profil za poslovnu / istraživačku / tehnološku saradnju;
- Ponuda / profil Vašeg preduzeća se unosi u EEN bazu podataka;
- Vaš ponuda / profil se dalje objavljuje u poslovnim magazinima / internet stranicama EEN centara / kontakta tačaka u zemljama u kojima tražite poslovnog partnera.

Više informacija o uslugama Evropske preduzetničke mreže (EEN) u Federaciji Bosne i Hercegovine možete pronaći na web stranici: <https://een.ba/bs>

Usluge EEN mreže su provjerene, brze i besplatne.

Partneri BITNET konzorcija u Federaciji Bosne i Hercegovine

Putem dolje datog linka možete SAMI pronaći opciju search (Partnering opportunities) i pregledati sve ponude/zahtjeve inostranih privrednih entiteta (business entities):

<https://een.ec.europa.eu/partnering-opportunities>

METALSKA I ELEKTROINDUSTRIJA

Rekordan izvoz

Izvoz metalskog i elektrosektora Bosne i Hercegovine je u 2022. iznosio rekordnih 7.491.136.879 KM, dok je uvoz iznosio 10.153.063.565 KM. U ukupnom izvozu BiH, metalški i elektrosektor u 2022. učestvuje sa preko 40% a u uvozu sa 34%. Pokrivenost uvoza ove industrije iznosi 73,7%

U 2022. godini metalški i elektrosektor je ostvario izvoz u rekordnoj vrijednosti od skoro 7,5 milijardi KM, što je više za 1,5 milijardi KM, tj. 25% više u odnosu na 2021. godinu. Analiza izvoznih rezultata u periodu 2014-2022. (vidi Grafik 1) daje jasnu sliku o kretanju i trendovima u proteklom periodu, a dužnu pažnju treba posvetiti činjenici da je u zadnje dvije godine izvoz ovog sektora privrede povećan za skoro 100% (sa 4 milijarde KM u 2020. na 7,5 milijardi u 2022.).

Pregled izvoznih rezultata

Poredeći sa drugim zemljama EU i regiona, iznenađujuće je da COVID-19 pandemija nije pogodila ovaj sektor bh. privrede u sličnoj mjeri. Procjena je da su bh. kompanije iz sektora metalške i elektroindustrije profitirale uslijed poremećaja globalnih lanaca opskrbe. Većina velikih firmi iz EU se oslanja na dobavljače iz Azije, naročito Kine. Brza promjena koja je podrazumijevala pronalazak alternativnih dobavljača u Bosni i Hercegovini je danas vidljiva i u podacima o rastu izvoza.

Grafik 1: Izvoz metalške i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u periodu 2014-2022.

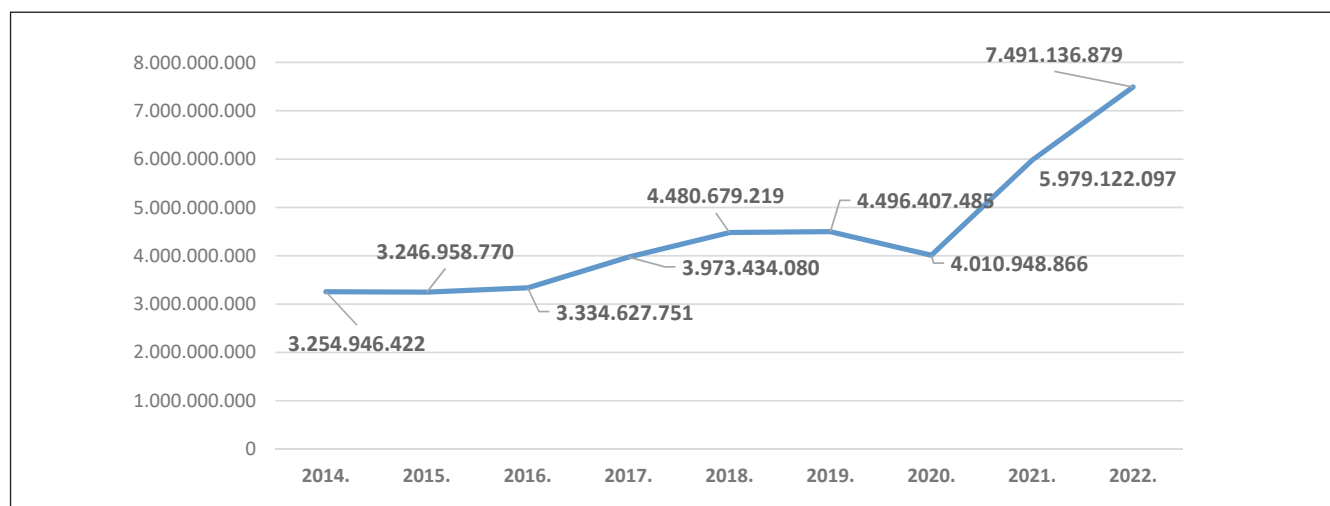

Tabela 1: Izvoz metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u 2022. (u KM)

TB	Naziv grupe proizvoda	Izvoz 2020. KM	Izvoz 2021. KM	Izvoz 2022. KM	Promjene u KM (2022/2021.)	Promjene %
72	Gvožđe i čelik	459.265.460	849.449.960	800.800.767	-48.649.193	-5,73
73	Proizvodi od gvožđa i čelika	727.134.365	1.037.967.787	1.354.826.427	316.858.640	30,53
74	Proizvodi od bakra	75.659.477	131.954.831	162.383.848	30.429.017	23,06
75	Nikl i proizvodi od nikla	52.865	22.005	66.289	44.284	201,24
76	Aluminij i proizvodi od aluminija	363.686.277	941.582.243	1.579.629.319	638.047.076	67,76
78	Olovo i proizvodi od olova	1.769.433	2.255.102	1.893.285	-361.817	-16,04
79	Cink i proizvodi od cinka	45.489.436	49.280.469	67.973.484	18.693.015	37,93
80	Kalaj i proizvodi od kalaja	7.217	220.674	469.415	248.741	112,72
81	Ostali proizvodi od metala	208.699	250.281	390.857	140.576	56,17
82	Alati, kožarski proizvodi, kašike, viljuške	25.911.888	33.677.490	41.614.669	7.937.179	23,57
83	Razni proizvodi od prostih metala	47.820.944	61.528.389	84.951.783	23.423.394	38,07
84	Nuklearni reaktori, kotlovi, mašine	845.601.035	1.041.140.290	1.258.774.019	217.633.729	20,90
85	Električne mašine	836.323.029	1.109.089.797	1.330.581.826	221.492.029	19,97
86	Šinska vozila	23.747.175	18.844.957	20.830.880	1.985.923	10,54
87	Vozila i njihovi dijelovi	356.739.104	418.412.456	527.942.174	109.529.718	26,18
88	Vazduhoplovi, kosmičke letjelice	2.191.837	1.732.922	3.037.696	1.304.774	75,29
89	Brodovi, čamci i plovne konstrukcije	814.521	992.106	1.110.290	118.184	11,91
93	Oružje, municija i eksploziv (36)	198.525.304	280.720.338	253.859.853	-26.860.485	-9,57
UKUPNO:		4.010.948.066	5.979.122.097	7.491.136.879	1.512.014.782	25,29

Tabela 2: Glavna izvozna tržišta metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u 2022.

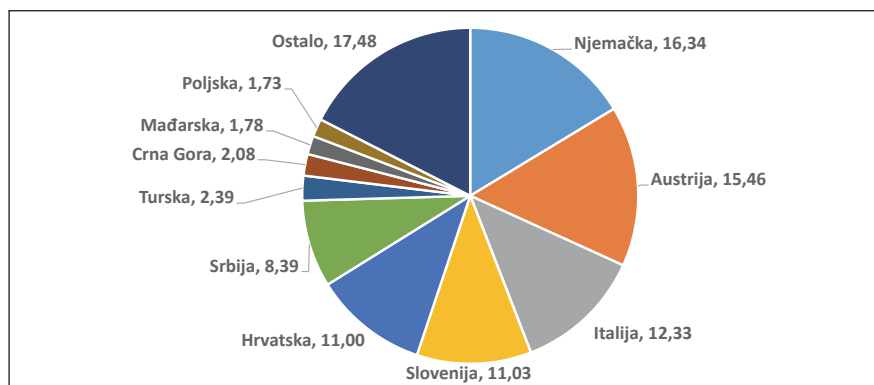
R. br.	Izvozna tržište	Vrijednost izvoza (KM)	Udio %
1	Njemačka	1.223.797.254	16,34
2	Austrija	1.157.860.528	15,46
3	Italija	923.371.051	12,33
4	Slovenija	826.021.136	11,03
5	Hrvatska	823.708.059	11,00
6	Srbija	628.694.214	8,39
7	Turska	179.401.217	2,39
8	Crna Gora	155.681.603	2,08
9	Mađarska	132.982.685	1,78
10	Poljska	129.892.521	1,73
11	Francuska	122.273.308	1,63
12	Švicarska	104.073.008	1,39
13	Nizozemska	99.665.676	1,33
14	Luksemburg	90.287.598	1,21
15	Rumunija	88.782.100	1,19
16	SAD	87.117.031	1,16
17	Češka Republika	86.837.423	1,16
18	Litvanija	55.001.997	0,73
19	Kosovo	54.090.426	0,72
20	Belgija	49.704.960	0,66
TOP 20		7.019.243.794	93,70
OSTALO		471.893.085	6,30
UKUPNO		7.491.136.879	100,00

Najveći porast je zabilježen u kategoriji proizvoda od aluminija gdje je ostvaren rast od 638 miliona KM, tj. ostvaren je značajan skok sa 941 miliona KM na 1,5 milijardu KM te možemo konstatovati da je izvoz ove kategorije dosegao rekord. Uzimajući u obzir tzv. „Dolinu aluminija“ koncentrisanu oko aluminijevskog kombinata u Mostaru i brojne proizvođače, možemo prepoznati potencijal ovog lanca vrijednosti i istaknuti ga kao jednu od najvažnijih prerađivačkih industrija u BiH. Naredne kategorije koje bilježe rast su proizvodi od željeza i čelika (+30%). Međutim, uslijed stabilizacije cijena željeza i čelika na berzi vrijednost ove kategorije je približna kao u 2021. Ipak, pored manjeg pada u ovoj kategoriji, ona je i dalje skoro duplo veća u odnosu na predpandemijski period. Jedini preostali pad zabilježen u analizi po kategorijama ostvaruje naoružanje i vojna oprema (bez kategorije eksploziva TB36, a uračunavajući i tu kategoriju, namjenska proizvodnja bilježi rast). Ova kategorija je sve do prošle godine bilježila kontinuiran rast, prvenstveno zbog povećane potražnje na svjetskom tržištu. Međutim, kapaciteti postojećih kompanija su puni i neophodna su dalja ulaganja i investiranje u širenje kapaciteta i/ili novi proizvodni program kako bi i izvozni rezultati bili bolji. Važna kategorija, prvenstveno zbog proizvoda koje obuhvata, a kojima je uglavnom znatno više dodana vrijednost u odnosu na druge kategorije, je elektroindustrija koja kontinuirano bilježi značajan trend rasta pa je izvoz ovog podsektora

u 2022. sam premašio 1,3 milijarde KM (+20%). Pozitivne trendove rasta bilježi i autoindustrija, sektor koji je prije 3 godine bio izuzetno ranjav uslijed promjena tržišta. Automobilaska industrija Bosne i Hercegovine strateški je opredjeljena za izvoz pa je samim tim pad potražnje na svjetskom tržištu zabilježen u periodu prije pandemije u velikoj mjeri uticao na domaću proizvodnju.

Najvažnija izvozna tržišta metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine su Njemačka (16,34%) i Austrija (15,46%) sa preko milijardu izvoza u 2022. posebno, a zajedno sa Italijom (12,33%) i Slovenijom (11,03%) uvoze više od 50% bosanskohercegovačkih proizvoda ove industrije. Na svim vodećim top 10 tržištima, osim Turske, je zabilježen rast.

Grafik 2: Top 10 izvoznih tržišta metalske i elektroindustrije BiH u 2022.

Grafik 3: TOP 5 izvoznih proizvoda metalske i elektroindustrije BiH u 2022.

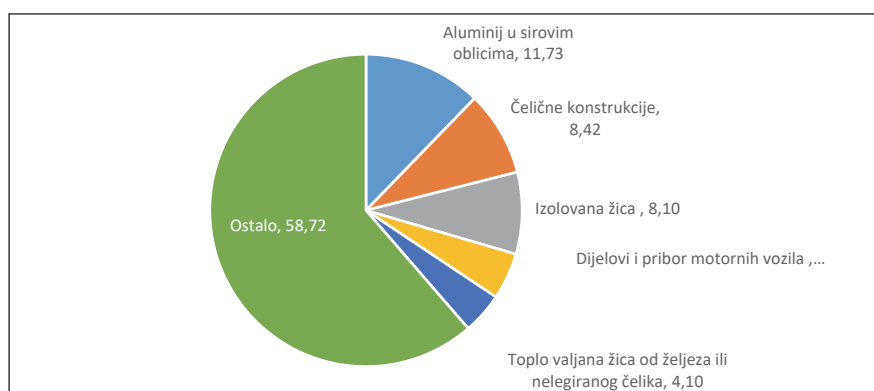

Tabela 3: Top 15 izvoznih proizvoda metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u 2022.

TB	Naziv proizvoda	Vrijednost (KM)	Izvozna cijena (KM/kg)	Učešće (%)
7601	Aluminij u sirovim oblicima	878.449.355	7	11,73
7308	Čelične konstrukcije	630.777.914	5	8,42
8544	Izolovana žica	607.005.836	12	8,10
8708	Dijelovi i pribor motornih vozila	347.385.317	13	4,64
7213	Toplo valjana žica od željeza ili nelegiranog čelika	307.131.484	15,5	4,10
7314	Tkanine od čelične žice/vlakana	304.655.231	18	4,07
7604	Šipke i profili od aluminija	287.020.498	20,5	3,83
7610	Konstrukcije od aluminija	256.206.225	23	3,42
7214	Šipke od željeza ili nelegiranog čelika	252.133.279	25,5	3,37
8503	Dijelovi za mašine iz određenih tarifnih brojeva	230.349.778	28	3,07
9306	Municija	228.465.656	30,5	3,05
8431	Dijelovi prepoznatljivi kao namijenjeni isključivo	205.254.178	33	2,74
7204	Otpadno željezo	186.815.264	35,5	2,49
8409	Dijelovi za motore	164.204.842	38	2,19
7326	Ostali proizvodi od željeza ili čelika	148.375.493	40,5	1,98
UKUPNO TOP 15		5.034.230.350	43	67,20
OSTALO		2.456.906.529	45,5	32,80
UKUPNO METALSKA I ELEKTRO INDUSTRIJA		7.491.136.879	48	100,00

Pregled uvoznih rezultata

U 2022. godini metalski i elektrosektor je ostvario uvoz u vrijednosti od skoro preko 10 milijardi KM, što je više za 2,2 milijarde KM, tj. 28% više u odnosu na 2021. godinu.

Najveći rast je zabilježila kategorija aluminija, što se povezuje sa povećanim potrebama domaćih prerađivača aluminija te činjenicom da su u zadnje 3 godine, gašenjem elektrolize u jedinom bh. kombinatu za proizvodnju aluminija, prerađivači primorani uvoziti sirovinu. Ukoliko se ponovo pokrene pogon elektrolize i proizvodnje aluminija u Bosni i Hercegovini, ova stavka bi sigurno bila značajno umanjena. Ukoliko

bi se pronašla rješenja za opskrbu električne energije po povoljnim cijenama za ponovno pokretanje pogona elektrolize, statistika razmjene ove kategorije, sektora pa i cijele privrede BiH bi bila rekordno uspješna. Važno je spomenuti i suspendovanu carinsku stopu na uvoz nelegiraniog aluminija kao vid podrške prerađivačima i njeno kontinuirano produžavanje sve dok u BiH ne bude osigurana domaća ponuda sirovine.

Kategorije automobila, mašina i električnih aparata kao i u prethodnim godinama učestvuju sa velikim uvoznim vrijednostima, što je karakteristično za sve manje zemlje bez vlastite

proizvodnje visoko zahtjevnih proizvoda poput automobila, računara i sl. Ukoliko bi se ova stavka izuzela iz analize vanjskotrgovinske razmjene, Bosna i Hercegovina bi ostvarivala zasluženi suficit u ovom sektoru.

Najvažnija uvozna tržišta metalske i elektroindustrije su: Srbija (10%); Slovenija (9%); Njemačka (9%), Švicarska (9%); Hrvatska (8%), Italija (8%), Austrija (7%) i Turska (6%). Na svim vodećim top 10 uvoznim tržištima, osim Nizozemske, je zabilježen rast.

Tabela 4: Uvoz metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u 2022. (u KM)

TB	Naziv grupe proizvoda	Uvoz 2020. KM	Uvoz 2021. KM	Uvoz 2022. KM	Promjene u KM	Promjene %
72	Gvožđe i čelik	555.103.333	972.956.538	1.316.140.957	343.184.419	35,27
73	Proizvodi od gvožđa i čelika	496.962.908	666.784.473	774.971.137	108.186.664	16,23
74	Proizvodi od bakra	250.888.646	405.765.497	490.800.082	85.034.585	20,96
75	Nikl i proizvodi od nikla	859.275	1.940.579	1.751.316	-189.263	-9,75
76	Aluminij i proizvodi	372.146.918	851.853.062	1.555.107.837	703.254.775	82,56
78	Olovo	5.151.883	7.591.528	10.493.605	2.902.077	38,23
79	Cink i proizvodi	41.338.980	49.611.539	71.037.783	21.426.244	43,19
80	Kalaj i proizvodi od kalaja	21.433.427	41.789.609	54.231.042	12.441.433	29,77
81	Ostali proizvodi od metala	4.274.911	6.108.323	13.732.915	7.624.592	124,82
82	Alati, kožarski proizvodi, kašike...	85.585.781	107.432.840	122.089.702	14.656.862	13,64
83	Razni proizvodi od prostih metala	172.496.892	219.194.363	244.603.960	25.409.597	11,59
84	Nuklearni reaktori, kotlovi, mašine	1.441.766.910	1.776.109.737	2.147.490.426	371.380.689	20,91
85	Električne mašine	1.187.871.962	1.301.377.475	1.696.100.297	394.722.822	30,33
86	Šinska vozila	20.045.641	20.022.414	16.462.242	-3.560.172	-17,78
87	Vozila i njihovi dijelovi	1.098.277.240	1.380.775.718	1.606.385.532	225.609.814	16,34
88	Vazduhoplovi, kosmičke letjelice	15.589.745	72.728.459	1.739.378	-70.989.081	-97,61
89	Brodovi, čamci i plovne konstrukcije	714.183	1.115.936	1.706.445	590.509	52,92
93	Oružje i municija i eksploziv (36)	36.129.568	39.288.399	28.218.909	-11.069.490	-28,17
UKUPNO:		5.806.638.203	7.922.446.489	10.153.063.565	2.230.617.076	28,16

Tabela 5: Vodeće zemlje uvoza metalske i elektroindustrije u Bosnu i Hercegovinu u 2022.

R. br.	Zemlja uvoza	Vrijednost (KM)	Učešće (%)
1	Srbija	1.051.165.389	10,35
2	Slovenija	981.537.932	9,67
3	Njemačka	975.723.721	9,61
4	Švicarska	964.809.252	9,50
5	Hrvatska	911.795.399	8,98
6	Italija	910.486.034	8,97
7	Austrija	792.277.498	7,80
8	Turska	631.318.235	6,22
9	Kina	536.508.733	5,28
10	Nizozemska	366.894.277	3,61
11	Mađarska	221.684.623	2,18
12	Poljska	198.137.227	1,95
13	Nepoznata država (nespecificirano)	195.836.799	1,93
14	Češka Republika	194.351.828	1,91
15	Slovačka Republika	191.125.805	1,88
16	Belgija	118.462.741	1,17
17	Ujedinjeni Arapski Emirati	99.289.507	0,98
18	Francuska	94.740.800	0,93
19	Sjeverna Makedonija	68.191.700	0,67
20	Rumunija	67.607.427	0,67
TOP 20		9.571.944.927	94,28
OSTALO		581.118.638	5,72
UKUPNO		10.153.063.565	100,00

Grafik 4: Top 10 uvoznih tržišta metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u 2022.

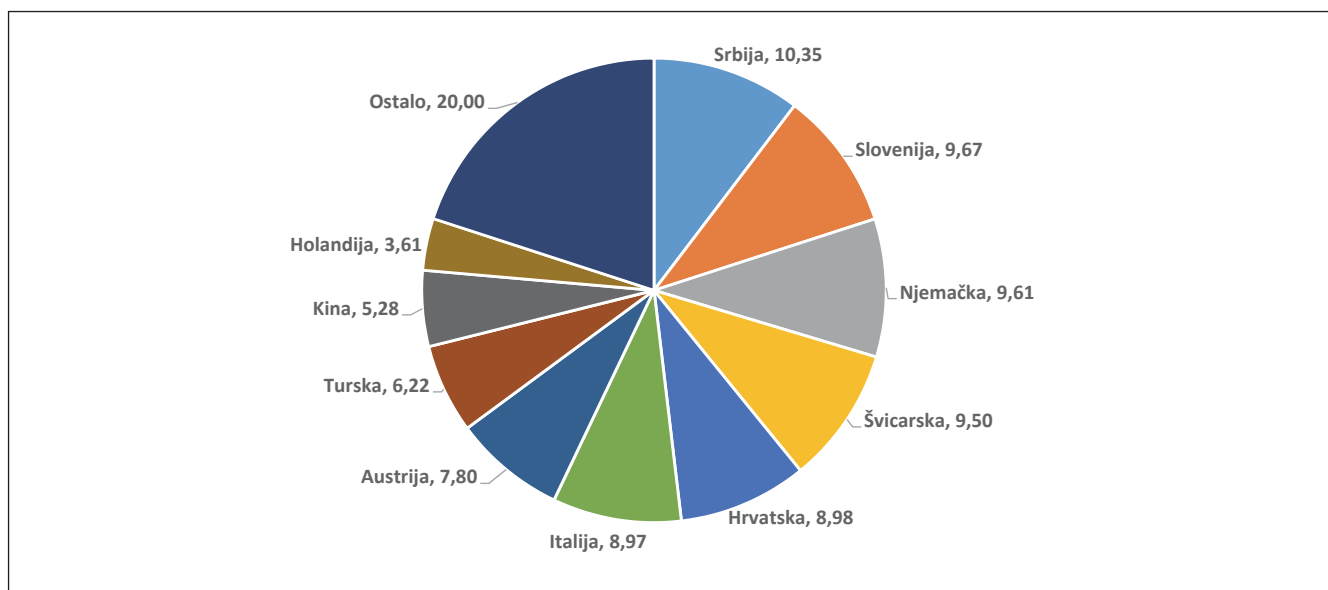
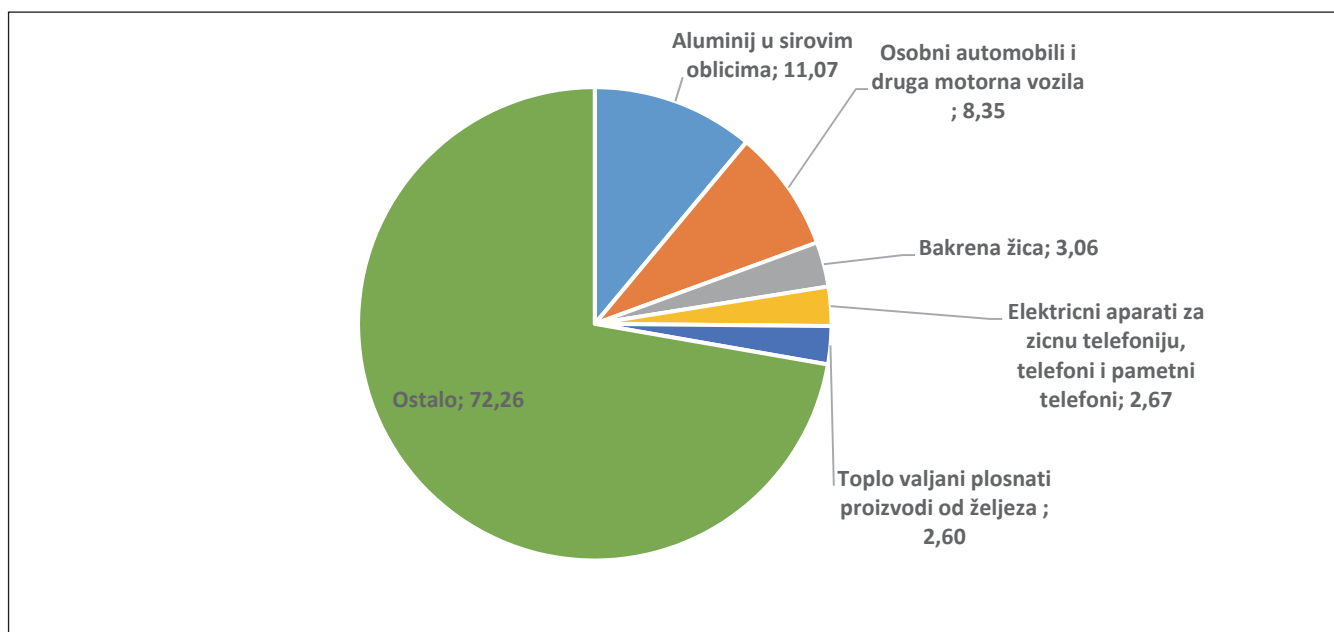

Tabela 6: Top 20 uvoznih proizvoda metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u 2022.

TB	Naziv proizvoda	Vrijednost (KM)	Izvozna cijena (KM/kg)	Učešće (%)
7601	Aluminij u sirovim oblicima	1.123.631.485	6,13	11,07
8703	Osobni automobili i druga motorna vozila	847.640.344	10,36	8,35
7408	Bakrena žica	310.563.314	17,15	3,06
8517	Električni aparati za žičnu telefoniju, telefoni i pametni telefoni	271.219.715	308,20	2,67
7208	Toplo valjani plosnati proizvodi od željeza	263.702.980	2,12	2,60
7210	Plosnati valjani proizvodi od željeza	250.025.594	2,57	2,46
8708	Dijelovi i pribor motornih vozila	201.578.684	10,53	1,99
8544	Izolovana žica	189.594.824	17,45	1,87
8704	Motorna vozila za prijevoz robe	188.074.602	8,16	1,85
8701	Vučna vozila	169.871.071	8,77	1,67
7306	Ostale željezne ili čelične cijevi i šuplji profil	155.657.455	2,63	1,53
7308	Čelične konstrukcije	149.324.339	3,46	1,47
8471	Mašine za automatsku obradu podataka i njihove jedinice, računari i sl.	139.902.759	164,16	1,38
8302	Okov, pribor i slični proizvodi od prostih metala	137.718.983	11,31	1,36
8429	Samokretni buldožeri, angldozeri, grejderi i sl.	132.760.256	6,74	1,31
UKUPNO TOP 15		4.531.266.403	6,35	44,63
OSTALO		5.621.797.161	8,02	55,37
UKUPAN UVOZ METALSKE I ELEKTRO INDUSTRIJE		10.153.063.565	7,18	100,00

Grafik 5: Top 5 uvoznih proizvoda metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u 2022.

Adela Terek

Digitalizacija proizvodnje za rast izvoza

I pored poteškoća u poslovanju sa kojima su se kompanije iz oblasti papirne i grafičke industrije suočavale uslijed novonastale ekonomske krize, ostvaren je porast i uvoza i izvoza u ovoj oblasti industrije. Izvoz papirne i grafičke industrije povećan je na gotovo sva izvozna tržišta, a najviše se izvozilo u Srbiju, Hrvatsku, Sloveniju, Italiju i Slovačku Republiku. Pokrivenost uvoza izvozom se kretala oko 81%

Pregled izvoznih rezultata

U okviru navedenog izvoza, papir i karton namijenjeni daljoj preradi ostvarili su izvoz od 18.835.912 KM, što je za 41,4% više nego 2021. godine. Papirna industrija je ostvarila izvoz od 435.524.755 KM ili za 33,5% više nego u 2021. godini, dok je grafičkih proizvoda izvezeno u vrijednosti od 72.722.670 KM ili za 20,1% više nego u 2021. godini.

Pregled grupa izvoza grafičke i papirne industrije vidi se u Tabeli 1.

Na top 5 izvoznih tržišta, odnosno tržišta Srbije, Hrvatske, Slovenije, Italije i Slovačke Republike (Tabela 2) je realizirano 61% ukupnog izvoza grafičke i papirne industrije.

Prikaz izvoznih 5 najznačajnijih tržišta grafičke i papirne industrije vidi se na sljedećem grafiku:

- ▶ **Izvoz** grafičke i papirne industrije u 2022. godini iznosio je 527.083.337 KM, što je za 31,7% više nego 2021. godine.
- ▶ **Uvoz** grafičke i papirne industrije 2022. godine iznosio je 650.201.326 KM, što je za 33,1% više od uvoza u 2021. godini.
- ▶ **Ukupna razmjena** grafičke i papirne industrije u 2022. godini iznosila je 1.177.284.663 KM.
- ▶ **Pokrivenost** uvoza izvozom u 2022. godini iznosila je 81% a u 2021. godini 82%.
- ▶ Učešće grafičke i papirne industrije u ukupnoj vanjskotrgovinskoj razmjeni države je 2,5%.
- ▶ Učešće izvoza grafičke i papirne industrije u ukupnom izvozu Bosne i Hercegovine je 2,9%.
- ▶ Učešće uvoza grafičke i papirne industrije u ukupnom uvozu Bosne i Hercegovine je 2,2%.

Tabela 1: Izvoz grafičke i papirne industrije u 2022. godini

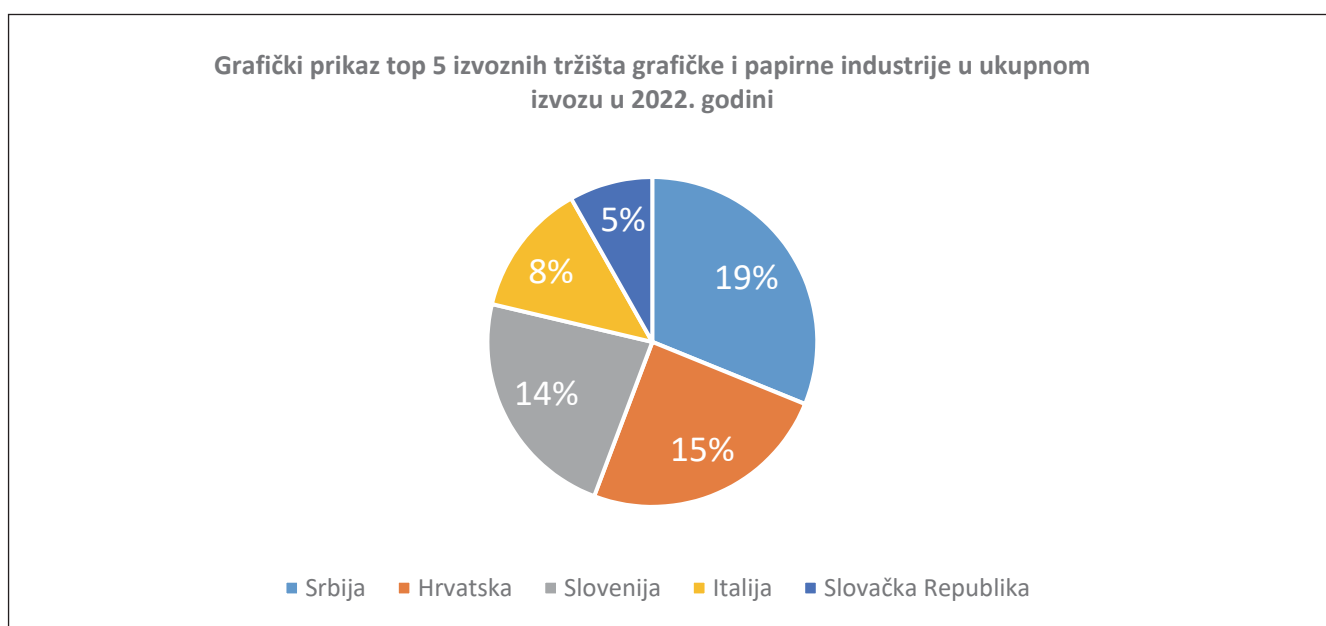
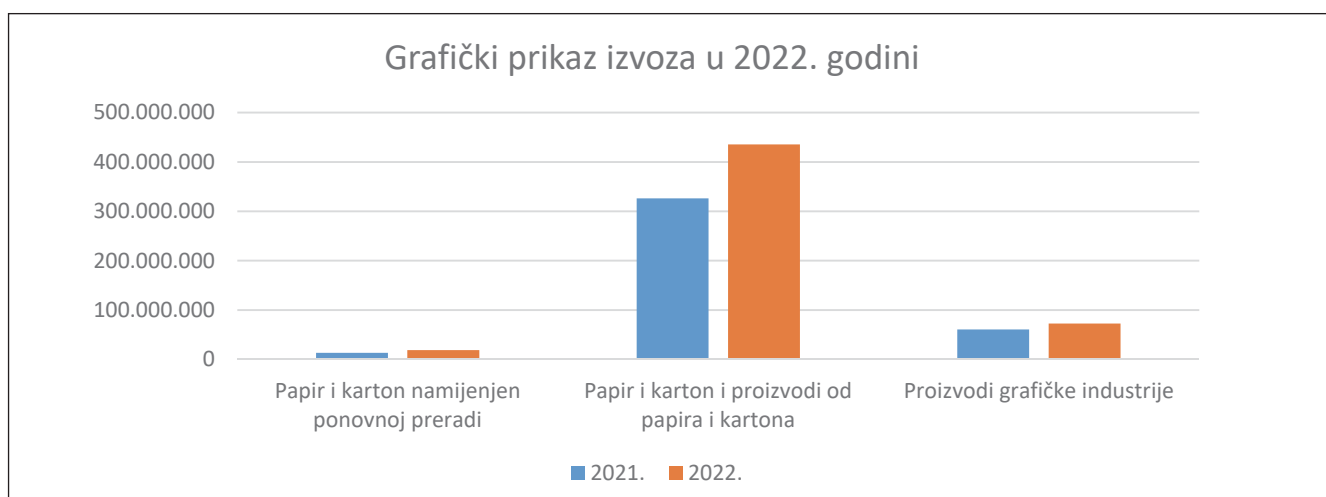
TB	Grupa proizvoda	2021. god. (kg)	2021. god. (KM)	2022. god. (kg)	2022. god. (KM)	Indeks 2022/21.
47	Papir i karton namijenjen ponovnoj preradi	37.775.812	13.321.105	45.263.974	18.835.912	141,4
48	Papir i karton i proizvodi od papira i kartona	169.711.012	326.279.342	148.195.678	435.524.755	133,5
49	Proizvodi grafičke industrije	11.577.157	60.550.010	10.861.584	72.722.670	120,1
	Grafička i papirna industrija UKUPNO	219.063.981	400.150.457	204.321.236	527.083.337	131,7

Tabela 2: Izvoz grafičke i papirne industrije po izvoznim tržištima (u KM)

R. br.	Izvozno tržište	2021. god.	2022. god.	Indeks 2022/2021.
1.	Srbija	83.910.654	98.559.145	117,4%
2.	Hrvatska	57.518.572	80.065.970	139,2%
3.	Slovenija	61.265.179	78.138.182	127,5%
4.	Italija	23.461.548	42.820.119	182,5%
5.	Slovačka Republika	23.235.272	24.723.899	106,4%
UKUPNO IZVOZ TOP 5 TRŽIŠTA		249.391.225	324.307.315	130,0%

Tabela 3: Top 5 izvoznih proizvoda grafičke i papirne industrije za 2022. godinu

R. br.	TARIFA	NAZIV	Izvoz u 2022. god. (KM)
1.	4804	Kraft papir i karton nepremazani	179.382.431
2.	4818	Toaletni papir i sličan papir	81.367.067
3.	4901	Štampane knjige, brošure, leci	60.001.550
4.	4819	Kutije, vreće, vrećice i dugi spremnici za pakovanje	51.899.959
5.	4803	Papir vrsta koja se koristi za izradu toaletnog papira	50.242.799
UKUPNO IZVOZ TOP 5 PROIZVODA			422.893.806

Pregled uvoznih rezultata

Analizirajući uvoz proizvoda po grupama, svi su ostvarili rast uvoza u 2022. godini, a najveći rast su imali papir i karton namijenjeni daljoj preradi.

U okviru papirne industrije najviše su se uvozili: kutije, vreće i spremnici, papir, karton i celulozna vata, nepremazni papir i papir za toalet prerađevine. U okviru strukture uvoza grafičke industrije najviše su se uvezile: štampane knjige i brošure, novine i publikacije i ostali štampani materijal.

Ukupan uvoz grafičke i papirne industrije u 2022. godini iznosio je 650.201.326 KM, što je za 33,1% više nego u 2021. godini. Proizvodnja i prerada papira, čiji je uvoz u 2022. godini iznosio 513.362.529 KM, ostvarila je porast uvoza od 32,7% u odnosu na 2021. godinu. Uvoz proizvoda grafičke industrije u 2022. godini iznosio je 60.638.025 KM ili 11,5% više nego 2021. godine.

Proizvodi papirne i grafičke industrije najviše su se uvozili iz: Italije, Srbije, Hrvatske, Njemačke i Austrije.

Tabela 4: Uvoz grafičke i papirne industrije za 2022. godinu (u KM)

TB	Grupa proizvoda	2021. god. (kg)	2021. god. (KM)	2022. god. (kg)	2022. god. (KM)	Indeks 2022/21.
47	Papir i karton namijenjen ponovnoj preradi	49.846.890	47.132.517	55.137.249	76.200.772	161,7%
48	Papir i karton i proizvodi od papira i kartona	171.705.365	386.938.743	163.308.413	513.362.529	132,7%
49	Proizvodi grafičke industrije	5.496.486	54.370.665	5.081.230	60.638.025	111,5%
	Grafička i papirna industrija ukupno	227.048.741	488.441.925	223.526.892	650.201.326	133,1%

Tabela 5: Uvoz grafičke i papirne industrije po uvoznim tržištima (u KM)

R. br.	Uvozno tržište	2021. god.	2022. god.	Indeks 2022/2021.
1.	Italija	97.042.574	142.240.935	146,6%
2.	Srbija	91.077.203	112.907.822	124,0%
3.	Hrvatska	72.560.706	88.877.972	122,5%
4.	Njemačka	48.251.511	63.987.322	132,6%
5.	Austrija	37.166.408	50.337.893	135,4%
UKUPNO UVOZ TOP 5 TRŽIŠTA		346.098.402	458.351.944	132,4%

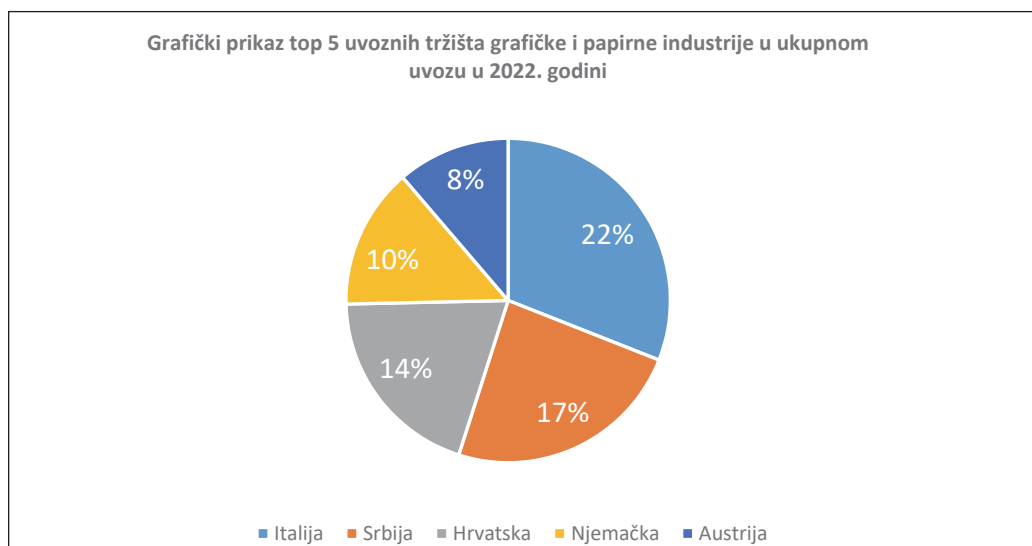
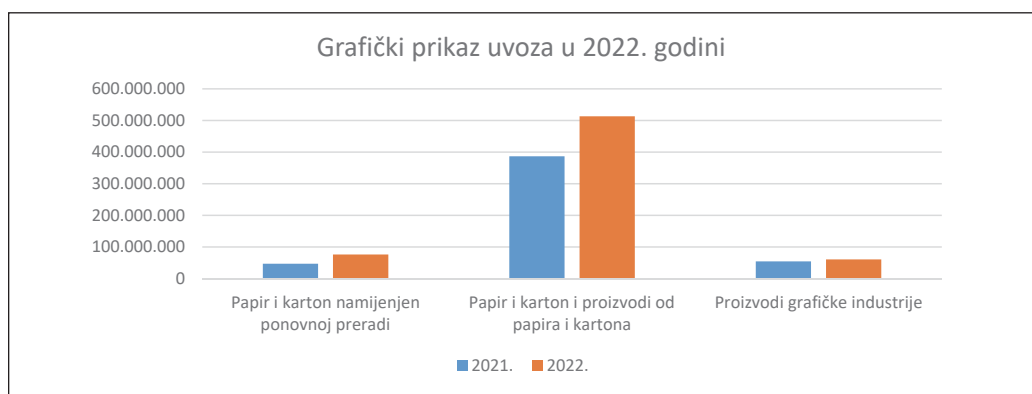

Tabela 6: Top 5 uvoznih proizvoda grafičke i papirne industrije za 2022. godinu

R. br.	TARIFA	NAZIV	Uvoz u 2022. god. (KM)
1.	4819	Kutije, vreće i vrećice i drugi spremnici za pakovanje	101.117.031
2.	4703	Hemijska drvena celuloza, natronska ili sulfatna	71.371.996
3.	4811	Papir, karton, celulozna vata i listovi i trake	53.908.688
4.	4802	Nepremazan papir i karton koji se upotrebljavaju	50.759.257
5.	4803	Papir vrsta koje se koriste za izradu toaletnog papira	49.925.393
UKUPNO UVOZ TOP 5 PROIZVODA			327.082.365

Tabela 7: Prosječna vrijednost u 2022. godini (KM/kg):

Tarifa	Naziv	Prosječna vrijednost (KM/kg)
4703	Hemijska drvena celuloza, natronska ili sulfatna	2,30
4706	Celuloza od vlakana dobivenih ponovnom preradom	1,76
4707	Papir i karton namijenjeni ponovnoj preradi	0,41
4801	Novinska papir, u rolnama ili listovima	1,43
4802	Nepremazan papir i karton koji se upotrebljavaju	2,65
4803	Papir vrsta koje se koriste za izradu toaletnog papira	2,93
4804	Kraft-papir i karton nepremazani, u rolnama	2,62
4805	Ostali nepremazani papir i karton, u rolnama	1,28
4806	Biljni pergament-papir i karton	5,05
4807	Složeni papir i karton	3,37
4808	Papir i karton, valoviti	2,12
4809	Karbon-papir, samokopirajući papir i drugi papiri	6,71
4810	Papir i karton, premazani s jedne strane ili obje	2,24
4811	Papir, karton, celulozna vata i listovi i trake	4,01
4812	Filter blokovi i ploče od hartije mase	0,12
4813	Cigaret papir, izrezan ili neizrezan	9,15
4814	Zidne tapete i slične pozidnice	41,49
4816	Karbonski papir, samokopirajući papir i ostali papiri	5,53
4817	Poštanske omotnice, pisma-omotnice, dopisnice	6,99
4818	Toaletni papir i sličan papir, celulozna vata	3,91
4819	Kutije, vreće i vrećice i drugi spremnici za pakovanje	3,98
4820	Registri, knjigovodstvene knjige, notesi, knjige	6,31
4821	Etikete, papirne ili kartonske, svih vrsta, štampa	11,80
4822	Cijevke, valjčići, vretena i slične podloge	4,79
4823	Ostali papiri, karton, celulozna vata i koprene	6,00
4901	Štampane knjige, brošure, leci i slični štampani materijali	5,85
4902	Novine, časopisi i ostale periodične publikacije	9,62
4903	Dječije knjige u slikama, uključujući za crtanje	13,44
4905	Štampane karte i hidrografske karte i slične karte	7,00
4907	Poštanske, taksene i slične marke, neponištene	73,28
4908	Preslikači svih vrsta (dekalkomanije)	52,00
4909	Poštanske razglednice, čestitke i karte	22,00
4910	Kalendari svih vrsta, štampani, uključujući kalendare	6,30
4911	Ostali štampani materijali, uključujući štampane	29,24

Kako bi se i dalje nastavio trend rasta izvoza, kompanije iz oblasti papirne i grafičke industrije kreću se u pravcu digitalizacije proizvodnje u kompanijama i izrade softvera za potrebe štamparija.

Proces digitalizacije nije jednostavan, zahtjeva i vrijeme i novčana sredstva, tako da će u nekom narednom periodu kompanije iz ove oblasti pokušati da ovo riješe na način da sagledaju mogućnosti kandidovanja za dobijanje finansijske

podrške od međunarodnih projekata.

Budući da se nedostatak radne snage očituje i u ovoj oblasti bh. industrije, relevantne institucije u BiH trebalo bi da razmotre usvajanje novih inicijativa u smislu obrazovanja kadrova, a sve u cilju osposobljavanja mladih ljudi za rad i želji da se zaustavi trend odlaska mladih iz zemlje.

Nina Dabić

Trendovi u turizmu Bosne i Hercegovine 2022. godine

U 2022. godini je ostvareno 1.464.216 posjeta, što je više za 50,7 % u odnosu na 2021. godinu.

Broj dolazaka stranih turista u 2022. godini iznosi 907.526, a domaćih 556.690.

Broj noćenja u 2022. godini je iznosio 3.194.681, što je za 41,4% više u odnosu na 2021. godinu.

U strukturi noćenja strani turisti čine 62,2%, odnosno 1.986.679 noćenja, a domaći turisti 37,8%, odnosno 1.208.002 noćenja.

Ono što je vidljivo iz ovih podataka jeste da se broj dolazaka i broj noćenja u 2022. godini drastično povećao u odnosu na 2021. godinu. Turistička 2021. godina je imala pozitivne trendove i turizam se oporavljao od korone. Očekivali smo da će možda u tom trendu i 2022. godina dostići brojke referentne i rekordne 2019. godine. Nažalost, to se ipak nije dogodilo.

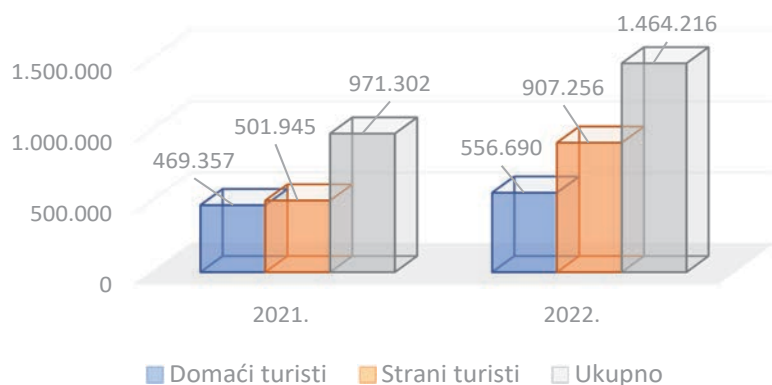
Broj dolazaka 2022. je za oko 200.000 manji nego 2019. godine, odnosno za oko 12%, a broj noćenja za oko 180.000, odnosno za oko 5%. Ono što je zanimljivo kada uspoređujemo 2019. i 2022. godinu je da je u strukturi dolazaka udjel stranih turista u 2022. godini manji za 25%. To znači da, nažalost, još uvijek nismo uspjeli vratiti sve strane

turiste. Ono što je pozitivno jeste da se povećao prosjek njihovog noćenja sa 2,0 noći po dolasku na 2,2 noći po dolasku, što znači da su potrošili i određenu sumu novca više u Bosni i Hercegovini nego 2019. Broj domaćih turista, kada su dolasci u pitanju, 2019. godine je za oko 20% manji nego 2022. godine, što znači da smo izostanak stranih turista na jedan način kompenzirali domaćim turistima, ali ipak nedovoljno da bismo ostvarili brojke iz rekordne 2019. godine jer je baza domaćih turista manja.

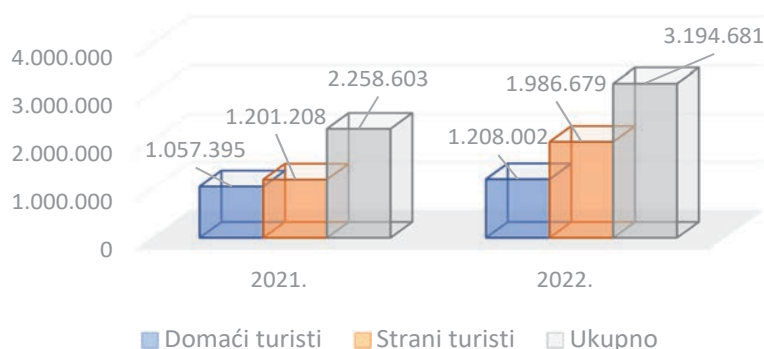
U strukturi stranih noćenja najviše noćenja ostvarili su turisti iz Srbije (14,5%), Hrvatske (14,2%), Slovenije (6,1%), Njemačke (5,3%), Turske (5,0%) i Saudijske Arabije (4,1%), što je ukupno 54,3% stranih noćenja.

Kada malo bolje pogledamo podatke o noćenjima stranih turista prema zemlji prebivališta, vidimo da su tri

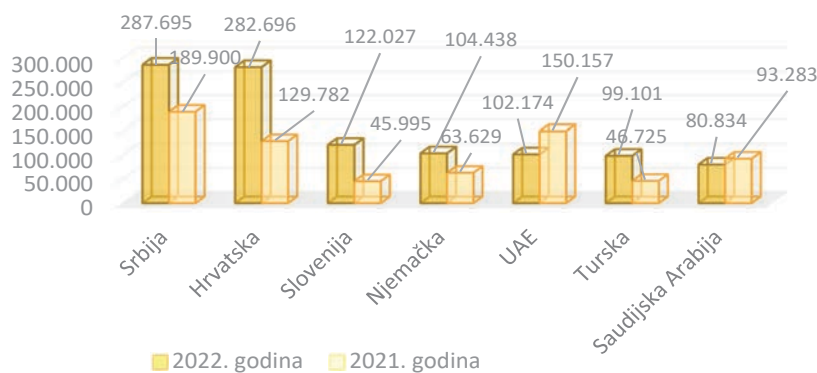
Turistički dolasci 2021/2022.

Turistička noćenja 2021/2022.

Noćenja stranih turista prema zemlji prebivališta u periodu 2021/2022.

vodeće zemlje Srbija, Hrvatska i Slovenija. Dakle, tri zemlje iz regije nose trećinu tržišta. Kada usporedimo 2022. sa 2021. godinom, vidimo da je među vodećim tržištima kada su noćenja u pitanju vidljiv pad jedino kod turista iz Ujedinjenih Arapskih Emirata i iz Saudijske Arabije. Prema informacijama naših lokanih tour operatera, jedan od uzroka je sigurno i svjetsko nogometno prvenstvo održano u Katru pa se veći broj turista odlučio na posjet tom događaju. To se poklapa sa slabijim aranžmanima iz navedenih zemalja u razdoblju jesen/zima.

Dalje vidimo povećanje visoko iznad prosjeka i broja dolazaka i broja noćenja iz zemalja Njemačke, Austrije, Srbije, Hrvatske i Turske. Poznato je da je Federacija BiH prošle godine na najvećoj turističkoj platformi Tripadvisor platila promotivnu kampanju Bosne i Hercegovine kao najuzbudljivije destinacije na svijetu, što je zasigurno jednim dijelom utjecalo na povećanje i dolazaka i noćenja iz tih zemalja. Definitivno je potrebno povećati međunarodnu promociju i graditi brand zemlje kao destinacije sličnim kampanjama i nastupima na međunarodnim turističkim sajmovima. Ono što je još jako bitno i što bi olakšalo, a time i povećalo, broj dolazaka turista jeste olakšanje viznog režima ili uvođenjem elektroničkog sustava ili na neki drugi način.

Darko Pehar

Prioritetna pitanja funkcioniranja međunarodnog cestovnog prijevoza tereta

Specifičnost, uloga i funkcija koju ima međunarodni cestovni prijevoz tereta, nameću nužnost i prioritet u rješavanju sveprisutnijeg problema ograničenog boravka vozača koji obavljaju međunarodni cestovni prijevoz tereta ili putnika na teritoriji Europske unije i višegodišnjeg odgađanja redefiniranja statusa graničnih prijelaza sa Republikom Hrvatskom/Europskom unijom

SCHENGEN PRAVILA, GRANICE I PROFESIONALNI VOZAČI

O nedostatku profesionalnih vozača u zapadnim europskim zemljama se moglo čuti još daleke 2005. godine, kada je u Bosni i Hercegovini, a i širom Balkana, vozača bilo gotovo u izobilju. To je vrijeme kada se počinju uvoditi novi propisi i standardi u transportnoj djelatnosti, koji su zanimanje profesionalnog vozača učinili i čine daleko zahtjevnijim i kompleksnijim. Razvoj transportne legistative, bez obzira što je istovremeno proširio inače bogatu paletu obaveza, kontrola i sankcija kojima podliježu vozači, kao i uvođenje standarda o profesionalnom osposobljavanju i periodičnoj obuci, nije umanjio interes za ovom profesijom, kao što to nije ni stalna modernizacija transportnih sredstava i cjelokupne tehnologije koju je potrebno znati pravilno koristiti.

Međutim, izloženost koju su profesionalni vozači koji obavljaju međunarodni cestovni prijevoz tereta pretrpjeli tokom pandemije, svjesni važnosti očuvanja lanaca snabdijevanja, došla je na naplatu, jednako kao i dugogodišnja nebriga za otklanjanje ponekad lako rješivih uskih grla ili suvišnih procedura, stvarajući u pojedinim zapadnim zemljama gotovo dramatičan nedostatak vozača. Odliv vozačkog kadra i sve manja zainteresiranost za ovo zanimanje,

bez obzira što su se plate profesionalnih vozača u pojedinim kompanijama u Bosni i Hercegovini značajno približile platama koje imaju vozači u zapadnim državama, činjenica je koja zahtjeva pravilnu detekciju drugih uzroka i njihovo otklanjanje.

Gdje je problem i šta raditi?

Po svemu sudeći, postoje dva ključna problema čije rješavanje može imati veliki utjecaj na dalje funkcioniranje međunarodnog transporta tereta, očuvanje ovog neizostavnog segmenta u lancima isporuke, kao i povećanje interesa za zanimanjem profesionalnog vozača u međunarodnom prijevozu, a to su eliminiranje ograničenja boravka profesionalnih vozača na teritoriji Europske unije i donošenje svih neophodnih mjera kojima se zastoji i duge kolone vozila ispred graničnih prijelaza šalju nepovratno u prošlost.

Zvuči gotovo nevjerovatno da profesionalni vozači koji upravljaju teretnim vozilima ili autobusima mogu boraviti na teritoriji Europske unije najviše 90 dana u bilo kojem razdoblju od 180 dana, tj. otprilike 180 dana u jednoj godini. Ukoliko ispoštuju ovo pravilo, radeći faktički samo 6 mjeseci u godini, potpuno je nejasno šta s njima da rade

poslodavci u preostalih 6 mjeseci? Ako, kojim slučajem, vozači prekorače dopušteno vrijeme boravka, sasvim izvjesno, neće moći stupiti na teritoriju Europske unije, a ukoliko to prekoračenje ustanove kontrolni organi, slijedi i zabrana ulaska na teritoriju Europske unije i do dvije godine. Šta će poslodavac sa takvim vozačima i šta je sa njihovom egzistencijom?

Uz sve to, ako se ima u vidu preopterećenost putnih komunikacija i njihovo neadekvatno održavanje, naročito u zimskim uvjetima kada se po pravilu samo zatvore za saobraćaj određene dionice (što smo u posljednjih nekoliko dana snježnih padavina mogli vidjeti na većini putnih pravaca u Bosni i Hercegovini, ali i u zemljama Europske unije), ili zastoji na graničnim prijelazima, kada vozači ostaju na teritoriji Europske unije dan-dva duže od planiranog, tada je jasno da ova pravila moraju pretrpjeti suštinske promjene. Na kraju krajeva, šta je sa pravima vozača koji sve dozvoljeno vrijeme boravka na teritoriji Europske unije iskoriste za obavljanje profesionalne djelatnosti te nisu u mogućnosti kao „obični” građani boraviti unutar Unije radi posjeta rodbini ili bilo kojih drugih razloga (turističke posjete, sportski ili muzički događaji i sl.).

Nema nikakve dvojbe - boravak profesionalnih vozača, bilo gdje, pa samim tim i na teritoriji Europske unije, mora biti izuzet od postojećih pravila o ograničenju boravka svakog građanina određene zemlje.

Duge kolone teretnih vozila ispred graničnih prijelaza postale su svakodnevnica i jedna od vijesti na koje smo se počeli navikavati. Nažalost. Tome doprinose i različiti komentari uzroka, koji su vrlo često površni, bez uvažavanja osnovnih pravila i ovlaštenja koje imaju prijevoznici u odnosu na druge učesnike u izvoznom ili uvoznom postupku. Zanimljivo je da izvoznik ili uvoznik određuje mjesto utovara, mjesto istovara i vrše odabir špeditera pa, samim tim, i odgovarajućeg graničnog prijelaza u skladu sa vrstom robe koja se uvozi ili izvozi. Iz tih razloga, prijevoznik ne može po vlastitom izboru mijenjati trasu kretanja pa ideje o načinu korištenja manje opterećenih graničnih prijelaza u određenim situacijama samo prave smetnje u pravilnom rješavanju ovog pitanja. Potrebno je zapitati se i u kakvim higijenskim uvjetima borave vozači koji po dan ili dva stoje u dugim kolonama ispred graničnog prijelaza. Vozila su opremljena krevetom za spavanje i odmor, ali nemaju ni kuhinju, ni kupatilo, ni toalet, ni veš-mašinu sa sušilicom itd. Većina imaju i frižider, ali ukoliko ulaze u Europsku uniju/ Republiku Hrvatsku, ne smiju unijeti ni najmanju količinu mesa i mesnih proizvoda, mlijeka i mliječnih proizvoda, bez obzira što je ona predviđena za vlastitu upotrebu.

Uz sve to, sve vrijeme profesionalni vozači su pod dodatnim pritiskom, jer itekako znaju koju vrstu robe voze, znaju do kada i u kakvom stanju ta roba mora biti isporučena, a ničim ne mogu utjecati na rješavanje problema u kojem se nalaze. Nimalo privlačno zanimanje. Definitivno. Međutim, svakako da postoji rješenje koje će eliminirati duge kolone, a to je redefiniranje statusa graničnih prijelaza sa Republikom Hrvatskom, korištenjem argumenata zasnovanih na činjenicama i zvaničnim podacima.

GRANIČNI PRIJELAZI SA REPUBLIKOM HRVATSKOM PREKO KOJIH JE DOPUŠTENO ODVIJANJE MEĐUNARODNOG CESTOVNOG PRIJEVOZA TERETA

U prvom redu, važno je imati u vidu da se sva razmatranja zasnivaju isključivo na statističkim podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske o broju ulazaka i izlazaka vozila na graničnim prijelazima, sa ciljem stvaranja jasnije slike o korištenju graničnih prijelaza za cestovni prijevoz između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, definiranih Ugovorom između dvije države iz 2013. godine, čija je makar izmjena i dopuna prijeko potrebna. Sasvim je jasno da će granični prijelazi na 1011 km dugoj kopnenoj granici između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske biti ponovo predmet različitih polemika zbog pojačanih kontrola koje je donio ulazak Republike Hrvatske u Schengen zonu, iako ulazak u Schengen nije stvarni problem za međunarodni cestovni prijevoz tereta, nego pravilna kategorizacija graničnih prijelaza u skladu sa stvarnim potrebama bosanskohercegovačke (ali i Hrvatske i europske) privrede.

Pregled svih graničnih prijelaza sa Republikom Hrvatskom

Ugovorom o graničnim prijelazima između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske¹ definirani su cestovni granični prijelazi (Tabela 1.) te razvrstani na:

1. granične prijelaze za međunarodni cestovni saobraćaj putnika i roba koje podliježu inspekcijskim kontrolama pri prelasku državne granice (BIP) – dva granična prijelaza,
2. granične prijelaze za međunarodni cestovni saobraćaj putnika i roba te za promet voća i povrća preko državne granice – četiri granična prijelaza,
3. ostale granične prijelaze za međunarodni cestovni saobraćaj putnika i roba – deset graničnih prijelaza,
4. granične prijelaze za međunarodni cestovni saobraćaj putnika – devet graničnih prijelaza,
5. stalne granične prijelaze za pogranični saobraćaj – dvadeset graničnih prijelaza.

Granični prijelazi za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika sa Republikom Hrvatskom

U Tabeli 1 su dati svi granični prijelazi za cestovni saobraćaj navedeni u Ugovoru o graničnim prijelazima sa Republikom Hrvatskom. Međutim, jasno je da podaci o broju prelazaka na graničnim prijelazima za međunarodni cestovni saobraćaj putnika i graničnim prijelazima za pogranični saobraćaj nemaju utjecaj i nisu relevantni za razmatranje prelazaka državne granice teretnim vozilima koja obavljaju međunarodni cestovni prijevoz te se oni neće iznositi niti obrazlagati u ovom dokumentu.

Pored toga, granični prijelazi Neum I/Klek i Neum II/Zaton Doli imali su pretežito funkciju tranzitnih graničnih prijelaza, uglavnom za potrebe međusobnog povezivanja teritorija Republike Hrvatske te će također biti izuzeti od daljnjeg razmatranja. Istina, da li će novootvorena komunikacija između Stoca i Neuma biti dovoljna u trenutku kada se bude razmatrao i status ova dva granična prijelaza (na kojima postoji samo aktivna kontrola graničnih organa Republike Hrvatske) nakon otvaranja Pelješkog mosta, ostaje nepoznanica i pitanje koje će vjerovatno postati aktuelno do sada nezainteresiranoj lokalnoj zajednici.

S tim u vezi, fokus će biti na podacima koji se odnose na prelaske za ukupno 15 ključnih graničnih prijelaza za međunarodni cestovni saobraćaj putnika i roba, među kojima se nalazi i novootvoreni privremeni granični prijelaz Svilaj/Donji Svilaj, koji je prema važećem Ugovoru imao status stalnog graničnog prijelaza za pogranični saobraćaj. Granični prijelazi koji su predmet daljnjih razmatranja predstavljeni su u Tabeli 2.

Kao što je vidljivo iz prethodne tabele, Bosna i Hercegovina od 2013. godine ima na raspolaganju samo dva granična prijelaza koja imaju status BIP-a, pri čemu se jedan nalazi na krajnjem jugu i dionici Koridora Vc (granični prijelaz Bijajač/Nova Sela), dok se drugi nalazi na sjeveru zemlje (granični prijelaz Gradiška/Stara Gradiška). Istina, mogućnost je ostavljena da i granični prijelaz Izačić/Ličko Petrovo Selo

preraste također u BIP ili da se na njemu uspostave pojedine inspekcijske kontrole, ali nije poznato da li je Mješovita komisija za praćenje provedbe Ugovora o graničnim prijelazima sa Republikom Hrvatskom ikada razmatrala ispunjenost uvjeta navedenih u članu 5. tačka 6. Ugovora, kako bi sve ili pojedine inspekcijske kontrole bile uspostavljene ponovo nakon 2013. godine na ovom graničnom prijelazu.

Na unapređenja koja su nužna u ovoj oblasti ukazuje niz činjenica:

- na prostoru Europske unije 75% transporta odvija se kopnom, a na području Bosne i Hercegovine taj procenat je daleko, daleko veći i približava se 100%-tnom iznosu, pri čemu je obim transporta željeznicom, iako gotovo nezamjenjiv, ipak neuporediv sa cestovnim prijevozom,
- velike promjene na tržištima u prethodnih devet godina i razvoj robne razmjene čije se značajno povećanje, osim susjedne Srbije, u najvećoj mjeri odnosi na zapadne i centralnoeuropske države,
- važnost osiguranja najkraćeg prijevoznog puta s obzirom na cijene pogonskog goriva i povećan procenat učešća transportnih troškova u cijeni svakog proizvoda, uz potrebu organizacije transporta na efikasan, bezbjedan, održiv, konkurentan, blagovremen i ekološki prihvatljiv način.

Podaci koji će biti predstavljeni u ovom dokumentu dodatno će ukazati na način i mjeru u kojoj se moraju redefinirati postojeća rješenja u pogledu broja i statusa graničnih prijelaza sa Republikom Hrvatskom.

Podaci o broju ulazaka/izlazaka vozila na graničnim prijelazima za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika

S obzirom na sve promjene u proteklom periodu i potrebu da se dođe do što vjerodostojnije slike stanja, u narednim tabelama su predstavljeni podaci Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske o kretanju teretnih vozila preko graničnih prijelaza sa Republikom Hrvatskom za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika u oba smjera i odnose se na razdoblje od 2015. do 2022. godine.

Tabela 1: Granični prijelazi za cestovni saobraćaj

	Naziv graničnog prijelaza	Status
1.	Gradiška/Stara Gradiška	BIP - Za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
2.	Bijača/Nova Sela	BIP - Za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
3.	Orašje/Županja	Međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika te voća i povrća do ulaska HR u EU
4.	Izčić/Ličko Petrovo Selo ²	Međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika te voća i povrća do ulaska HR u EU ²
5.	Gorica/Vinjani Donji	Međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika te voća i povrća do ulaska HR u EU
6.	Ivanica/Gornji Brgat	Međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika te voća i povrća do ulaska HR u EU
7.	Brčko/Gunja	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni saobraćaj roba i putnika
8.	Šamac/Slavonski Šamac	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni saobraćaj roba i putnika
9.	Brod/Slavonski Brod	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni saobraćaj roba i putnika
10.	Gradina/Jasenovac	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni saobraćaj roba i putnika
11.	Velika Kladuša/Maljevac	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni saobraćaj roba i putnika
12.	Strmica/Strmica	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni saobraćaj roba i putnika
13.	Kamensko/Kamensko	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni saobraćaj roba i putnika
14.	Osoje/Vinjani Gornji	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni saobraćaj roba i putnika
15.	Neum I/Klek	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni saobraćaj roba i putnika
16.	Neum II/Zaton Doli	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni saobraćaj roba i putnika
17.	Donji Svilaj/Svilaj	Privremeni granični prijelaz za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
18.	Kostajnica/Hrvatska Kostajnica	Granični prijelaz za međunarodni cestovni saobraćaj putnika
19.	Novi Grad/Dvor	Granični prijelaz za međunarodni cestovni saobraćaj putnika
20.	Ripač/Uzjebić	Granični prijelaz za međunarodni cestovni saobraćaj putnika
21.	Prisika/Aržano	Granični prijelaz za međunarodni cestovni saobraćaj putnika
22.	Orahovlje/Orah	Granični prijelaz za međunarodni cestovni saobraćaj putnika
23.	Crveni Grm/Mali Prolog	Granični prijelaz za međunarodni cestovni saobraćaj putnika
24.	Zviriči/Prud	Granični prijelaz za međunarodni cestovni saobraćaj putnika
25.	Doljani/Metković	Granični prijelaz za međunarodni cestovni saobraćaj putnika
26.	Trebimlja/Čepikuće	Granični prijelaz za međunarodni cestovni saobraćaj putnika
27.	Kozarska Dubica/Hrvatska Dubica	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
28.	Plazikur/Gejkovac	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
29.	Zagrad/Paštin Potok	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
30.	Hadžin Potok/Bogovolja	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
31.	Tržačka Raštela/Kordunski Ljeskovac	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
32.	Kaldrma/Lička Kaldrma	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
33.	Vaganj/Bili Brig	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
34.	Vinica/Aržano Pazar	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
35.	Subašići/Dvorine	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
36.	Vir/Cera	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
37.	Čitluk/Jovića Most	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
38.	Drinovci/Sebišina	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
39.	Drinovačko Brdo/Slivno	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
40.	Prolog/Podprolog	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
41.	Gabela/Gabela Polje I	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
42.	Unka/Unka	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
43.	Radež/Vukov Klanac	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
44.	Duži/Imotica	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj
45.	Orahov Do/Slano	Stalni granični prijelazi za pogranični saobraćaj

1 „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine – Međunarodni ugovori“, broj 23/13 od 26. 12. 2013. godine

2 Na graničnom prijelazu Izčić bit će uspostavljene sve ili pojedine inspekcijske kontrole, po potvrdi nadležnih tijela ugovornih strana i EU (čl. 5. tačka 6. Ugovora)

Tabela 2: Granični prijelazi za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika

R. br.	Naziv graničnog prijelaza	Status
1.	Gradiška/Stara Gradiška	BIP - Za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
2.	Bijača/Nova Sela	BIP - Za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
3.	Orašje/Županja	Međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika te voća i povrća do ulaska HR u EU
4.	Izčić/Ličko Petrovo Selo ²	Međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika te voća i povrća do ulaska HR u EU ²
5.	Gorica/Vinjani Donji	Međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika te voća i povrća do ulaska HR u EU
6.	Ivanica/Gornji Brgat	Međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika te voća i povrća do ulaska HR u EU
7.	Brčko/Gunja	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
8.	Šamac/Slavonski Šamac	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
9.	Brod/Slavonski Brod	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
10.	Gradina/Jasenovac	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
11.	Velika Kladuša/Maljevac	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
12.	Strmica/Strmica	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
13.	Kamensko/Kamensko	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
14.	Osoje/Vinjani Gornji	Ostali granični prijelazi za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika
15.	Donji Svilaj/Svilaj	Privremeni granični prijelaz za međunarodni cestovni prijevoz roba i putnika

Pregled broja ulazaka teretnih vozila iz Bosne i Hercegovine u Republiku Hrvatsku (2015-2022)

Podaci iz Tabele 3. ukazuju na kontinuiran rastući trend ukupnog broja ulazaka teretnih vozila iz Bosne i Hercegovine u Republiku Hrvatsku te na to da je u 2022. godini taj broj veći za oko 33% u odnosu na broj ulazaka u 2015. godini.

Isto tako, evidentno je da broj ulazaka teretnih vozila iz Bosne i Hercegovine u Republiku Hrvatsku na

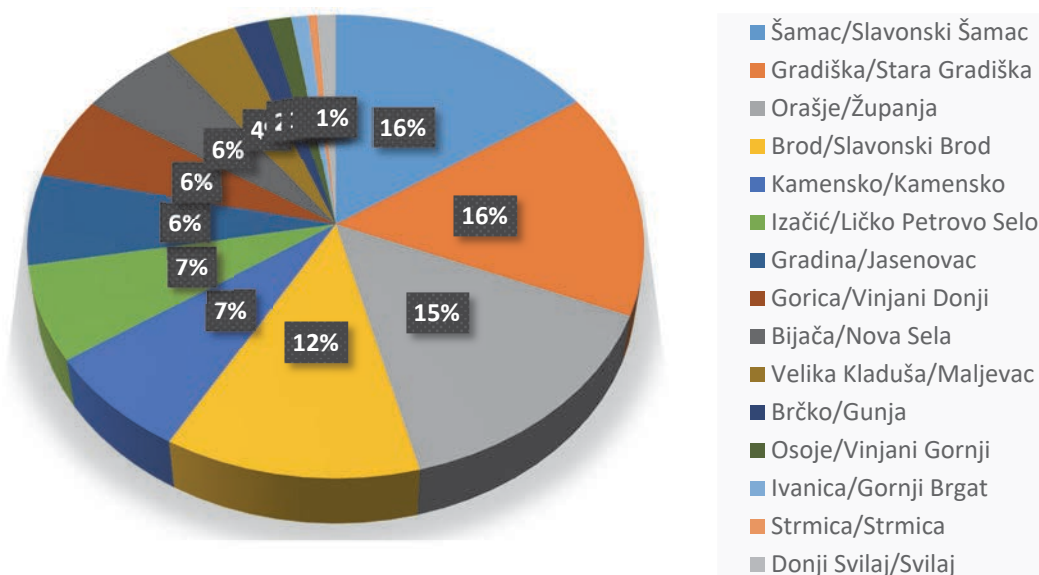
samo 4 sjeverno orijentirana granična prijelaza - Šamac/Slavonski Šamac (15,53%), Gradiška/Stara Gradiška (15,78%), Orašje/Županja (14,70%) i Brod/Slavonski Brod (12,27%) učestvuje sa blizu 60% od ukupnog broja ulazaka u Republiku Hrvatsku u posmatranom razdoblju, na svih 15 graničnih prijelaza sa Bosnom i Hercegovinom.

Kontinuiran je i rast broja ulazaka teretnih vozila u Republiku Hrvatsku preko graničnog prijelaza Gradiška/Stara Gradiška koji, pored još jednog graničnog prijelaza na krajnjem jugu Bosne i Hercegovine, jedini ima status BIP-a, gdje je u 2022. godini u odnosu na 2015. godinu zabilježeno povećanje za blizu 70%.

Tabela 3: Broj ulazaka teretnih vozila iz BiH u HR, po godinama i graničnim prijelazima

Broj ulazaka teretnih vozila iz BiH u HR	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	UKUPNO 2015-2022.	%
Šamac/Slavonski Šamac	70.970	79.424	84.434	88.132	103.056	97.502	94.469	76.915	694.902	15,53
Gradiška/Stara Gradiška	66.244	70.785	76.472	82.569	85.187	95.648	118.030	111.205	706.140	15,78
Orašje/Županja	76.791	67.686	79.542	83.876	95.379	84.779	88.753	81.030	657.836	14,70
Brod/Slavonski Brod	60.464	55.488	55.671	68.720	75.641	69.764	86.904	76.620	549.272	12,27
Kamensko/Kamensko	32.367	37.253	38.157	44.047	42.427	37.893	45.810	46.342	324.296	7,25
Izačić/Ličko Petrovo Selo	36.382	38.351	40.038	39.230	40.034	32.621	37.333	33.357	297.346	6,64
Gradina/Jasenovac	36.721	42.060	40.748	36.755	32.942	28.134	33.322	33.213	283.895	6,34
Gorica/Vinjani Donji	27.002	29.961	29.708	38.479	39.076	28.941	34.268	31.092	258.527	5,78
Bijača/Nova Sela	27.930	33.877	27.406	22.032	23.519	42.355	45.341	33.357	255.817	5,72
Velika Kladuša/Maljevac	19.452	20.454	22.775	24.222	26.116	21.084	26.738	25.552	186.393	4,16
Brčko/Gunja	11.401	18.977	20.529	23.507	3.110	1.932	2.936	3.204	85.596	1,91
Osoje/Vinjani Gornji	1.651	3.636	5.909	6.850	9.406	8.453	10.228	14.960	61.093	1,37
Ivanica/Gornji Brgat	3.079	3.961	4.121	6.482	8.173	5.481	5.066	7.725	44.088	0,99
Strmica/Strmica	2.394	2.485	2.556	2.522	2.589	2.502	2.901	4.060	22.009	0,49
Donji Svilaj/Svilaj	0	0	0	0	0	0	271	47.902	48.173	1,08
UKUPNO:	472.848	504.398	528.066	567.423	586.655	557.089	632.370	626.534	4.475.383	

UKUPAN broj teretnih vozila iz BiH u RH (2015-2022)

Pregled broja ulazaka teretnih vozila iz Republike Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu (2015-2022)

Podaci iz Tabele 4. ukazuju na kontinuiran rastući trend ukupnog broja ulazaka teretnih vozila iz Republike Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu te na to da je u 2022. godini taj broj veći za oko 30% u odnosu na broj ulazaka u 2015. godini. Pri tome, broj ulazaka teretnih vozila na graničnim prijelazima Gradiška/Stara

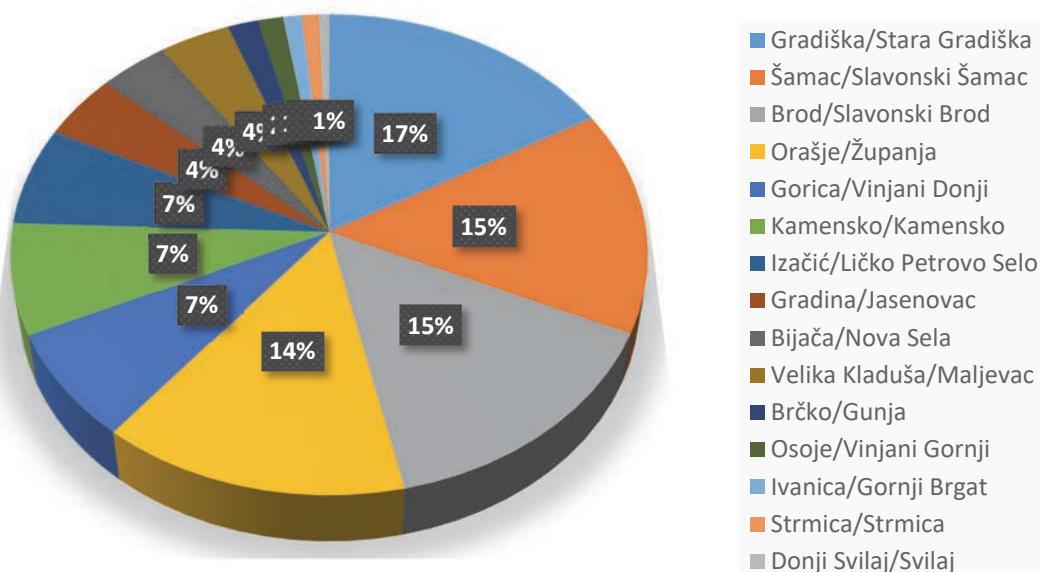
Gradiška (16,68%), Šamac/Slavonski Šamac (15,05%), Brod/Slavonski Brod (14,80%) i Orašje/Županja (14,30%) učestvuje sa oko 61% od ukupnog broja ulazaka u Bosnu i Hercegovinu u posmatranom razdoblju, na svih 15 graničnih prijelaza sa Republikom Hrvatskom.

Kontinuiran je i rast broja prelazaka teretnih vozila preko graničnog prijelaza Gradiška/Stara Gradiška, koji ima status BIP-a, gdje je u 2022. godini u odnosu na 2015. godinu zabilježeno povećanje za blizu 41%.

Tabela 4: Broj ulazaka teretnih vozila iz HR u BiH, po godinama i graničnim prijelazima

Broj ulazaka teretnih vozila iz HR u BiH	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	UKUPNO 2015-2022.	%
Gradiška/Stara Gradiška	75.906	79.424	79.931	83.568	78.560	82.545	106.047	107.650	693.631	16,68
Šamac/Slavonski Šamac	63.016	68.487	74.108	77.467	90.259	90.009	86.102	76.124	625.572	15,05
Brod/Slavonski Brod	65.910	68.613	66.517	76.416	87.928	75.099	88.357	86.294	615.134	14,80
Orašje/Županja	66.344	60.921	66.892	76.612	86.680	78.001	81.156	77.782	594.388	14,30
Gorica/Vinjani Donji	31.703	42.248	36.079	39.585	43.084	32.452	41.226	38.474	304.851	7,33
Kamensko/Kamensko	32.452	31.536	36.208	39.174	42.115	37.669	42.555	47.330	309.039	7,43
Izačić/Ličko Petrovo Selo	32.494	33.851	35.613	33.420	37.838	31.739	35.983	32.849	273.787	6,59
Gradina/Jasenovac	16.631	19.548	23.296	26.757	24.921	19.522	25.127	25.638	181.440	4,36
Bijača/Nova Sela	28.927	30.273	16.932	5.973	7.900	30.041	23.542	15.839	159.427	3,83
Velika Kladuša/Maljevac	18.042	18.130	18.875	19.684	24.449	18.020	24.295	23.739	165.234	3,97
Brčko/Gunja	10.747	15.789	15.729	17.183	2.721	1.814	2.834	3.099	69.916	1,68
Osoje/Vinjani Gornji	1.837	4.378	5.760	7.057	9.706	7.918	9.474	12.503	58.633	1,41
Ivanica/Gornji Brgat	3.284	3.258	0	7.282	8.454	6.393	5.696	8.795	43.162	1,04
Strmica/Strmica	4.823	5.212	6.170	6.086	4.533	3.917	4.366	4.795	39.902	0,96
Donji Svilaj/Svilaj	0	0	0	0	0	0	264	22.998	23.262	0,56
UKUPNO:	452.116	481.668	482.110	516.264	549.148	515.139	577.024	583.909	4.157.378	

UKUPAN broj teretnih vozila iz HR u BiH (2015- 2022)

Ostali učesnici na graničnim prijelazima preko kojih se odvija međunarodni cestovni prijevoz tereta

Od navedenih 15 graničnih prijelaza sa Republikom Hrvatskom preko kojih se odvija međunarodni cestovni prijevoz tereta, samo granični prijelazi Donji Svilaj/Svilaj i Bijača/Nova Sela imaju odgovarajuću cestovnu infrastrukturu

koja omogućava pristup vozilima različite namjene, bez međusobnog ometanja i zadržavanja. S tim u vezi, prikaz podataka o broju autobusa, putničkih vozila i putnika koji za prelazak međudržavne granice koriste ove granične

prijelaze važan je i ima za cilj stvaranje jasnije slike o zagušenosti graničnih prijelaza za cestovni prijevoz putnika i roba između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske.

Pregled broja ulazaka autobusa iz Bosne i Hercegovine u Republiku Hrvatsku (2015-2022)

Podaci iz Tabele 5. ukazuju na kontinuiran rastući trend ukupnog broja ulazaka autobusa iz BiH u Republiku Hrvatsku na ovih 15 graničnih prijelaza do 2019. godine, kada je povećanje iznosilo oko 20% u odnosu na broj ulazaka u 2015. godini. Nakon drastičnog pada broja ulazaka autobusa u vrijeme pandemije na

oko 30%, u 2022. godini bilježi se gotovo potpuni oporavak sa oko 80% u odnosu na broj ulazaka u 2015. godini, gdje je na četiri granična prijelaza čak i veći broj ulazaka nego u 2015. godini, među kojima dominira granični prijelaz Gradiška/Stara Gradiška.

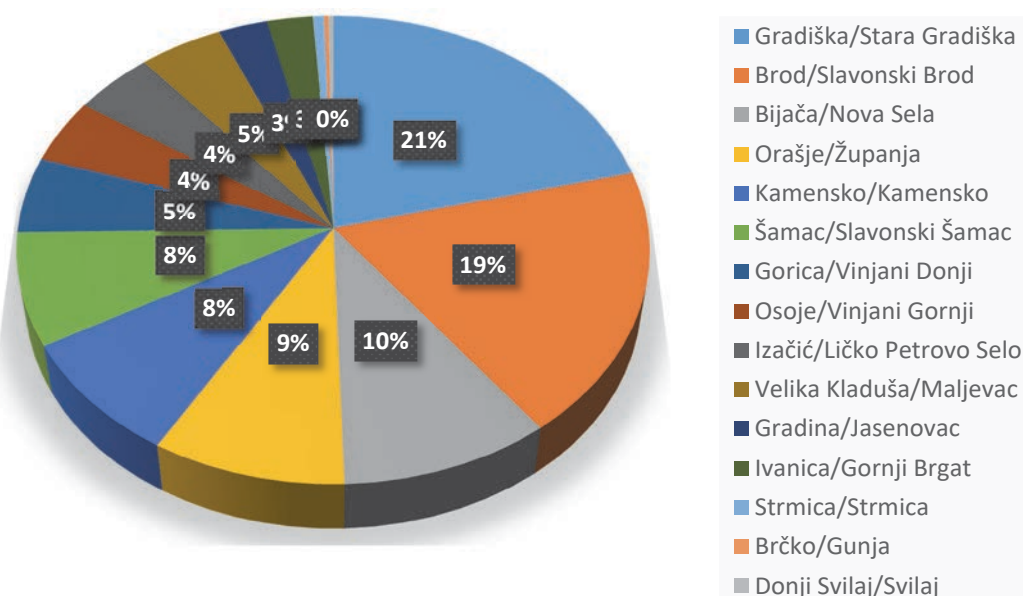
Generalno, broj ulazaka autobusa na

graničnim prijelazima Gradiška/Stara Gradiška (21,11%), Brod/Slavonski Brod (18,52%), Orašje/Županja (9,07%) i Šamac/Slavonski Šamac (7,80%) učestvuje sa oko 57% od ukupnog broja ulazaka u Republiku Hrvatsku u posmatranom razdoblju, na svih 15 graničnih prijelaza sa Bosnom i Hercegovinom.

Tabela 5: Broj ulazaka autobusa iz BiH u HR, po godinama i graničnim prijelazima

Broj ulazaka autobusa iz BiH u HR	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	UKUPNO 2015-2022.	%
Gradiška/Stara Gradiška	12.716	12.812	13.635	14.684	15.559	5.228	6.183	13.914	94.731	21,11
Brod/Slavonski Brod	12.642	12.652	13.336	14.283	13.685	4.961	4.722	6.807	83.088	18,52
Bijača/Nova Sela	5.793	4.322	6.087	10.962	7.743	430	2.114	6.794	44.245	9,86
Orašje/Županja	5.837	5.921	6.561	6.503	6.435	2.295	3.289	3.842	40.683	9,07
Kamensko/Kamensko	7.925	6.871	5.979	5.438	5.071	1.699	1.973	2.650	37.606	8,38
Šamac/Slavonski Šamac	4.316	4.514	5.053	5.809	6.030	2.114	3.044	4.099	34.979	7,80
Gorica/Vinjani Donji	3.242	3.447	3.551	3.953	4.178	1.374	1.538	2.094	23.377	5,21
Osoje/Vinjani Gornji	2.100	2.364	2.999	3.744	5.035	1.579	935	1.186	19.942	4,44
Izačić/Ličko Petrovo Selo	3.283	3.376	3.641	3.611	3.416	585	612	1.569	20.093	4,48
Velika Kladuša/Maljevac	2.491	2.729	2.891	2.899	2.923	1.334	2.307	3.471	21.045	4,69
Gradina/Jasenovac	1.191	1.299	1.789	2.301	2.387	801	1.024	1.523	12.315	2,74
Ivanica/Gornji Brgat	1.242	1.544	1.861	2.569	2.521	157	352	1.219	11.465	2,56
Strmica/Strmica	656	636	597	291	291	21	88	274	2.854	0,64
Brčko/Gunja	216	269	294	233	31	0	0	1	1.044	0,23
Donji Svilaj/Svilaj	0	0	0	0	0	0	57	1.195	1.252	0,28
UKUPNO:	63.650	62.756	68.274	77.280	75.305	22.578	28.238	50.638	448.719	

UKUPAN broj ulazaka autobusa iz BiH u HR (2015- 2022)

Pregled broja ulazaka autobusa iz Republike Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu (2015-2022)

Podaci iz Tabele 6. ukazuju na kontinuiran rastući trend ukupnog broja ulazaka autobusa iz Republike Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu na ovih 15 graničnih prijelaza do 2019. godine, kada je povećanje iznosilo oko 20% u odnosu na broj ulazaka u 2015. godini. Nakon

drastičnog pada broja ulazaka autobusa u vrijeme pandemije na oko 30%, u 2022. godini bilježi se rast na oko 77% u odnosu na broj ulazaka u 2015. godini.

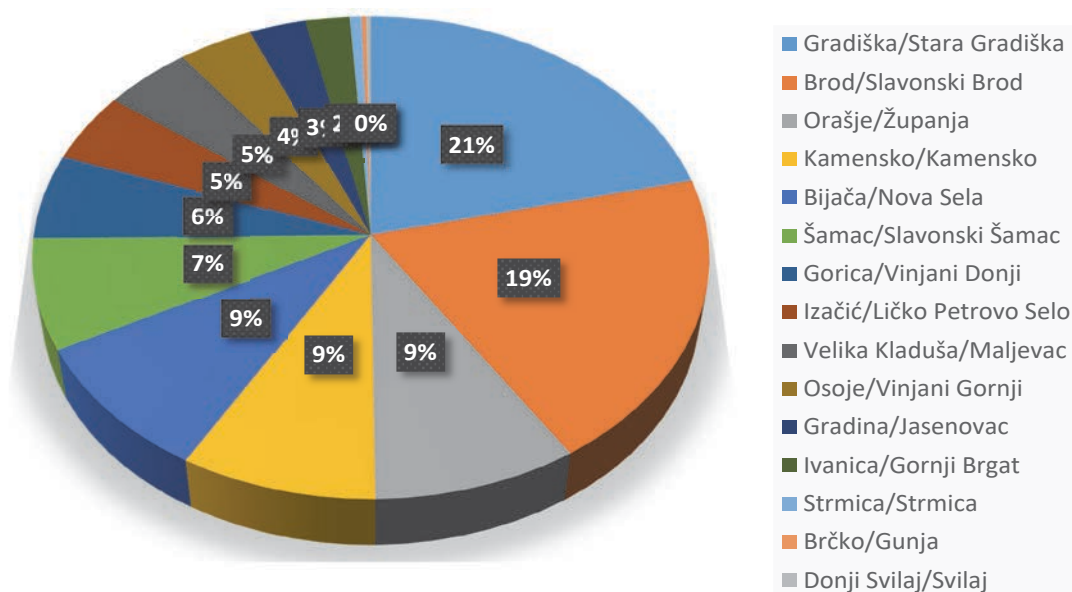
Generalno, broj ulazaka autobusa na graničnim prijelazima Gradiška/Stara Gradiška (21,29%), Brod/Slavonski

Brod (19,55%), Orašje/Županja (8,96%) i Šamac/Slavonski Šamac (7,40%) učestvuje sa oko 57% od ukupnog broja ulazaka u Bosnu i Hercegovinu u posmatranom razdoblju, na svih 15 graničnih prijelaza sa Republikom Hrvatskom.

Tabela 6: Broj ulazaka autobusa iz HR u BiH, po godinama i graničnim prijelazima

Broj ulazaka autobusa iz HR u BiH	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	UKUPNO 2015-2022.	%
Gradiška/Stara Gradiška	12.904	13.076	14.415	14.943	15.542	5.381	6.115	11.994	94.370	21,29
Brod/Slavonski Brod	12.742	12.882	14.912	15.460	14.455	4.802	4.592	6.803	86.648	19,55
Orašje/Županja	5.720	5.736	6.476	6.636	6.447	2.199	2.830	3.674	39.718	8,96
Kamensko/Kamensko	8.511	8.269	5.455	4.891	4.902	1.578	1.879	2.620	38.105	8,60
Bijača/Nova Sela	4.832	3.664	4.875	7.883	7.821	412	2.233	8.093	39.813	8,98
Šamac/Slavonski Šamac	4.119	4.492	4.889	5.413	5.876	1.960	2.480	3.576	32.805	7,40
Gorica/Vinjani Donji	3.441	3.790	3.660	4.243	4.668	1.590	1.592	2.063	25.047	5,65
Izačić/Ličko Petrovo Selo	3.611	3.418	3.758	3.640	3.513	598	620	1.562	20.720	4,67
Velika Kladuša/Maljevac	2.357	2.751	2.732	2.821	2.919	1.311	2.289	3.285	20.465	4,62
Osoje/Vinjani Gornji	2.309	2.622	2.751	3.032	3.487	900	988	1.134	17.223	3,89
Gradina/Jasenovac	1.137	1.375	1.985	2.545	2.691	794	1.058	1.543	13.128	2,96
Ivanica/Gornji Brgat	995	1.186	1.785	2.394	2.592	160	185	1.004	10.301	2,32
Strmica/Strmica	657	633	581	275	283	17	92	223	2.761	0,62
Brčko/Gunja	264	279	240	235	24	0	0	1	1.043	0,24
Donji Svilaj/Svilaj	0	0	0	0	0	0	73	1.003	1.076	0,24
UKUPNO:	63.599	64.173	68.514	74.411	75.220	21.702	27.026	48.578	443.223	

UKUPAN broj ulazaka autobusa iz HR u BiH (2015- 2022)

Pregled broja ulazaka putničkih vozila iz Bosne i Hercegovine u Republiku Hrvatsku (2015-2022)

Podaci iz Tabele 7. ukazuju na godišnji rast ukupnog broja ulazaka putničkih vozila iz Bosne i Hercegovine u Republiku Hrvatsku do pojave pandemije te na to da je on u 2019. godini veći za oko 17% u odnosu na broj ulazaka u 2015. godini. Nakon pada broja ulazaka putničkih vozila u vrijeme pandemi-

je na oko 65%, u 2022. godini bilježi se povećanje za oko 10% u odnosu na broj ulazaka u 2015. godini, na svih 15 graničnih prijelaza, dok je povećanje na graničnom prijelazu Gradiška/Stara Gradiška oko 37%.

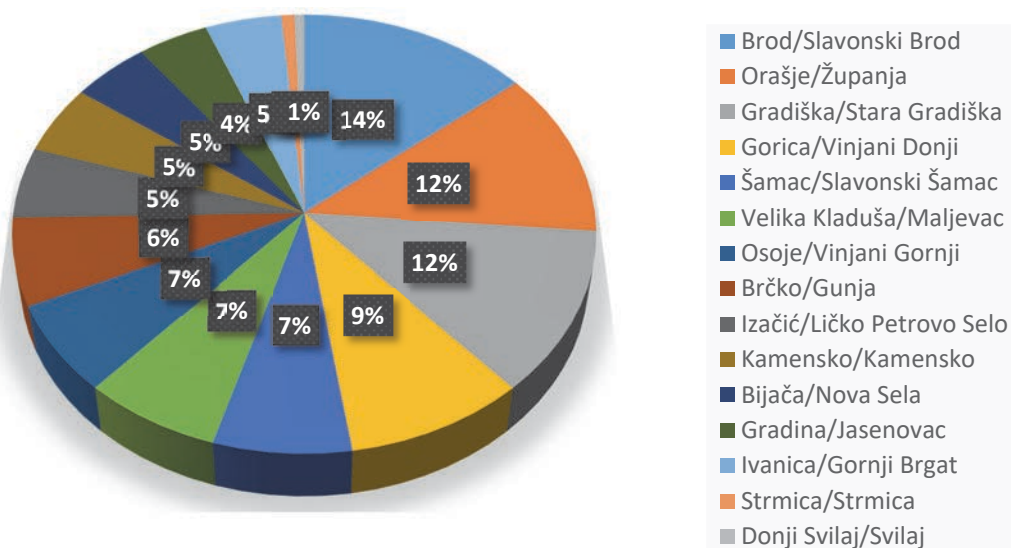
Generalno, broj ulazaka putničkih vozila na graničnim prijelazima Brod/

Slavonski Brod (14,08%), Orašje/Županja (12,24%), Gradiška/Stara Gradiška (12,08%) i Šamac/Slavonski Šamac (7,01%) učestvuje sa 45% od ukupnog broja ulazaka u Republiku Hrvatsku u posmatranom razdoblju, na svih 15 graničnih prijelaza sa BiH.

Tabela 7: Broj ulazaka putničkih vozila iz BiH u HR, po godinama i graničnim prijelazima

Broj ulazaka putničkih vozila iz BiH u HR	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	UKUPNO 2015-2022.	%
Brod/Slavonski Brod	932.815	879.655	843.490	851.729	814.620	474.063	465.797	640.459	5.902.628	14,08
Orašje/Županja	768.257	719.525	743.621	696.256	719.658	402.891	438.659	642.497	5.131.364	12,24
Gradiška/Stara Gradiška	583.519	636.007	636.517	655.882	767.518	411.807	576.175	797.972	5.065.397	12,08
Gorica/Vinjani Donji	399.030	525.293	533.562	566.236	582.165	384.431	367.354	502.155	3.860.226	9,20
Šamac/Slavonski Šamac	364.226	411.592	450.151	465.982	456.920	228.568	260.856	302.804	2.941.099	7,01
Velika Kladaša/Maljevac	389.172	411.727	430.245	435.073	442.255	224.659	276.461	340.796	2.950.388	7,04
Osoje/Vinjani Gornji	313.797	296.262	365.058	315.365	428.280	292.404	314.944	449.186	2.775.296	6,62
Brčko/Gunja	344.774	374.045	392.453	394.869	398.987	218.104	219.510	336.192	2.678.934	6,39
Izačić/Ličko Petrovo Selo	253.230	287.473	317.985	322.200	331.972	156.852	213.696	304.439	2.187.847	5,22
Kamensko/Kamensko	257.004	290.024	304.089	299.420	306.018	186.990	207.812	286.048	2.137.405	5,10
Bijača/Nova Sela	211.141	245.520	278.369	291.957	298.673	121.032	208.263	323.900	1.978.855	4,72
Gradina/Jasenovac	284.214	222.098	234.195	253.473	267.942	138.782	185.792	216.090	1.802.586	4,30
Ivanica/Gornji Brgat	178.420	192.997	201.260	234.629	322.242	186.352	245.111	385.425	1.946.436	4,64
Strmica/Strmica	41.981	43.419	47.223	49.666	50.536	20.554	31.935	46.987	332.301	0,79
Donji Svilaj/Svilaj	0	0	0	0	0	0	29.868	215.945	245.813	0,59
UKUPNO:	5.321.580	5.535.637	5.778.218	5.832.737	6.187.786	3.447.489	4.042.233	5.790.895	41.936.575	

UKUPNO putničkih vozila iz BiH u HR (2015-2022)

Pregled broja ulazaka putničkih vozila iz Republike Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu (2015-2022)

Podaci iz Tabele 8. ukazuju na godišnji rast ukupnog broja ulazaka putničkih vozila iz Republike Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu do pojave pandemije te na to da je u 2019. godini taj broj veći za oko 16% u odnosu na broj ulazaka u 2015. godini. Nakon pada broja ulazaka putničkih vozila u vrijeme pande-

mije na oko 63%, u 2022. godini bilježi se povećanje za oko 10% u odnosu na broj ulazaka u 2015. godini, na svih 15 graničnih prijelaza, dok je povećanje na graničnom prijelazu Gradiška/Stara Gradiška oko 42%.

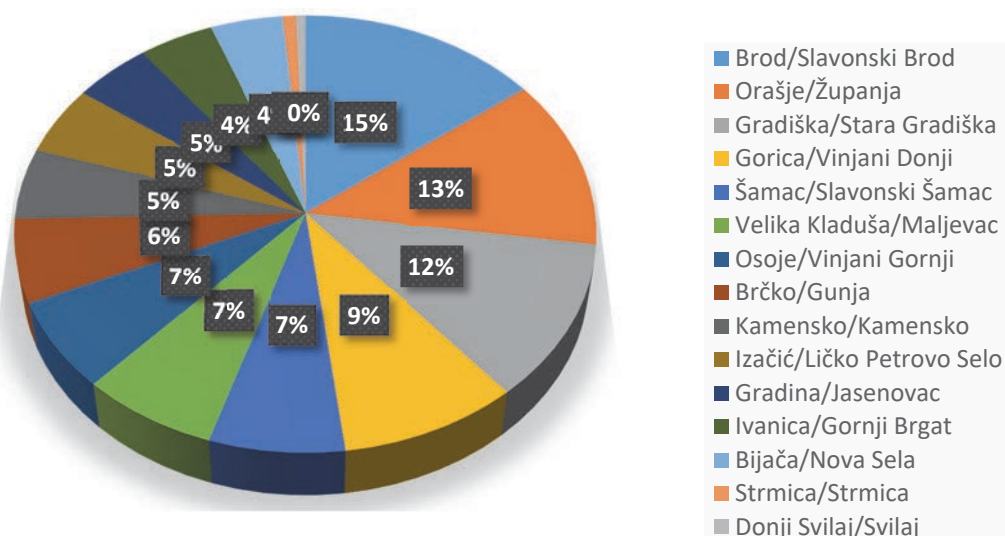
Pri tome, broj ulazaka putničkih vozila na graničnim prijelazima Brod/

Slavonski Brod (14,66%), Orašje/Županja (12,63%), Gradiška/Stara Gradiška (11,58%) i Šamac/Slavonski Šamac (6,89%) učestvuje sa 46% od ukupnog broja ulazaka u Bosnu i Hercegovinu u posmatranom razdoblju, na svih 15 graničnih prijelaza sa RH.

Tabela 8: Broj ulazaka putničkih vozila iz HR u BiH, po godinama i graničnim prijelazima

Broj ulazaka putničkih vozila iz HR u BiH	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	UKUPNO 2015-2022.	%
Brod/Slavonski Brod	978.612	971.185	875.164	857.957	834.837	464.130	463.068	636.672	6.081.625	14,66
Orašje/Županja	783.321	755.926	748.456	747.894	767.130	394.596	427.910	612.695	5.237.928	12,63
Gradiška/Stara Gradiška	562.407	585.000	568.772	627.710	735.358	370.331	553.154	800.681	4.803.413	11,58
Gorica/Vinjani Donji	380.489	518.054	522.631	554.441	559.626	375.490	375.824	501.413	3.787.968	9,13
Šamac/Slavonski Šamac	362.113	402.394	435.805	449.582	444.408	217.887	253.822	290.188	2.856.199	6,89
Velika Kladuša/Maljevac	389.674	402.724	413.592	418.615	414.921	228.140	278.920	358.810	2.905.396	7,00
Osoje/Vinjani Gornji	336.698	342.618	288.287	289.405	421.620	288.094	316.160	444.633	2.727.515	6,58
Brčko/Gunja	333.591	363.526	375.574	374.217	374.406	205.945	207.007	305.539	2.539.805	6,12
Kamensko/Kamensko	258.978	290.656	303.793	298.991	308.431	189.678	225.186	297.605	2.173.318	5,24
Izačić/Ličko Petrovo Selo	254.038	281.586	304.507	311.687	318.786	146.468	211.137	297.852	2.126.061	5,13
Gradina/Jasenovac	256.165	247.469	262.923	280.684	303.077	143.276	206.288	251.155	1.951.037	4,70
Ivanica/Gornji Brgat	164.713	165.756	206.719	242.171	308.813	194.267	233.231	371.079	1.886.749	4,55
Bijača/Nova Sela	191.469	211.882	234.648	274.999	289.905	119.181	203.125	301.734	1.826.943	4,40
Strmica/Strmica	42.026	43.338	47.212	48.633	51.411	21.103	33.889	48.264	335.876	0,81
Donji Svilaj/Svilaj	0	0	0	0	0	0	33.099	204.860	237.959	0,57
UKUPNO:	5.294.294	5.582.114	5.588.083	5.776.986	6.132.729	3.358.586	4.021.820	5.723.180	41.477.792	

UKUPNO putničkih vozila iz HR u BiH (2015-2022)

Broj ulazaka/izlazaka putnika na graničnim prijelazima sa Republikom Hrvatskom preko kojih se odvija međunarodni cestovnih prijevoz tereta

Podaci o broju ulazaka/izlazaka putnika naizgled nemaju utjecaja na vrijeme zadržavanja teretnih vozila na graničnim prijelazima, a što bi se čak moglo i prihvatiti kada je u pitanju carinski, inspekcijski ili špediterski postupak. Međutim, kada je riječ o postupcima kontrole ličnih i drugih dokumenata iz nadležnosti granične policije, tada se taj utjecaj itekako mora imati u vidu, kao i činjenica da se na ovim graničnim prijelazima kontrola dokumenata svakog putnika obavlja i na bosanskohercegovačkoj i na hrvatskoj strani.

Pored toga, mora se imati u vidu stanje infrastrukture na graničnim prijelazima, cestovne infrastrukture koja vodi do graničnih prijelaza, kao i infrastrukture između graničnih prijelaza sa jedne i druge strane. Jasno je da je stanje takvo da nije omogućeno rano prestrojavanje/razvrstavanje vozila po zasebnim trakama za putnička vozila, autobuse i teretna vozila, nego se sva različita vozila sada nalaze u jednoj dugoj

koloni.

Ovaj problem će posebno eskalirati krajem ove godine nakon uvođenja sistema ETIAS, koji je po svojoj naravi sistem autorizacije prije početka putovanja. Njegova ključna funkcija je provjera da li državljanin treće države ispunjava uslove za ulazak u zonu Schengena. Lični podaci i informacije koje putnik unosi u internetsku aplikaciju prije dolaska na granični prijelaz omogućavaju procjenu rizika od neregularnih migracija te sigurnosne ili zdravstvene rizike. Iz tih razloga, ETIAS će biti uvezan sa drugim sistemima, kao što su:

- Schengenski informacioni sistem (SIS),
- Vizni informacioni sistem (VIS),
- Europski centralizirani sistem kaznene evidencije (ECRIS-TCN),
- Sistemska baza podataka otisaka prstiju tražilaca azila i ilegalnih migranata (EURODAC).

U ovom periodu razvija se i poseban portal/platforma za prijevoznike, s obzirom na to da oni imaju obavezu pro-

vjere da li njihovi putnici bez vize imaju važeće odobrenje za putovanje. Kako se obaveza prijave u sistemu ETIAS odnosi na svakog građanina ukupno 60 država koje imaju bezvizni režim uz ograničene boravka u trajanju od 90 dana u bilo kojem razdoblju od 180 dana, to znači da se, pored prijevoznika koji obavljaju prijevoz autobusima, ovo pitanje itekako tiče svakog poslovnog čovjeka iz Bosne i Hercegovine. Stoga začuđuje izostanak službenih informacija iz diplomatsko-konzularnih predstavništava i drugih nadležnih organa i institucija u Bosni i Hercegovini.

Međutim, sasvim je izvjesno da će granični prijelazi preko kojih se odvija međunarodni cestovni prijevoz tereta, s obzirom na podatke o broju prelazaka putnika (a samim tim i kontrola u vezi sa Schengen pravilima i navedenim sistemom ETIAS) na tim graničnim prijelazima, biti pod dodatnim pritiskom, a duge kolone vozila postati još duže.

PRIJEDLOZI RJEŠENJA

Izneseni podaci o broju teretnih vozila, autobusa, putničkih vozila i putnika koji koriste 15 graničnih prijelaza za međunarodni cestovni saobraćaj putnika i roba jasno dokazuju da postojeća rješenja zahtijevaju hitna redefiniranja i odgovorniji pristup ovom, sve većem problemu. Nema sumnje da stanje na graničnim prijelazima dodatno usložnjava ulazak Republike Hrvatske u Schengen zonu, ali samo zbog pojačane kontrole na graničnim prijelazima.

Iz tih je razloga potrebno, bez odlaganja i u saradnji sa nadležnim organima Republike Hrvatske te organima i tijelima Europske unije, prije nego što zaživi sistem ETIAS koji će donijeti dodatne provjere i gubitke vremena na graničnim prijelazima preko kojih

se odvija međunarodni cestovni prijevoz tereta:

- osigurati status boravka profesionalnih vozača identičan statusu boravka pilota, broskog osoblja i sl. te na taj način eliminirati ograničenja boravka profesionalnih vozača na 90 dana u bilo kojem razdoblju od 180 dana, koje je trenutno na snazi na prostoru Europske unije i Schengen zone,
- osigurati prekategoricizaciju novosagrađenog graničnog prijelaza Svilaj/Donji Svilaj koji se nalazi na Koridoru Vc i graničnog prijelaza Izačić/Ličko Petrovo Selo u granične prijelaze sa svim inspekcijskim kontrolama, tzv. BIP, uz već postojeća dva BIP-a (Gradiška/Stara Gradiška i Bijača/Nova Sela),

- osigurati da granični prijelaz Orašje/Županja, Kamensko/Kamensko, Vinjani Donji/Gorica i Ivanica/Brgat imaju status međunarodnih cestovnih prijelaza za saobraćaj putnika i roba, uključujući i robe koje podliježu fitosanitarnoj kontroli,
- osigurati 14-satno radno vrijeme svakim danom u sezoni (maj-oktobar) i 8-satno radno vrijeme izvan sezone, svih inspekcijskih organa na graničnim prijelazima na kojima je njihovo prisustvo definirano. I na kraju, mora se napomenuti da se pokazalo da je posezanje za privremenim rješenjima izgubilo svaki smisao, s obzirom na to da se ona vremenom pretvaraju u pravila ili trajna rješenja, a što svakako nisu.

Pregled broja ulazaka putnika iz Bosne i Hercegovine u Republiku Hrvatsku (2015-2022)

Podaci iz Tabele 9. ukazuju na godišnje smanjenje ukupnog broja ulazaka putnika iz Bosne i Hercegovine u Republiku Hrvatsku te na to da je u 2019. godini on manji za oko 11% u odnosu na broj ulazaka putnika u 2015. godini. Nakon drastičnog pada broja ulazaka putnika u vrijeme pandemije na oko 45%, u 2022. godini bilježi se povećanje na oko 82%

u odnosu na broj ulazaka u 2015. godini, na svih 15 graničnih prijelaza, dok je povećanje na graničnom prijelazu Gradiška/Stara Gradiška dostiglo broj ulazaka u 2015. godini sa oko 98%.

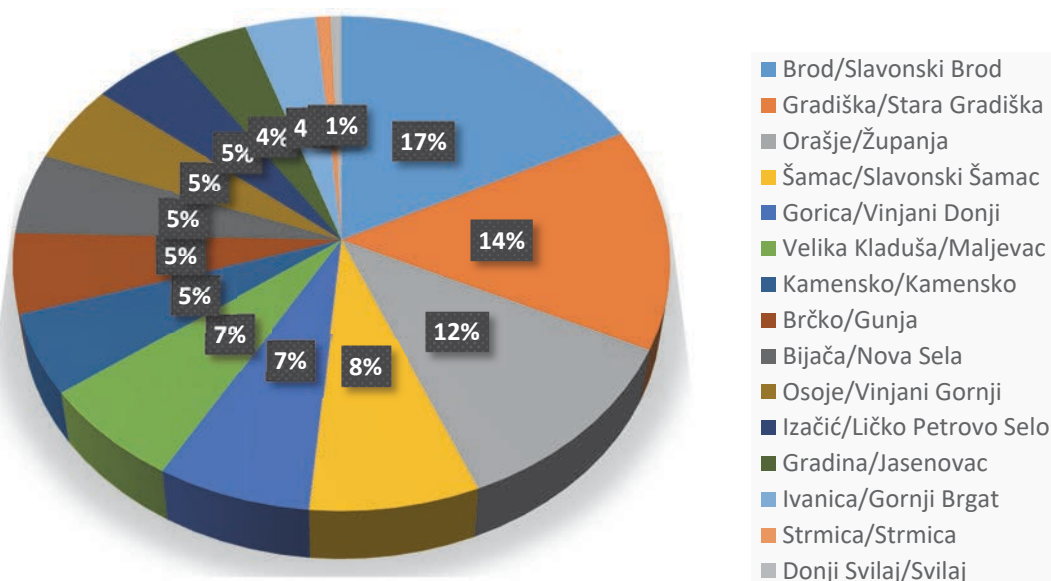
Generalno, broj ulazaka putnika na graničnim prijelazima Brod/Slavonski Brod (17,55%), Gradiška/Stara Gradiška (14,55%), Orašje/

Županja (11,68%) i Šamac/Slavonski Šamac (7,65%) učestvuje sa oko 55 miliona ili 51% od ukupnog broja ulazaka putnika u Republiku Hrvatsku u posmatranom razdoblju (2015-2022), na svih 15 graničnih prijelaza sa Bosnom i Hercegovinom.

Tabela 9: Broj ulazaka putnika iz BiH u HR, po godinama i graničnim prijelazima

Broj ulazaka putnika iz BiH u HR	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	UKUPNO 2015-2022.	%
Brod/Slavonski Brod	3.615.171	3.508.738	3.313.082	2.193.582	2.272.517	1.150.893	1.059.245	1.585.496	18.698.724	17,55
Gradiška/Stara Gradiška	2.167.422	2.422.242	2.386.629	1.819.407	2.206.106	987.293	1.394.936	2.118.156	15.502.191	14,55
Orašje/Županja	2.154.262	1.975.073	2.100.067	1.517.507	1.485.319	832.381	1.030.952	1.345.998	12.441.559	11,68
Šamac/Slavonski Šamac	1.070.238	1.144.495	1.388.224	1.233.651	1.191.488	580.226	715.844	832.995	8.157.161	7,65
Gorica/Vinjani Donji	1.044.436	1.262.151	935.771	906.066	961.192	639.008	700.798	940.936	7.390.358	6,94
Velika Kladuša/Maljevac	1.163.385	1.095.714	1.085.718	972.412	943.189	445.411	574.855	773.961	7.054.645	6,62
Kamensko/Kamensko	766.997	751.728	900.770	790.198	758.834	433.409	494.751	702.389	5.599.076	5,25
Brčko/Gunja	767.398	781.846	814.909	851.809	834.227	416.685	419.323	666.722	5.552.919	5,21
Bijača/Nova Sela	751.359	778.300	933.980	725.845	710.928	275.224	570.698	897.675	5.644.009	5,30
Osoje/Vinjani Gornji	792.974	701.750	633.650	550.394	735.103	516.160	636.632	899.009	5.465.672	5,13
Izačić/Ličko Petrovo Selo	720.864	757.727	700.589	707.932	740.212	349.154	462.591	667.365	5.106.434	4,79
Gradina/Jasenovac	663.744	589.775	608.644	608.392	631.013	323.004	444.647	546.830	4.416.049	4,14
Ivanica/Gornji Brgat	448.658	487.560	475.554	490.433	655.956	317.878	421.453	778.693	4.076.185	3,83
Strmica/Strmica	118.951	118.089	122.520	125.361	128.952	45.015	69.489	113.145	841.522	0,79
Donji Svilaj/Svilaj	0	0	0	0	0	0	64.304	549.149	613.453	0,58
UKUPNO:	16.245.859	16.375.188	16.400.107	13.492.989	14.255.036	7.311.741	9.060.518	13.418.519	106.559.957	

UKUPNO putnika iz BiH u HR (2015-2022)

Pregled broja ulazaka putnika iz Republike Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu (2015-2022)

Podaci iz Tabele 10. ukazuju na godišnje smanjenje ukupnog broja ulazaka putnika iz Republike Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu te na to da je taj broj u 2019. godini manji za oko 12% u odnosu na broj ulazaka putnika u 2015. godini. Nakon drastičnog pada broja ulazaka putnika u vrijeme pandemije na oko 44%, u 2022. godini bilježi se povećanje

na oko 83% u odnosu na broj ulazaka u 2015. godini, na svih 15 graničnih prijelaza, dok je povećanje na graničnom prijelazu Gradiška/Stara Gradiška premašilo broj ulazaka u 2015. godini za oko 3%.

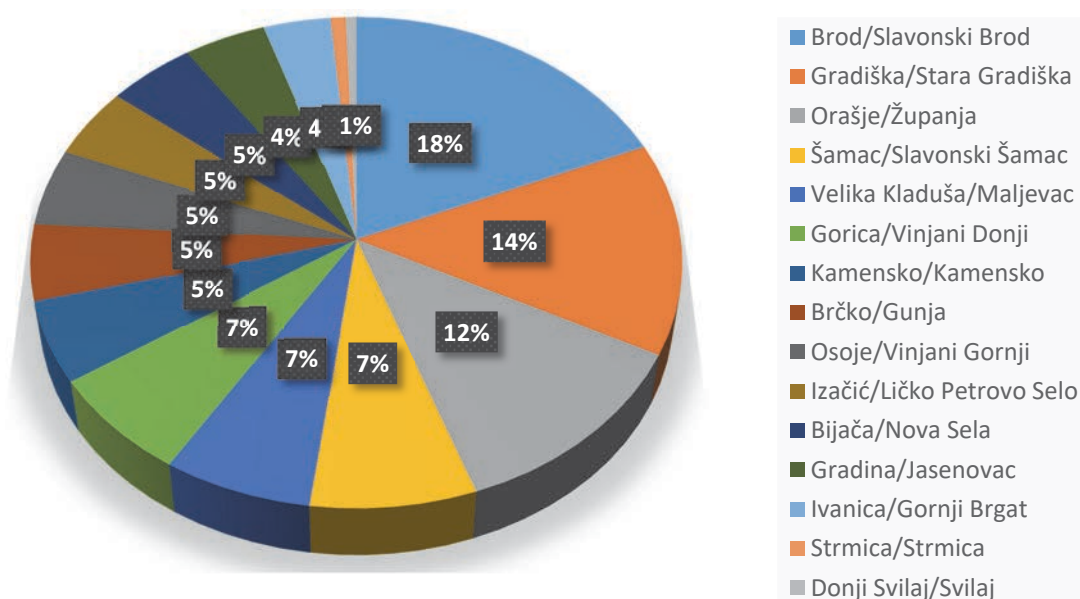
Generalno, broj ulazaka putnika na graničnim prijelazima Brod/Slavonski Brod (18,56%), Gradiška/

Stara Gradiška (13,94%), Orašje/Županja (12,05%) i Šamac/Slavonski Šamac (7,55%) učestvuje sa oko 55 miliona ili 52% od ukupnog broja ulazaka putnika u Bosnu i Hercegovinu u periodu od 2015. do 2022. godine, na svih 15 graničnih prijelaza sa Republikom Hrvatskom.

Tabela 10: Broj ulazaka putnika iz HR u BiH, po godinama i graničnim prijelazima

Broj ulazaka putnika iz HR u BiH	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	UKUPNO 2015-2022.	%
Brod/Slavonski Brod	3.755.733	3.797.750	3.439.247	2.256.883	2.363.828	1.163.719	1.123.259	1.628.938	19.529.357	18,56
Gradiška/Stara Gradiška	2.069.480	2.262.653	2.166.548	1.650.983	2.080.351	913.584	1.391.078	2.134.992	14.669.669	13,94
Orašje/Županja	2.200.399	2.043.031	2.098.119	1.613.999	1.553.924	817.904	1.054.876	1.297.116	12.679.368	12,05
Šamac/Slavonski Šamac	1.048.514	1.106.056	1.330.954	1.181.945	1.187.519	587.661	699.089	805.534	7.947.272	7,55
Velika Kladuša/Maljevac	1.154.836	1.083.363	1.075.344	1.000.794	973.791	454.289	603.141	795.938	7.141.496	6,79
Gorica/Vinjani Donji	1.002.764	1.250.826	890.379	852.002	893.963	604.695	718.557	938.922	7.152.108	6,80
Kamensko/Kamensko	763.084	743.653	878.791	771.574	751.794	437.880	540.612	734.932	5.622.320	5,34
Brčko/Gunja	743.416	754.098	787.922	787.669	776.942	396.873	391.737	597.060	5.235.717	4,98
Osoje/Vinjani Gornji	841.977	782.693	510.370	470.731	696.234	485.503	646.104	881.215	5.314.827	5,05
Izačić/Ličko Petrovo Selo	681.414	721.703	669.273	679.666	721.541	326.390	464.028	646.336	4.910.351	4,67
Bijača/Nova Sela	667.815	668.404	768.789	621.472	636.583	237.838	535.265	865.637	5.001.803	4,75
Gradina/Jasenovac	654.177	617.538	661.817	654.533	691.649	324.600	477.625	617.801	4.699.740	4,47
Ivanica/Gornji Brgat	407.940	413.918	475.040	499.923	567.551	307.319	433.952	752.254	3.857.897	3,67
Strmica/Strmica	120.526	120.124	126.181	127.946	131.037	46.748	74.144	111.449	858.155	0,82
Donji Svilaj/Svilaj	0	0	0	0	0	0	74.451	541.520	615.971	0,59
UKUPNO:	16.112.075	16.365.810	15.878.774	13.170.120	14.026.707	7.105.003	9.227.918	13.349.644	105.236.051	

UKUPNO putnika iz HR u BiH (2015-2022)

Pripremio: Zijad Sinanović, dipl. ing. saobraćaja

VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
INSTITUT ZA EDUKACIJU

Vaša adresa za edukaciju

Certifikati za sistem upravljanja prema
ISO 9001:2015 i ISO 14001:2015

